

Vissa näringspolitiska frågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet 84 motionsyrkanden om olika näringspolitiska frågor. I samtliga frågor utom en avstyrker utskottet yrkandena. Det fall där utskottet finner det påkallat med ett uttalande från riksdagens sida gäller träskiveindustrins konkurrenssituation. Utskottet konstaterar att ett eventuellt statligt stöd till träskiveindustrin måste föregås av en anmälan av stödordningen till EG-kommissionen samt att kommissionen måste godkänna stödet. Vidare framhåller utskottet att en sådan anmälan lämpligen föregås av en underhandskontakt med kommissionen för att sondera möjligheterna för ett godkännande av stödet. I en reservation (m, fp) förordas i stället ett tillstyrkande av en motion som betonar energibeskattnings betydelse för den svenska träskiveindustrins försämrade konkurrenssituation. I en annan reservation (kd, c) framhålls vikten av att pågående utrednings- och beredningsarbete på energiskatteområdet avvaktas innan eventuella åtgärder vidtas för att främja träskiveindustrin.

Andra områden som berörs i betänkandet är bl.a. innovationer och nyföretagande, kapitalförsörjning samt kvinnors och invandrares företagande. Även inom områdena forskning och utveckling, social ekonomi, turism och design har det väckts motioner som är föremål för utskottets ställningstagande. Vidare behandlas förslag med koppling till vissa industrisektorer. Bland dessa märks glas-, metall- och rymdindustrierna. Önskemål framförs även om satsningar på en neutronforskningsanläggning i Lund. Samtliga yrkanden avstyrks av utskottet. Företrädesvis sker detta med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete och till av statsmakterna vidtagna åtgärder som tillgodoser förslagen i motionerna. I något fall motiverar utskottet avstyrkanden med att det som begärs i motionerna i första hand är en angelägenhet för olika stödgivande myndigheter.

Betänkandet innefattar totalt 17 reservationer mot utskottsmajoritetens ställningstaganden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet.....	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Utskottets överväganden	9
Innovationer och nyföretagande	9
Motionen	9
Vissa kompletterande uppgifter.....	9
Utskottets ställningstagande	11
Kapitalförsörjning.....	12
Motionerna	12
Vissa kompletterande uppgifter.....	13
Utskottets ställningstagande	16
Industriella utvecklingscentrum.....	17
Motionen	17
Vissa kompletterande uppgifter.....	17
Utskottets ställningstagande	18
Kvinnors företagande	19
Motionerna	19
Vissa kompletterande uppgifter.....	21
Utskottets ställningstagande	23
Invandrades företagande	25
Motionerna	25
Vissa kompletterande uppgifter.....	26
Utskottets ställningstagande	27
Forskning och utveckling	28
Motionerna	28
Vissa kompletterande uppgifter.....	29
Utskottets ställningstagande	34
Social ekonomi	35
Motionerna	35
Vissa kompletterande uppgifter.....	37
Utskottets ställningstagande	39
Turism	40
Motionerna	40
Vissa kompletterande uppgifter.....	42
Allmänt om politiken på turistområdet	42
Översyn av turistfrämjandet.....	43
Natur- och kulturturism	43
Fisketurism	44
Landsbygdsturism.....	44

Infrastrukturfrågor	44
Turismforskning och kunskapsutveckling	45
Finansieringsfrågor.....	46
Pornografi i hotell-TV-anläggningar	46
Utskottets ställningstagande	47
Företagsnedläggningar	49
Motionerna	49
Vissa kompletterande uppgifter.....	49
Utskottets ställningstagande	50
Företagarombudsman	50
Motionen	50
Vissa kompletterande uppgifter.....	50
Utskottets ställningstagande	51
Vissa skogsindustriella frågor	51
Motionerna	51
Vissa kompletterande uppgifter.....	52
Utskottets ställningstagande	55
Design	56
Motionen	56
Vissa kompletterande uppgifter.....	56
Utskottets ställningstagande	58
Glasindustrin	58
Motionen	58
Vissa kompletterande uppgifter.....	59
Utskottets ställningstagande	59
Rymdindustrin.....	60
Motionerna	60
Vissa kompletterande uppgifter.....	60
Utskottets ställningstagande	62
Läkemedels- och bioteknikindustrin	63
Motionen	63
Vissa kompletterande uppgifter.....	63
Utskottets ställningstagande	65
Centrum för innovationer och miljöexport.....	66
Motionen	66
Vissa kompletterande uppgifter.....	66
Utskottets ställningstagande	67
Neutronforskningsanläggningen ESS.....	68
Motionerna	68
Vissa kompletterande uppgifter.....	68
Utskottets ställningstagande	69
Metallindustrin	69
Motionen	69
Vissa kompletterande uppgifter.....	70
Utskottets ställningstagande	70

Livsmedelsbranschen	71
Motionen	71
Vissa kompletterande uppgifter	71
Utskottets ställningstagande	73
Film, bild och medier	73
Motionerna	73
Vissa kompletterande uppgifter	74
Utskottets ställningstagande	75
Reservationer.....	77
1. Innovationer och nyföretagande (m, fp, kd, c).....	77
2. Kapitalförsörjning (m, fp, kd, c).....	78
3. Industriella utvecklingscentrum (kd).....	79
4. Kvinnors företagande (m, fp, kd).....	80
5. Kvinnors företagande (c).....	81
6. Invandrares företagande (m, fp, kd, c).....	81
7. Forskning och utveckling (m, fp, kd, c).....	82
8. Forskning och utveckling (mp).....	83
9. Social ekonomi (m, fp).....	84
10. Social ekonomi (kd, c).....	85
11. Social ekonomi (mp).....	86
12. Turism (m, fp, kd, c).....	87
13. Turism (v).....	88
14. Företagsnedläggningar (m, fp, kd, c).....	89
15. Företagsnedläggningar (v, mp).....	89
16. Vissa skogsindustriella frågor (m, fp).....	90
17. Vissa skogsindustriella frågor (kd, c).....	91
Särskilt yttrande.....	92
Företagsnedläggningar (v, mp).....	92
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	93

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Innovationer och nyföretagande

Riksdagen avslår motion 2003/04:N275.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Kapitalförsörjning

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N258, 2003/04:N269, 2003/04:N329 yrkandena 9 och 11, 2003/04:N397, 2003/04:N403 och 2003/04:N412 yrkande 11.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

3. Industriella utvecklingscentrum

Riksdagen avslår motion 2003/04:N412 yrkande 25.

Reservation 3 (kd)

4. Kvinnors företagande

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N256, 2003/04:N257, 2003/04:N329 yrkande 3, 2003/04:N412 yrkande 18, 2003/04:A3, 2003/04:A302 yrkande 14, 2003/04:A307 yrkande 7 och 2003/04:A371 yrkande 24.

Reservation 4 (m, fp, kd)

Reservation 5 (c)

5. Invandrades företagande

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Sf396 yrkande 18, 2003/04:N274, 2003/04:N280 och 2003/04:N329 yrkande 8.

Reservation 6 (m, fp, kd, c)

6. Forskning och utveckling

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N252, 2003/04:N294, 2003/04:N323 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N325 yrkande 7, 2003/04:N328 yrkande 18, 2003/04:N412 yrkande 26 och 2003/04:N414 yrkandena 13, 15 och 16.

Reservation 7 (m, fp, kd, c)

Reservation 8 (mp)

7. Social ekonomi

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So569 yrkande 12, 2003/04:N216, 2003/04:N321, 2003/04:N352, 2003/04:N360, 2003/04:N361, 2003/04:N398, 2003/04:N408, 2003/04:N412 yrkande 10 och 2003/04:N414 yrkande 12.

Reservation 9 (m, fp) – motiv.

Reservation 10 (kd, c)

Reservation 11 (mp)

8. Turism

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K362 yrkande 4, 2003/04:Kr326 yrkande 5, 2003/04:MJ474 yrkande 23, 2003/04:N202, 2003/04:N222, 2003/04:N328 yrkande 21, 2003/04:N337 yrkande 1, 2003/04:N347 yrkandena 1, 3–6 och 10, 2003/04:N366, 2003/04:N373 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:N391.

Reservation 12 (m, fp, kd, c)

Reservation 13 (v)

9. Företagsnedläggningar

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N292 yrkandena 1–3 och 2003/04:N307.

Reservation 14 (m, fp, kd, c) – motiv.

Reservation 15 (v, mp)

10. Företagarombudsman

Riksdagen avslår motion 2003/04:N229.

11. Vissa skogsindustriella frågor

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2003/04:N268 och avslår motionerna 2003/04:N243, 2003/04:N247 och 2003/04:N376.

Reservation 16 (m, fp)

Reservation 17 (kd, c)

12. Design

Riksdagen avslår motion 2003/04:Kr230 yrkandena 5 och 6.

13. Glasindustrin

Riksdagen avslår motion 2003/04:N364.

14. Rymdindustrin

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N253 och 2003/04:N276.

15. Läkemedels- och bioteknikindustrin

Riksdagen avslår motion 2003/04:N309 yrkandena 1–3.

16. Centrum för innovationer och miljöexport

Riksdagen avslår motion 2003/04:N304.

17. Neutronforskningsanläggningen ESS

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N351 och 2003/04:N371 yrkandena 1 och 2.

18. Metallindustrin

Riksdagen avslår motion 2003/04:N339 yrkande 1.

19. Livsmedelsbranshen

Riksdagen avslår motion 2003/04:N392.

20. Film, bild och mediaer

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N372, 2003/04:N382 och 2003/04:N406.

Stockholm den 2 mars 2004

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Per Bill (m), Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp), Sylvia Lindgren (s), Ann-Marie Fagerström (s), Maria Larsson (kd), Lennart Beijer (v), Karl Gustav Abramsson (s), Ulla Löfgren (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c), Anne Ludvigsson (s), Anne-Marie Pålsson (m) och Lars Johansson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels 59 motioner från allmänna motionstiden,

dels en motion som har väckts med anledning av regeringens skrivelse 2002/03:140 om regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden.

Utskottet har i samband med beredningen av här aktuella motioner inhämtat synpunkter från företrädare för Verket för innovationssystem (Vinnova) och Ireco Holding AB samt från representanter för projektet ESS-Scandinavia (se s. 68). Vidare har medarbetare vid riksdagens utredningstjänst inför utskottet redovisat resultatet av en förstudie om hur statens stöd till forskning och utveckling fördelar sig på företag av olika storlek.

Utskottets överväganden

Innovationer och nyföretagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bl.a. med hänvisning till pågående arbete med att ta fram en innovationsstrategi avslå motionsyrkanden om innovationer och nyföretagande. *Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).*

Motionen

I motion 2003/04:N275 (kd) framhålls att det är hög tid att man utreder hur goda idéer, utvecklade på våra lärosäten, kan överföras till produkter i industrin. Utredningen skall bl.a. klargöra vad som krävs för att goda idéer och vetenskapliga landvinningar skall komma medborgarna till del i form av ökad företagsamhet och industriella produkter. Frågan om hur nyföretagande kan stödjas med hjälp av t.ex. ett forskningsinstitut bör beaktas. Motionären anser att det sannolikt vore en tillgång om liknande institut fanns i varje region och att varje lärosäte med teknisk forskning också samarbetade med något institut.

Vissa kompletterande uppgifter

Motioner om innovationer och nyföretagande behandlades av utskottet senast våren 2003 (bet. 2002/03:NU7). Utskottet avstyrkte yrkandena bl.a. med motiveringen att det pågick ett arbete med att ta fram en innovationsstrategi och att det gjordes insatser för kommersialisering av innovationer. Vidare hänvisades till att insatser på både regerings- och myndighetsnivå för att lyfta fram frågor om entreprenörskap kommer att gagna svenska innovatörer och entreprenörer. I en reservation (m, fp, kd, c) anfördes bl.a. att regeringens insatser för att stimulera kommersialisering av innovationer saknar förutsättningar att fungera effektivt med mindre än att radikala förbättringar görs av det allmänna företagsklimatet. I en motivreservation (mp) framhölls bl.a. vikten av att takten ökas i det regelförenklingsarbete som bedrivs inom Regeringskansliet.

I september 2002 gav regeringen Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att föreslå åtgärder för att underlätta kommersialisering av forskningsresultat. Uppdraget innefattade bl.a. en översyn av befintliga strukturer på området, däribland teknikbrotstiftelser, holdingbolag och teknikparker. Uppdraget avrapporterades i maj 2003 (Vinnova Policy VP 2003:1). I slutrapporten förs en bred diskussion om vad som krävs för ett effektivt tillvaratagande av forskningsresultat. Bland annat berörs det s.k. lärarundantaget, forskares attityder till att omsätta sina resultat i kommersiella produkter och industriforskningsinstitutens roll för att kommersialisera forskningsresultat.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet utgör rapporten, som har remissbehandlats, ett underlag dels för ovan omnämnda arbete med att ta fram en innovationsstrategi, dels för den kommande forskningspolitiska propositionen.

I budgetpropositionen för år 2003 (prop. 2002/03:1) betonades att kunskapsutveckling och innovativ verksamhet i kombination med entreprenörskap är av avgörande betydelse i ansträngningarna att säkra Sveriges framtida konkurrenskraft. Staten har en viktig roll när det gäller att uppmuntra och främja sådan verksamhet. I 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100) framhöll regeringen att den har ambitioner att utveckla samverkan mellan näringsliv, högskola och samhälle på nationell och regional nivå. Vidare angavs att entreprenörskap skall underlättas, att företagandets villkor skall förbättras, att flödet av kunskap mellan forskning, utbildning och näringsliv skall underlättas och att Sveriges styrkor inom forskning och profilområden skall bibehållas och utvecklas.

I budgetpropositionen för år 2004 (prop. 2003/04:1) framhöll regeringen att den har initierat ett arbete med att ta fram en innovationsstrategi för hållbar tillväxt och förnyelse. Enligt uppgift från Näringsdepartementet pågår detta arbete för närvarande i samverkan mellan representanter för Närings-, Utbildnings- och Finansdepartementen. Avstämningar sker också med externa intressenter som näringsliv, fack och universitet/högskolor.

Av Vinnovas anslag för år 2003 reserverades 30 miljoner kronor som ett startbidrag för genomförandet av ett program för s.k. inkubatorer. Inkubatorer är små högteknologiska företag som startas av forskare och entreprenörer vid universitet och högskolor. I en första pilotverksamhet satsar Vinnova 26,3 miljoner kronor på 14 existerande inkubatorer. Projekten startade den 1 juni 2003 och pågår till den 31 maj 2004. I regleringsbrevet för år 2004 har Vinnova fått i uppdrag att redovisa utfallet av inkubatorverksamheten. Detta skall ske senast den 15 maj 2004.

Hösten 2003 uppdrog regeringen åt Verket för näringslivsutveckling (Nutek) att genomföra ett nationellt program för entreprenörskap med inriktning mot unga. För det ändamålet beviljade regeringen Nutek bidrag under perioden 2002–2004 med sammanlagt högst 12 miljoner kronor. Nutek har även i samarbete med de regionala partnerskapen utarbetat ett förslag till ett bredare program för entreprenörskap. Förslaget överlämnades till Näringsdepartementet i augusti 2003. Nutek har även på eget initiativ tagit fram en policyskrift på temat entreprenörskap som publicerades i april 2003. Denna skrift (Ett starkt entreprenörskap – policyskrift om nya perspektiv, ändrade förutsättningar och positiva attityder) tar ett bredare grepp på entreprenörsfrågorna och inkluderar bl.a. förslag till åtgärder inom områden som inte omfattas av Nuteks mandat, däribland på skatteområdet.

I sammanhanget bör också nämnas att Nutek i sitt regleringsbrev för år 2004 har fått i uppdrag att utarbeta ett förslag till utökat nationellt entreprenörskapsprogram. Förslaget skall vara åtgärdsinriktat och baseras på sammar-

bete med andra myndigheter och organisationer. Uppdraget skall delrapporteras senast den 30 april 2004 och slutrapporteras senast den 1 september 2004.

I januari 2003 presenterade EG-kommissionen en grönbok med titeln Entreprenörskap i Europa (KOM/2003/27). I denna betonar kommissionen att Europa måste bli bättre på att främja entreprenörsanda. Grönboken var sedan ute på en bred konsultationsprocess till slutet av augusti 2003. I februari 2004 presenterade kommissionen en handlingsplan på området (KOM /2004/70) i form av ett s.k. meddelande. Enligt uppgift från Näringsdepartementet kommer handlingsplanen att behandlas vid Konkurrenskraftsrådets möte den 11 mars 2004.

I juli 2002 tillsatte regeringen en särskild utredare (universitetsrektor Janerik Gidlund) med uppgift att kartlägga omfattningen av och ändamålet med de insatser kommuner och landsting gör för att med hjälp av forskning och utveckling (FoU) och andra innovativa verksamheter förnya och förbättra den egna verksamheten (dir. 2002:66 och 2003:92). I oktober 2003 överlämnade utredaren sitt slutbetänkande Innovativa processer (SOU 2003:90) till Utbildningsdepartementet. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Innovation Sverige är ett samarbete mellan Stiftelsen Innovationscentrum och Almi Företagspartner AB (Almi). Syftet är att utveckla goda idéer till framgångsrika produkter eller tjänster. Verksamheten bedrivs genom regionala innovationscentrum inom eller i nära anslutning till det regionala Almi-bolaget. Verksamheten består bl.a. av rådgivning och ett begränsat stöd till förstudier. Innovationscentrum finns i varje län.

Då motionen tar upp frågan om forskningsinstitut bör det nämnas att det för närvarande pågår en omstrukturering av de s.k. industriforskningsinstituten. Målsättningen är att bygga upp en institutsstruktur med färre, större, mer effektiva och konkurrenskraftiga institut. En närmare beskrivning av denna process återfinns under avsnittet Forskning och utveckling (s. 28).

Utskottets ställningstagande

Ett framgångsrikt tillvaratagande av kreativa idéer utgör en av grundbultarna i den nationella innovationspolitiken. Statens insatser på området syftar till att främja ett gott innovationsklimat där bl.a. akademiska forskningsrön och kunskapsframsteg på andra områden effektivt omsätts i kommersiella varor och tjänster.

Enligt utskottets uppfattning gör staten genom bl.a. Vinnova flera olika insatser som bidrar till att innovationspolitikens syfte nås. Det handlar bl.a. om satsningar på innovationssystem och kluster, på inkubatorer men även på mer allmänna åtgärder för att främja det svenska innovationsklimatet. Det pågående arbetet med att ta fram en innovationsstrategi kommer att ytterligare konkretisera de statliga insatserna på området. Det underlag som Vinnova har tagit fram om hur kommersialiseringen av forskningsresultat skall kunna öka utgör ett viktigt bidrag till detta arbete. Utskottet anser att arbetet med innovationsstrategin i huvudsak tillgodoser det önskemål om en utredning som förs fram i här aktuell motion. Det finns, enligt utskottets uppfattning, heller

ingen anledning för riksdagen att föregripa resultatet av arbetet med innovationsstrategin genom några åtgärder i linje med vad som efterfrågas i motionen. Utskottet förutsätter också att innovationspolitiken ges ett betydande utrymme i den kommande forskningspolitiska propositionen.

När det gäller den i motionen framförda idén om forskningsinstitut i varje region, hänvisar utskottet till syftet med den pågående omstruktureringen av industriforskningsinstituten. Den strävan mot att tillskapa färre, större och mer flexibla institut – bl.a. för att öka deras internationella konkurrenskraft – som riksdagen har ställt sig bakom talar delvis mot den långtgående regionaliseringstanke som beskrivs i motionen. Utskottet menar dessutom att universitetens och högskolornas olika profilområden kommer att bidra till en regional spridning av industriforskningsinstituten utan att detta behöver anges som ett särskilt kriterium för omstrukturingsarbetet.

Med det anförda avstyrks motion 2003/04:N275 (kd).

Kapitalförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till vidtagna och aviserade åtgärder avslå motionsyrkanden om kapitalförsörjning. *Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c).*

Motionerna

I motion 2003/04:N258 (s) och i den närapå likalydande motionen 2003/04:N397 (s) anføres att företagare inom det kooperativa området har ett stort behov av enkla regler för sitt företagande. Vidare konstateras att det kan vara svårt att hitta investerings- eller riskkapital för att kunna starta företag. Det är, enligt motionärerna, därför angeläget att stimulera ett ökat företagande och entreprenörskap även om lokala investerare har liten tilltro till investeringar i det berörda området.

Bristen på riskkapital för nystartade företag är i det närmaste akut, anføres det i motion 2003/04:N403 (s). Enligt motionären behövs det därför ett rejält tillskott av offentligt såddkapital. Ett sätt som kan övervägas i det avseendet är att tillåta AP-fonderna att intressera sig mer för nyföretagande och såddfinansiering. Motionären menar att detta inte minst borde gälla Sjunde AP-fonden.

I den kristdemokratiska partimotionen 2003/04:N412 konstateras att den s.k. såddfinansieringen håller på att avstanna fullständigt i Sverige. Det hävdas att problemet har sitt ursprung i de avkastningskrav som Industrifonden och Almi har, vilka företag i såddfasen inte klarar av att efterleva. Lösningen är, enligt motionärerna, att kraven ändras för en del av Almis medel så att dessa kan användas till innovationer i ett tidigt skede. Motionärerna begär ett tillkännagivande om en parlamentarisk utredning om riskkapitalförsörjningen.

Även i motion 2003/04:N269 (v) framförs önskemål om att det skall genomföras en översyn av kapitalförsörjningssituationen. Inriktningen skall vara att belysa de statliga insatserna för småföretag på detta område och att systemet skall anpassas till småföretagens förhållanden i hela landet. Motionärerna framhåller att ett litet företag kan ha svårigheter att överblicka de möjligheter till lån eller bidrag som finns i dag. De flesta lånen eller stöden har även restriktioner som gör det svårt för de enskilda företagen att hitta den form som kan passa just dem. Det krävs en ordentlig översyn av de system som finns i dag och en anpassning till småföretagens förhållanden i hela landet.

I Centerpartiets partimotion 2003/04:N329 betonas vikten av att alla skall ha möjlighet att ta fram startkapital som en grundplåt för det egna företaget och att eget risktagande premieras. Enligt motionärerna bör därför ett starta eget-sparande inrättas, där löntagare skattefritt kan spara för att ha en grundplåt till det egna företaget. Annat som motionärerna anser kan prövas för att bredda tillgången på riskkapital är förbättrade regler för periodisering av vinst och beskattning av ägar kapital, stimulerande av regionala entreprenörsfonder, möjlighet för placering av en del av pensionsavsättningarna i regionala pensionsfonder inom ramen för premiepensionsvalet, uppförande av lokala kreditgarantiföreningar och införande av mikrolån för att underlätta lån till de minsta företagen. Tillgången på såddkapital framhålls som särskilt viktig. Centerpartiet anser att frågan om ökade anslag till såddkapital skall prioriteras.

Vissa kompletterande uppgifter

Motionsyrkanden med bäring på de statliga insatserna inom kapitalförsörjningsområdet behandlas återkommande av näringsutskottet. Detta sker dels i samband med behandlingen av allmänna näringspolitiska frågor, dels i anslutning till beredningen av frågor om regional utvecklingspolitik. När utskottet behandlade kapitalförsörjningsfrågor våren 2003 (bet. 2002/03:NU7) framhölls bl.a. att staten har en viktig funktion att fylla när det gäller att komplettera den ordinarie kapitalmarknaden inom vissa områden, däribland riskkapitalmarknaden. Utskottet ansåg vidare att staten tillhandahåller ett varierat utbud av lån och andra stöd till företagande. Samtidigt betonades att utfallet i form av beviljade krediter till s.k. såddfinansieringsprojekt måste betraktas som alltför lågt. Utskottet underströk att om inte de statliga såddfinansieringsinsatserna utvecklas i en mer positiv riktning förväntar sig utskottet att regeringen vidtar åtgärder. I en reservation (m, fp, kd, c) efterfrågades bl.a. goda allmänna villkor för företagande som säkerställer tillgången på riskkapital. Även vikten av en större effektivitet i de statliga insatserna på kapitalförsörjningsområdet underströks. I det nyss refererade betänkandet gjordes också en genomgång av de statliga insatserna på kapitalförsörjningsområdet (s. 18), till vilket här hänvisas.

Regionala kreditgarantiföreningar är en ny form av organisation för finansieringslösningar i Sverige. En kreditgarantiförening ställer garantier för lån och andra krediter som småföretagare har behov av för sin rörelse. Ett särskilt

bidrag om totalt 3 miljoner kronor under perioden 2002–2004 för information om hur man startar lokala och regionala kreditgarantiföreningar har därför beslutats. Intresset för kreditgarantiverksamheten har visat sig vara större än förväntat. I Sveriges kreditgarantiförening för lokal utveckling, ekonomisk förening är fem föreningar medlemmar och åtta regioner på gång att starta verksamhet. Mot bakgrund av EG-kommissionens positiva syn på kreditgarantiföreningsverksamheten kan ytterligare expansion förväntas. I Sverige kan emellertid kravet på kontant medfinansiering i stället för insatser från näringslivets organisationer verka hämmande. Föreningen fick i november 2003 Finansinspektionens tillstånd att bedriva finansieringsverksamhet. Enligt inspektionen krävs dock ytterligare ca 10 miljoner kronor innan den operativa verksamheten kan påbörjas.

Enligt Nutek innebär dagens brist på riskkapital i de tidiga skedena ett allvarligt problem för en entreprenör och därmed ett hinder för tillväxt. De privata riskkapitalbolagens investeringar i tidiga skeden har avtagit markant, och dessutom har den offentliga såddfinansieringen minskat kraftigt. Enligt uppgift från Näringsdepartementet har departementet påbörjat uppgiften att se över Almi Företagspartner AB tillsammans med de regionala ägarna. Den departementsinterna utredningen (under ledning av direktör Peter Nygårds) inriktas på att se över verksamhetsinriktningen inom Almibolagen och att överväga samordning med andra företagsfrämjande verksamheter på regional nivå. Nya avtal skall arbetas fram med de regionala delägarna i Almibolagen och avsikten är att arbetet skall vara klart under våren 2004.

Statsminister Göran Persson tog i sin regeringsförklaring hösten 2003 upp att Stiftelsen Industrifonden skall utvecklas med syfte att öka tillgången på riskkapital i tidiga skeden. Vid den allmänpolitiska debatten i oktober 2003 anförde näringsminister Leif Pagrotsky att staten kommer att ta ansvar för att stärka försörjningen av såddkapital. Näringsministern framhöll att det behövs en förstärkning av den svagaste länken i riskkapitalkedjan. Därför skall Industrifonden delas i två delar – i ett aktiebolag som fortsätter ungefär som nu samt i en stiftelse. Den nya stiftelsens uppdrag skall vara att understödja sådana företag som befinner sig i ett mycket tidigt skede, där det för närvarande är nästan omöjligt att hitta investerare. Den skall tillföras så mycket kapital att den kommer att kunna investera cirka 250 miljoner kronor per år, och den skall samarbeta med regionala teknikbrostiftelser. I början av november 2003 utsåg näringsministern en förhandlingsman (direktör Claes de Neergaard), som skall se över hur statens resurser skulle kunna användas för att stärka finansiering i tidiga skeden. Förhandlingar kommer att ske med bl.a. Stiftelsen Industrifonden, teknikbrostiftelserna, Almi Företagspartner AB, Nutek, Vinnova och Stiftelsen Innovationscentrum angående denna förändringsprocess. Enligt uppgift är målet att skapa utrymme för en kraftfull satsning på projekt med hög utvecklingspotential i tidiga skeden, s.k. försådd och såddfinansiering. Resultatet av förhandlingarna kan förväntas föreligga senare under våren 2004.

Den nya lagen (2003:528) om företagsinteckning trädde i kraft den 1 januari 2004. Enligt uppgift från Näringsdepartementet syntes redan i slutet av år 2003 en tendens till att reformen inneburit en ökad belastning på både Almi och Norrlandsfonden. En utvärdering av reformens effekter för små och medelstora företag kommer att genomföras under år 2004.

Företags kapitalförsörjning är i icke obetydlig omfattning beroende av olika skattereglernas utformning. I budgetpropositionen för år 2004 framhåller regeringen att det pågår flera lagstiftningsprojekt vars utfall kommer att ha betydelse för företagens möjligheter att uppbringa kapital. Det gäller exempelvis beredningarna av 3:12-utredningens slutbetänkande Beskattning av småföretagare (SOU 2002:52) och Skattebasutredningens betänkande Våra skatter? (SOU 2002:47). Skattefrågor med kapitalförsörjningsanknytning berörs också i (pågående) 2002 års företagsskatteutredning (dir. 2002:28) och Mervärdesskattesatsutredningen (dir. 2002:141). När det gäller beskattningen av småföretagare genomförs under åren 2004 och 2005 en reform av de s.k. 3:12-reglerna som på sikt kommer att innebära en skattelättnad på ca 1 miljard kronor. Reformen är särskilt inriktad på att skapa mer gynnsamma villkor för de mindre företagen.

Här bör också nämnas att riksdagen hösten 2003 tog ställning till yrkanden om olika former av s.k. starta-eget-konton. I ett yttrande till finansutskottet (yttr. 2003/04:SkU1y) konstaterade skatteutskottet att det är viktigt att skatteregler inte lägger hinder i vägen för nyföretagande och entreprenörskap. Skatteutskottet menade dock att särskilda stimulanser i samband med nystart av företag riskerar att bidra till att livskraftiga företag slås ut i konkurrensen med nystartade och skattegynnade företag. Enligt skatteutskottet skulle detta på sikt inte vara förenligt med kravet på stabila och goda regler för företagen. Finansutskottet instämde i skatteutskottets ställningstagande och avstyrkte de aktuella yrkandena (bet. 2003/04:FiU1).

När det gäller AP-fondernas placeringsregler, som tas upp i motion 2003/04:N403 (s), kan nämnas att riksdagen vid flera tillfällen har tagit ställning till motionsyrkanden om att AP-fonderna borde kunna användas för näringspolitiska ändamål. Vid dessa tillfällen har finansutskottet (senast i bet. 2003/04:FiU6) avstyrkt yrkandena med motiveringen att det är viktigt att AP-fondernas mål är så formulerade att tillgångarna förvaltas till största möjliga nytta för pensionssystemet samt att avkastningen långsiktigt maximeras i förhållande till risken i placeringarna. Givet detta ansåg finansutskottet att det är naturligt att fonderna inte har några närings- eller ekonomisk-politiska mål i sin verksamhet.

Vinnova och Nutek inbjöd år 2002 till tävlingen VINN NU. Bakgrunden till detta var att de båda myndigheterna hade identifierat ett behov av ett stöd i den mycket tidiga fasen för att få projektägare och potentiella entreprenörer att öka möjligheten att förverkliga sina idéer. Tävlingen upprepades under år 2003, och en ny tävling är planerad till år 2004. Ett tjugotal "tidiga företagsprojekt" kommer vardera att få 300 000 kr i bidrag. Totalt avsätter Vinnova och Nutek således 6 miljoner kronor för detta ändamål under år 2004.

Nutek verkar även för att det skall finnas aktiva och väl fungerande nätverk av s.k. affärsänglar över hela landet. En affärsängel är en person som har erfarenhet och kunskap i företagande, som har tid och intresse av att delta i ett företags utveckling samt har ett visst rörelseutrymme i sin ekonomi för att kunna investera i nya projekt. Nutek har även lämnat stöd till 18 organisationer för att starta regionala nätverk vars syfte bl.a. är rekrytering av affärsänglar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i den beskrivning av hur viktigt det är med en väl fungerande kapitalförsörjning som återfinns i flera av de här aktuella motionerna. Samtidigt vill utskottet understryka att statens roll när det gäller att exempelvis tillhandahålla riskkapital endast är komplementär. Det är i första hand den ordinarie kapitalmarknaden som på affärsmässiga grunder skall svara för att företag i olika utvecklingsstadier kan erhålla nödvändigt kapital. Utskottet konstaterar emellertid att många privata kreditgivare under de senaste årens kärva konjunkturläge har övergivit riskkapitalområdet. Detta har på ett plötsligt och för många potentiella nyföretagare och småföretag förödande sätt inneburit påtagliga kapitalförsörjningsproblem.

Enligt utskottets uppfattning har staten tagit ett betydande ansvar för att stötta dessa företag när konjunkturen har dalat. Utbudet av statliga kreditmöjligheter via bl.a. Almi och Industrifonden har i det avseendet spelat en viktig roll. Samtidigt konstaterar utskottet, liksom det gjorde våren 2003, att de statliga insatserna på såddfinansieringsområdet inte har fungerat helt tillfredsställande. Mot den bakgrunden ser utskottet det som mycket positivt att regeringen har tagit initiativ till att inleda förhandlingar med ett antal aktörer för att stärka statens roll när det gäller finansiering i tidiga skeden. Utskottet förutsätter också att de överläggningar som sker i Regeringskansliet beträffande Almis framtida roll kommer att leda till att statens insatser på kapitalförsörjningsområdet förbättras ytterligare.

När det gäller de förslag som gäller AP-fondernas placeringsregler och införandet av olika former av starta-eget-konton har utskottet ingen annan uppfattning än den som riksdagen uttalade hösten 2003 och som refereras ovan. Yrkandena avstyrks således.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla sin positiva inställning till det arbete som pågår med att etablera regionala kreditgarantiföreningar. Enligt utskottets uppfattning kommer dessa att tillföra ytterligare möjligheter för små och medelstora företag att tillfredsställa sina kapitalförsörjningsbehov. Utskottet har dock noterat att det förekommer vissa hinder för etableringen av dessa föreningar, vilket föranleder utskottet att noga följa den fortsatta utvecklingen på området.

Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Industriella utvecklingscentrum

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om industriella utvecklingscentrum. Utskottet hänvisar till nyligen genomförda förändringar i statens system för stöd till produktutveckling i småföretag samt till pågående utredningsarbete. *Jämför reservation 3 (kd).*

Motionen

I Kristdemokraternas partimotion 2003/04:N412 begärs ett tillkännagivande om industriella utvecklingscentrum (IUC). Motionärerna understryker vikten av att näringslivets regionalt förankrade och regionalt ägda institutioner tillvaratas för förmedling av bl.a. statliga resurser. Motionärerna anser att det s.k. UPA-uppdraget (uppsökande verksamhet, produktutveckling och avknoppning) bör utvecklas men att medlen för detta ändamål inte bör förmedlas via Almi Företagspartner AB. Motionärerna menar att rollerna bör renodlas så att anslaget till IUC-bolagen synliggörs i statsbudgeten. Vidare betonas betydelsen av att anslagen för detta ändamål är långsiktiga och att besked om finansiering ges i god tid.

Vissa kompletterande uppgifter

Via Nutek stöder staten industriella utvecklingscentrum, som skall stimulera till utveckling och nya jobb i mindre och medelstora företag. Varje IUC-bolag är ett fristående privat aktiebolag där det lokala eller regionala näringslivet är majoritetsägare. Även kommuner, fackliga organisationer samt andra regionala intressenter kan ingå i bolaget. Staten har genom det s.k. UPA-uppdraget lämnat stöd till tre aktiviteter vid IUC. Dessa är uppsökande verksamhet, produktutveckling och förstudier för avknoppning.

I november 2002 presenterade Utredningen om statens regionala insatser för företagsutveckling sina slutsatser (SOU 2002:101). Utredaren (f.d. landshövdingen Ulf Lönnqvist) föreslog att UPA-uppdraget skulle ges en långsiktig inriktning genom att 1 miljard kronor satsas på verksamheten under en femårsperiod.

Näringsutskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om satsningar på IUC. Senast skedde detta våren 2003 (bet. 2002/03:NU7). Utskottet framhöll då att det tidigare har uttalat sig positivt om den verksamhet som bedrivs inom ramen för IUC och att staten framgent bör stödja denna verksamhet. Vidare anförde utskottet att det är angeläget att UPA-uppdraget och den därtill knutna IUC-verksamheten ses som en del av det långsiktiga helhetsgrepp som övervägs i samband med beredningen av de förslag som lämnats av den ovannämnda utredningen om statens regionala insatser för företagsutveckling innan några tillkännagivanden från riksdagen om dessa frågor kunde anses vara nödvändiga.

I budgetpropositionen för år 2004 (prop. 2003/04:1, utgiftsområde 24) konstaterade regeringen, i likhet med vad som framkom i ovannämnda utredning, att det är viktigt att de som utför denna typ av uppdrag har en betydande verksamhet vid sidan av UPA-uppdragen.

I december 2003 svarade näringsminister Leif Pagrotsky på en fråga (fr. 2003/04:458) av Cinnika Beiming (s) om vilka åtgärder som planeras för IUC-verksamhetens fortsatta utveckling. Näringsministern konstaterade att frågan om stöd till denna typ av produktutveckling i små företag kommer att redovisas i regleringsbrevet till Nutek för år 2004.

Av detta regleringsbrev framgår att verket skall använda 30 miljoner kronor för att främja produktutveckling i små företag. IUC-bolagen måste emellertid konkurrera med andra om de medel som regeringen har avsatt för ändamålet. Tidigare har ett antal IUC-bolag fått stöd. Avsikten med den nya ordningen är, enligt uppgift från Näringsdepartementet, att bredda underlaget och eventuellt få in nya utförare av UPA-uppdragen. I regleringsbrevet gavs Nutek även i uppdrag att utreda hur staten på bästa sätt kan stödja produktutvecklingen i små företag. Uppdraget skall avrapporteras till Näringsdepartementet senast den 1 augusti 2004.

Det bör noteras att det är Nutek som tecknar avtal med IUC-bolagen och som också fördelar stödet till IUC, inte Almi som anges i här aktuell motion. IUC-bolagen redovisar årligen till Nutek hur stödet har använts. Detta sker i samlad form via IUC-nätverkets koordinator. Nutek vidarebefordrar redovisningen till Näringsdepartementet.

I februari 2004 besvarade näringsministern en interpellation (ip. 2003/04:226) av Kerstin Lundgren (c) om fortsatt verksamhet för IUC. Interpellationen gällde närmare bestämt vilka åtgärder näringsministern var beredd att vidta för att IUC snabbt skall få besked om framtida uppdrag och för att landets IUC-verksamhet långsiktigt skall stöttas med UPA-uppdrag eller andra uppdrag. I sitt svar beskrev näringsministern bl.a. det nya systemet för upphandling av UPA-uppdragen. Därutöver meddelade han att då utformningen av det nya systemet ännu inte är klar har Nutek fått i uppdrag att förlänga avtalet med IUC-bolagen till dess så är fallet. Vidare meddelade näringsministern att man inom Regeringskansliet arbetar för att göra ett tillskott utöver de 30 miljoner kronor som redan har avsatts.

Utskottets ställningstagande

Genomförandet av UPA-uppdragen har sedan år 1997 åvilat IUC-bolagen. Utskottet har vid flera tidigare tillfällen ställt sig positivt till den verksamhet som IUC-bolagen bedriver. Samtidigt finns det, enligt utskottets förmenande, utrymme för att vidareutveckla verksamheten vid dessa bolag i riktning mot att IUC-bolagens beroende av UPA-uppdraget skall minska. En grundtanke med den försöksverksamhet som inleddes i och med tillkomsten av UPA-uppdraget hos IUC-bolagen var att bolagen på sikt skulle vara självbärande. Det krav på långsiktiga besked som efterfrågas i motionen förefaller innebära att IUC-bolagen skall utlovas offentligt stöd under en längre period. Så har

dock aldrig varit avsikten med stödet till IUC-bolagen, utan målet är, som nämnts ovan, att verksamheten på sikt skall bli självbärande. Utskottet anser att löften om ett långsiktigt stöd skulle riskera att försätta IUC-bolagen i ett bidragsberoende snarare än att de effektiviserar och utvecklar sin verksamhet mot långsiktig ekonomisk bärkraft som inte är avhängig statligt finansierade uppdrag.

Utskottet förutspår att den nyordning som gäller fr.o.m. år 2004, där UPA-uppdraget skall upphandlas, kommer att fungera som en stimulans för IUC-bolagen att ytterligare effektivisera sin verksamhet. Det öppnar också upp möjligheter för andra aktörer att erbjuda sina tjänster. Dessa aktörer har med den hittillsvarande konstruktionen varit utestängda från möjligheten att utföra UPA-uppdrag. Utskottet beklagar det glapp som har uppkommit mellan de båda systemen men ser positivt på den förlängning av gällande avtal som har aviserats. Det är, enligt utskottets uppfattning, även rimligt att avvakta med ytterligare modifieringar av systemet till dess Nutek har redovisat resultatet av uppdraget att se över hur staten kan stödja produktutveckling i små företag.

Utskottet anser inte att den här aktuella motionens krav på en redovisning av stödet till IUC i statsbudgeten skulle fylla någon relevant funktion. Den redovisning som IUC-bolagen gör till Nutek är, enligt utskottets uppfattning, tillfyllest.

Med det anförda avstyrks motion 2003/04:N412 (kd) i berörd del.

Kvinnors företagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om kvinnors företagande.

Utskottet hänvisar till vidtagna åtgärder. *Jämför reservationerna 4 (m, fp, kd) och 5 (c).*

Motionerna

Småföretagssektorn är av stor betydelse för Sveriges sysselsättning och tillväxt, påpekas det i motion 2003/04:A3 (s). Kvinnors företagande utgör en viktig del av denna sektor, och här finns en stor utvecklingspotential, anför det. I motionen listas ett antal åtgärder som motionärerna anser kan öka kvinnors företagande. Det gäller exempelvis att främja forskning som rör kvinnors företagande och att öka kunskapen bland politiker och näringslivsaktörer om kvinnors företagande och det företagsklimat kvinnor möter. Vidare bör det fokuseras på de branscher där majoriteten av kvinnorna verkar. Vid utformningen av näringspolitikens stöd till samverkan i t.ex. företagsparker, stöttning av befintliga företagskluster, nätverksprogram m.m. bör satsningar göras på branscher där kvinnor finns etablerade för att utveckla och stötta kvinnors samverkan med andra företag samt högskolor och universitet. Motionärerna

anser att det behövs en rejäl satsning inom området kvinnor och innovationer. Under arbetet med att ta fram en ny innovationsstrategi bör kvinnors innovationer beaktas. Regeringen bör se över möjligheten för ett forskningsprogram om genus, innovation och entreprenörskap. Kunskapen om kvinnors innovationsprocesser behöver öka och implementeras inom stödssystemet för innovationer. Målet är en relevant rådgivning och finansiering även för tjänster och produkter utan s.k. hög teknikhöjd. Innovationsutvecklingen inom exempelvis vård, omsorg och skola/utbildning bör främjas liksom arbetet med att synliggöra nätverk för kvinnor som är uppfinnare.

I Folkpartiets partimotion 2003/04:A307 betonas att en av de viktigaste jämställdhetsåtgärderna är att öppna kommuner och landsting för kvinnors företagande. Vidare framhålls vikten av regelförändringar för att främja kvinnors företagande.

I Kristdemokraternas partimotion 2003/04:A371 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till ett kvinnligt företagarnätverk i Östersjöområdet. Motionärerna erinrar om att Östersjöområdet är en naturlig samarbetsregion som binds tätare tillsammans när de baltiska staterna och Polen blir medlemmar i EU. Det föreslagna nätverket skall genom erfarenhetsutbyte och handel främja det kvinnliga företagandet i regionen, anför det.

I en annan kristdemokratisk partimotion – 2003/04:N412 – framhålls att ett ökat kvinnligt företagande kan ge näringslivet förnyelse och ökad mångfald. Kvinnor har, enligt motionärerna, dock inte samma tradition som män att driva företag och därmed inte lika många förebilder. Det kvinnliga företagandet bör därför uppmuntras och stödjas. Vidare konstateras i motionen att kvinnor ofta är verksamma inom offentlig sektor. Möjligheten till eget företagande inom tjänstesektorn måste, enligt motionärerna, öka. Detta kan ske genom att en större del av den offentliga verksamheten utförs i annan regi.

Åtgärder för att stimulera kvinnors företagande efterfrågas också i motion 2003/04:N256 (v). Motionärerna framhåller att det finns en stor potential inom kvinnligt entreprenörskap som inte tas till vara i det svenska samhället. Insatser för att öka kvinnligt företagande bör koncentreras till fasen före starten av företaget, anför det i motionen. Vidare erinras om att kvinnors samarbete med andra företagare är mindre frekvent än mäns. Därför anser motionärerna att insatserna för ett ökat nätverksbyggande bör intensifieras. Motionärerna menar att staten kan delta genom att informera och stödja denna process.

Vikten av att kvinnligt företagande synliggörs och att den statliga rådgivningen har ett jämställdhetsperspektiv i alla delar, betonas i motionen. Kvinnliga nyföretagarrådgivare behöver därför rekryteras och den regionala rådgivningsverksamheten utvecklas. De stora skillnaderna mellan olika regioner i landet vad avser antalet kvinnliga företagare bör uppmärksammas, anför det i motionen. Olika regioner bör arbeta utifrån sina förutsättningar för att öka antalet kvinnor som startar företag. Motionärerna anser också att samverkan mellan företag och högskolor/universitet bör stödjas i större omfattning. Sam-

verkans- och klusterprojekt bör startas i branscher där kvinnor ofta etablerar sig, t.ex. inom området företagsnära tjänster.

Kvinnor och innovationer är rubriken på motion 2003/04:N257 (v). Motionärerna framhåller vikten av att kvinnor ges möjlighet att jobba i nätverk och kan stötta varandra i utvecklingen av en uppfinning som kan leda till ett företag. Kvinnors innovationer återfinns ofta inom handel, service och vård. Dessa områden är, enligt vad som anförs i motionen, inte några statusområden, och kvinnor har därmed svårare att erhålla kapital och stöd från näringsliv och samhälle.

Stiftelsen Innovationscentrum upphör under år 2004, och verksamheten övertas av Almi Företagspartner AB, påpekar motionärerna. De befarar att den verksamhet som projektet Kvinnor och innovationer i dag består av inte kommer att erhålla finansiering i förhållande till Almis övriga verksamhet. Motionärerna konstaterar också att kvinnor och innovationer är en verksamhet som marknaden inte klarar av att hantera på ett tillfredsställande sätt. Staten måste även i fortsättningen ta ansvar för att denna verksamhet skall kunna utvecklas, anförs det i motionen.

I Centerpartiets partimotion 2003/04:N329 begärs ett tillkännagivande om att ett första delmål bör vara att 40 % av landets nystartade företag år 2006 drivs av kvinnor. Motionärerna nämner bl.a. att andelen kvinnliga företagare utgör nästan 40 % i Förenta staterna och Kanada, detta trots att en betydligt lägre andel kvinnor förvärvsarbetar i dessa länder än i Sverige. Ett första delmål bör vara att 40 % av landets nystartade företag år 2006 drivs av kvinnor.

Sedan år 1994 har Almi haft en särskild låneform för kvinnliga företagare, erinras det om i motion 2003/04:N302 (c). Nu har Almis låneformer dock sammanförts till ett enda småföretagslån. Motionärerna anser att detta kan leda till att kvinnor får svårare att hitta riskkapital. Hälften av lånet bör därför riktas mot kvinnor, anförs det i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

När motionsyrkanden om kvinnors företagande behandlades av utskottet våren 2003 (bet. 2002/03:NU7) framhöll utskottet, liksom det även gjort vid tidigare tillfällen, betydelsen av att kvinnors företagande stimuleras och underlättas. Vidare konstaterade utskottet att tidigare uttalanden om fortsatt prioritering av bl.a. kvinnor vid långivning har fått genomslag i praktiken. Utskottet noterade också att Nutek tillsammans med Almi svarar för ett omfattande och mångfasetterat arbete för att främja bl.a. kvinnors företagande. I en reservation (m, fp, kd, c) framhölls vikten av att förbättra det allmänna företagsklimatet för att därigenom öka nyföretagandet bland kvinnor. I reservationen framfördes även krav på att hälften av Almis företagslån skall reserveras för kvinnor. Vidare framhölls att kvinnors företagande skulle främjas om exempelvis vård, skola och omsorg öppnas för privata alternativ. Reservationerna förespråkade även skattelättnader på hushållsområdet.

Cirka en tredjedel av Sveriges nyföretagare är kvinnor. Andelen företag där företagsledaren är kvinna har ökat från ca 20 % år 1990 till 29 % år 2002.

I budgetpropositionen för år 2004 påpekas att ett treårigt program för att öka kvinnors och invandras företagande påbörjades år 2002. Stöd har betalats ut till Nyföretagarcentrum samt till Almi i syfte att integrera arbetet med kvinnors företagande i ordinarie organisationer som verkar för företagsutveckling. Vidare framgår det att den särskilda satsningen på kvinnors och invandras företagande samt kooperativt företagande ökar med 10 miljoner kronor år 2004. Efter programperioden skall verksamheterna utvärderas.

I oktober 2003 besvarade näringsminister Leif Pagrotsky en fråga (fr. 2003/04:55) av Ulf Holm (mp) om vilka åtgärder han avser att vidta för att bryta trenden mot att allt färre kvinnor startar eget företag. Näringsministern konstaterade att andelen kvinnliga företagare av arbetskraften är låg i jämförelse med hur det ser ut bland männen. Han ansåg det därför angeläget att öka antalet företag som startas och drivs av kvinnor. För detta ändamål och för att främja invandras företagande har regeringen anslagit 42 miljoner kronor för åren 2002–2004. Näringsministern pekade på att insatser bl.a. görs för att integrera affärsrådgivning och kunskaper om kvinnors företagande bland etablerade rådgivningsaktörer. Dessutom sker samverkan med organisationer och företagare för att sprida kunskap och förebilder kring kvinnors entreprenörskap. Regionala och lokala resurscentrum är, enligt näringsministern, ett viktigt komplement till affärsrådgivare för kvinnor. Verksamheten syftar till att utveckla och öka kunskaperna om kvinnors företagande och till att bedriva utvecklingsprojekt.

Hösten 2002 infördes ett generellt företagarlån som administreras av Almi. Målgruppen är ny- och småföretagare som har behov av kompletterande lån av förhållandevis små belopp, vilket ofta gäller kvinnor. Bland annat mot den bakgrunden är det uttalat att kvinnor skall prioriteras vid kreditgivningen. Utöver att administrera företagarlånet bistår Almi även med rådgivning. Flera av de regionala Almibolagen har en särskild person med ansvar för frågor gällande kvinnors företagande. Almi driver också olika program för kompetens- och företagsutveckling med små och medelstora företag som målgrupp. Vissa program riktar sig enbart till kvinnor. Det kan vara företagarskolor, mentorprogram och seminarier.

Nutek skall öka kunskapen om de villkor och de möjligheter som kvinnliga företagare och företagare med invandrarbakgrund möter. Under år 2003 avsattes 14 miljoner kronor för Nuteks arbete med att integrera affärsrådgivning bland etablerade rådgivningsaktörer och för att söka samverkan med organisationer och företagare i syfte att sprida förebilder för kvinnors entreprenörskap.

Nutek driver två nationella program riktade till kvinnor: Att främja kvinnors företagande och Kvinnor och innovationer. Inom det förstnämnda programmet görs insatser inom fyra områden: stödsystem för innovatörer, utbildning, forskning och opinionsbildning. Till uppgiften hör att klarlägga de faktorer som specifikt hindrar kvinnor att verka som innovatörer. En annan

viktig uppgift är att stimulera olika aktörer att ta fram metoder för rådgivning, utbildning, mentorskap, nätverk, finansiering och forskning som utvecklar kreativitet hos både kvinnor och män. Programmet Kvinnor och innovationer har under år 2003 bl.a. satsat på innovationsutveckling inom offentlig sektor och på utveckling av innovationsverksamhet inom högskola/universitet. Programmet avslutades i och med utgången av år 2003.

Lokala och regionala resurscentrum för kvinnor finns på ca 130 platser i Sverige. Verksamheten vid dessa centrum är bl.a. inriktad mot att utveckla och öka kunskaperna om kvinnors företagande och bedriva utvecklingsprojekt. Under perioden 1998–2002 har Nutek fördelat sammanlagt 105 miljoner kronor till ett stort antal tillväxtorienterade projekt vid regionala och lokala resurscentrum, för att främja regional utveckling med jämställdhetsperspektiv. För år 2004 har Nutek 26 miljoner kronor att fördela till denna typ av projekt samt ytterligare 10 miljoner kronor till basfinansiering av resurscentrum för kvinnor.

Nutek samordnar, delfinansierar och utvärderar också projektet med affärsrådgivare för kvinnor. Målet med projektet är att få kvinnor att starta eller utveckla sina befintliga företag så att de kan ha sin fortsatta försörjning på hemorten. Två gånger per år anordnar Nutek konferenser för dem som arbetar med att främja kvinnors företagande. Konferenserna har genomförts sedan år 1994 och samlar 80–100 deltagare varje gång.

Det saknas i dag könsuppdelad statistik på de svenska företagen. Regeringen har därför givit Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) i uppdrag att utveckla statistik som beskriver och analyserar företagens demografi och att förbättra statistiken över företagare bl.a. i syfte att göra det lättare att identifiera och följa kvinnors företagande. ITPS redovisade uppdraget till Näringsdepartementet den 15 december 2003. I rapporten finns ett antal förslag på hur statistiken kan förbättras så att det bl.a. går att redovisa företagare fördelade på bl.a. kön och utländsk bakgrund.

I motion 2003/04:A371 (kd) aktualiseras frågan om ett kvinnligt företagnätverk i Östersjöområdet. Det kan med anledning av detta noteras att statsminister Göran Persson i regeringsförklaringen hösten 2003 meddelade att det skall etableras ett särskilt Östersjöcentrum för att stärka svenskt näringslivs position och möjligheter att bedriva handel i Östersjöområdet. En satsning på stöd och rådgivning till företag med intresse och potential för handel med Östersjöländerna skall, enligt vad som anfördes i regeringsförklaringen, också göras. Frågan om det aviserade centrumets uppgifter och lokalisering bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

En fortsatt positiv utveckling av kvinnors företagande utgör, enligt utskottet, en mycket betydelsefull ingrediens både i strävan efter en fortsatt hög tillväxttakt och i syfte att främja jämställdhetsarbetet. Utskottet vill också understryka betydelsen av att kvinnors företagande inte betraktas som något problematiskt som i alla sammanhang kräver särskilda åtgärder för att utvecklas.

Kvinnors företagande har en stor, och i många fall inoptimalt utnyttjad, potential som samhället måste bli bättre på att tillvarata. Rådande normer till fördel för manligt företagande legitimerar därför att vissa insatser riktas mot att förbättra förutsättningarna för kvinnor på detta område. Det handlar exempelvis om att stödja förekomsten av kvinnliga affärsrådgivare och att stimulera kvinnors arbete med innovationer.

Även om staten svarar för flera viktiga insatser på detta område, anser utskottet att det finns utrymme för ytterligare åtgärder. Intensiteten i arbetet bör också kunna öka. Enligt utskottets uppfattning förs det exempelvis fram flera intressanta förslag till åtgärder i motion 2003/04:A3 (s). Utskottet förutsätter att regeringen beaktar dessa förslag och finner det i dagsläget inte nödvändigt med ett särskilt tillkännagivande därom.

Betydelsen för allt företagande av att det finns tillgång till kapital har redan framhållits i avsnittet Kapitalförsörjning. Utskottet ser positivt på att bl.a. kvinnor tillhör en av de grupper som skall prioriteras vid Almis fördelning av s.k. företagslån. Utskottet anser att denna prioritering är tillräcklig och att de särskilda krav på att en viss andel av lånen skall fördelas till kvinnor, som begärs i motion 2003/04:N329 (c), därför inte fyller någon relevant funktion.

När det gäller frågan om ökade möjligheter för kvinnors företagande inom den offentliga sektorn, som bl.a. tas upp i motion 2003/04:A307 (fp), hänvisar utskottet till sitt ställningstagande när ett liknande yrkande behandlades våren 2003. Utskottet redovisade då sin positiva inställning till ett ökat företagande inom områden där kvinnor dominerar. Samtidigt framhöll utskottet att det inte var berett att verka för sådana lösningar som innebär att ett offentligt monopol inom dessa sektorer riskerar att ersättas av stora privata företag som exempelvis köper upp små lönsamma vårdföretag. Utskottet vill dock erinra om att det pågår ett arbete med att tillskapa en särskild bolagsform utan särskilt vinstsyfte som kan komma att kunna användas för kvinnors företagande inom områden som domineras av offentlig sektor. Utskottet återkommer till detta under rubriken Social ekonomi längre fram i detta betänkande.

Avslutningsvis konstaterar utskottet att regeringen har aviserat en ambitionsökning när det gäller att ta de nya tillväxtpotentialerna i Östersjöområdet till vara. Det aviserade Östersjöcentrumet är en del i detta arbete. Utskottet förutsätter att insatserna på detta område även kommer att kunna inkludera åtgärder som främjar framväxten av sådana kvinnliga företagarnätverk som efterfrågas i motion 2003/04:A371 (kd).

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Invandrades företagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om invandrades företagande. Utskottet hänvisar till vidtagna åtgärder och en aviserad utvärdering. *Jämför reservation 6 (m, fp, kd, c).*

Motionerna

I motion 2003/04:N274 (s) begärs ett tillkännagivande om att reglerna för småföretagare med invandrarbakgrund bör ses över. Motionärerna framhåller att språksvårigheter, svårigheter att få kredit samt ett sämre kontaktnät gör förhållandena annorlunda för denna grupp. Arbetet med att förändra attityder gentemot de grupper som har problem med att få krediter måste, enligt motionärerna, fördjupas och regeringen bör arbeta mer med att främja framväxten av regionala kreditgarantiföreningar.

Förutsättningarna för invandrades företagande behandlas även i motion 2003/04:N280 (v). Motionärerna erinrar om att ungefär 20 % av de nybildade företagen drivs av personer med utländsk bakgrund. Många invandrade startar företag i tjänstesektorn men även inom handel. Vidare konstateras att de flesta företag som startas av invandrade personer tillkommer i storstadsregionerna. Bilden ser olika ut om man tittar på olika ursprungsländer. Motionärerna anser att detta bör beaktas i det fortsatta arbetet med att förbättra förutsättningarna för invandrades företagande. Invandrade företagare kan ha svårigheter med att få tillgång till kunskap om rådande regelsystem, och de möter ofta större hinder för tillväxt än andra företag. Invandrade företagare upplever även att det är svårare att finna finansiering till sin affärsverksamhet, att få kontrakt på affärslokaler och att teckna försäkringar. Internationella Företagarföreningen i Sverige är en viktig länk för informationsutbyte tillsammans med övrig företagarrådgivning. För att komma till rätta med eventuella problem krävs en översyn och för att lyfta fram och underlätta för invandrade personer som vill starta företag krävs mer forskning.

Ett tillkännagivande om att invandrades företagande bör prioriteras och beaktas vid näringspolitikens utformning i högre utsträckning än vad som görs i dag begärs i motion 2003/04:Sf396 (c). Motionärerna anser att det är dags att uppmärksamma och uppmuntra invandrarnas potential och företaganda. Bankers och myndigheters service till människor med invandrarbakgrund måste bli bättre bl.a. genom ökad information på olika språk, anför det.

I den centerpartistiska partimotionen 2003/04:N329 begärs ett tillkännagivande om att invandrare som driver företag skall ges samma förutsättningar att tjäna pengar på sin verksamhet som infödda företagare. Motionärerna framhåller att invandrades företag är ett viktigt tillskott till den svenska ekonomin men att tillväxten i denna grupps företag är lägre än hos svenska egenföretagare. Att starta företag har i vissa invandrargrupper blivit det enda sättet att ta sig ur arbetslöshet, vilket motionärerna anser bidrar till att många ut-

landsfödda egenföretagare känner låg självkänsla i sitt yrkesliv. Detta kan i sin tur ha negativa effekter för integrationen, hävdas det.

Vissa kompletterande uppgifter

I dag startas vart femte företag i Sverige av en person med invandrabakgrund. Uppskattningsvis finns det ca 70 000 företag som drivs av personer med invandrabakgrund, vilket motsvarar ungefär vart åttonde företag. Enligt Nutek möter företagare med invandrabakgrund dock inte sällan en mängd svårigheter. De har svårare att erhålla finansiering till sin affärsidé och sitt företag, att få kontrakt för affärslokaler, teckna försäkringar m.m.

Våren 2003 betonade utskottet att det vore önskvärt att den privata kapitalförsörjningsmarknadens kunskaper om och inställning till vissa gruppers efterfrågan på krediter förändrades i en mer positiv riktning (bet. 2002/03: NU7). Invandrades, kvinnors och ungas svårigheter på den privata kreditmarknaden måste undanröjas. Utskottet konstaterade också att Nutek och Almi svarar för ett omfattande och mångfasetterat arbete för att främja såväl kvinnors och ungas som invandrades företagande. I en reservation (m, fp, kd, c) betonades vikten av att det allmänna företagsklimatet förbättras för att därigenom även underlätta för bl.a. invandrades företagande. Ett mer begripligt regelsystem skulle enligt reservanterna särskilt gagna grupper som inte behärskar språket fullt ut.

Nutek verkar för att skapa lika förutsättningar för alla att starta och driva företag oavsett kön och etnisk bakgrund. Detta sker bl.a. genom att man arbetar för att synliggöra företagare med invandrabakgrund som en viktig del i svenskt näringsliv. För budgetåret 2003 avsatte regeringen 5,2 miljoner kronor för att främja invandrades företagande. Medlen har använts för att stödja den rådgivningsverksamhet som bedrivs av Internationella Företagarföreningens i Sverige (IFS). Den särskilda satsningen på bl.a. invandrades företagande ökar med 10 miljoner kronor år 2004. Satsningen avslutas under år 2005 varefter den skall utvärderas.

Av budgetpropositionen för år 2004 framgår att svårigheten att få tillgång till lån verkar vara särskilt problematiskt för företagare som är födda utomlands. Det är också den del av rådgivningsverksamheten som kunderna är särskilt nöjda med. Totalt startades 543 nya företag under år 2002 med medverkan från IFS. Nutek har fördelat årligt driftstöd (4,5 miljoner kronor) till IFS för att bedriva rådgivning till personer med utländsk bakgrund som vill starta företag eller driver företag i Sverige. IFS finns i dag på 15 platser i landet och har totalt 32 anställda. Rådgivning ges på 28 olika språk.

Under år 2003 har Nutek tillsammans med Integrationsverket verkat för att regionerna i större utsträckning än hittills beaktar mångfaldsaspekten inom ramen för de regionala tillväxtprogrammen. Nutek har också i samverkan med IFS initierat ett samarbete med Svenska Bankföreningen om förutsättningarna för företagare med utländsk bakgrund. Man har även för avsikt att starta ett pilotprojekt med inriktning på att skapa ett mentorskapsprogram för företagare med invandrabakgrund.

Vidare har Nutek genomfört en enkätundersökning om företagare med invandrarbakgrund, om deras villkor, förutsättningar och om eventuellt upplevd diskriminering. I maj 2003 presenterades undersökningen i en översiktlig rapport – Invandrarföretagares villkor och verklighet. En slutrapport på detta tema kommer under våren 2004. I maj 2003 genomfördes en konferens om invandrades företagande – Mångfald för ökad tillväxt – på Nutek. Konferensen vände sig bl.a. till personer som tillhandahåller rådgivning och kunskap till personer med utländsk bakgrund som startar eller driver eget företag. Syftet med konferensen var att samordna och sprida goda exempel samt öka kontakterna mellan olika aktörer.

Filmen *Starta eget i Sverige* premiärvisades under år 2003. Filmen har producerats med stöd av bl.a. Nutek och riktar sig till målgruppen invandrarföretagare i startfas. Nutek har i samarbete med IFS även översatt broschyren ”Starta företag – så här gör du!” till engelska, arabiska, turkiska, persiska och bosniska/kroatiska/serbiska.

När det gäller begäran i motion 2003/04:N274 (s) om att regeringen bör arbeta mer med att främja framväxten av regionala kreditgarantiföreningar hänvisas till den beskrivning av pågående verksamhet på detta område som tidigare har redovisats under rubriken Kapitalförsörjning.

Utskottets ställningstagande

Många invandrare har värdefulla teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter som inte alltid ges möjlighet att komma till sin rätt i det svenska samhället. Åtgärder för att stimulera och underlätta invandrades företagande är ett viktigt sätt för samhället att ta till vara den kompetens som personer med utländskt ursprung besitter. Som framgår av redovisningen i det föregående pågår olika insatser för att främja invandrades företagande. Med hänvisning till dessa insatser avstyrker utskottet förslaget i motion 2003/04:Sf396 (c) om ett tillkännagivande om att invandrades företagande bör prioriteras och beaktas vid näringspolitikens utformning i högre utsträckning än vad som sker i dag.

Utskottet ser positivt på det arbete som bl.a. Nutek bedriver på detta område. Det gäller inte minst den samverkan som finns mellan Nutek och Internationella Företagarföreningen i Sverige. Den satsning som görs på att förändra synsättet på invandrade företagare hos bl.a. olika kreditgivare vill utskottet lyfta fram som en särskilt angelägen åtgärd. Utskottet ställer sig också bakom regeringens grundläggande strävan att invandrade företagare skall ha samma förutsättningar som infödda svenskar att tjäna pengar på sitt företagande. Utskottet finner det därför inte nödvändigt med ett tillkännagivande som understryker detta faktum, så som begärs i motion 2003/04:N274 (s). Beträffande den begäran om en översyn som tas upp i motion 2003/04:N280 (v) hänvisar utskottet till den utvärdering av statens insatser på det aktuella området som skall genomföras när pågående satsningar har avslutats år 2005.

Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Forskning och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete avslå motionsyrkanden om forskning och kompetensutveckling. *Jämför reservationerna 7 (m, fp, kd, c) och 8 (mp).*

Motionerna

För att tillväxten skall öka behöver bl.a. den industrinäring som utgör basen för svensk export förstärkas och utvecklas, anføres det i motion 2003/04:N252 (s). Motionärerna betonar att en förutsättning för att kunna stärka industrins utvecklingskraft är att samspelet mellan grundforskning, tillämpad forskning och företagens utvecklingsarbete ökas. Högskolan i Jönköping har bl.a. planer på FoU kring industriell produktframtagning och hur marknads- och affärsprocesser kan utvecklas. Att stödja detta initiativ i riktning mot en mera FoU- och kunskapsinriktad industri skulle, enligt motionärerna, stärka regionens industrinäring och bidra till industriell förnyelse.

I motion 2003/04:N323 (kd, m, v, c) begärs två tillkännagivanden. Det ena gäller skapandet av ett nytt institut för verkstadsteknisk forskning. Det andra innehåller en begäran om att detta institut skall lokaliseras till Jönköping. Motionärerna understryker att svensk verkstadsindustri behöver en stark samarbetspartner i form av ett brett forskningsinstitut. De anser vidare att det är viktigt att ett institut för material- och verkstadsteknik får en strategiskt geografisk placering och förordar en lokalisering av institutet till Jönköping.

Riksdagen bör ge regeringen till känna att det skall tillämpas en samhälls-ekonomisk definiering av återbetalningen av medlen hos teknikbrostiftelserna, anføres det i motion 2003/04:N325 (kd). Detta skulle vara i linje med förslag från teknikbrostiftelserna och Vinnova. Motionären anser att den regionala näringspolitiken behöver kopplingen till universitet, högskolor och forskning. Vidare framhålls det att erfarenheterna från Teknikbrostiftelsen i Lund och från Mälardalen kan påvisa ett praktiskt tillväxsystem som borde utvecklas till en nationell politik.

I Kristdemokraternas partimotion 2003/04:N412 begärs ett tillkännagivande om forskning, utveckling och innovationer. Motionärerna framhåller att det är avgörande för svenskt näringslivs konkurrenskraft att tillräckliga resurser satsas på forskning och utveckling. Grundförutsättningen är ett bra allmänt företagsklimat med lönsamma företag. Det mest naturliga är att skatte regler och lagstiftning utformas så att de mindre företagens forsknings- och produktionsutveckling underlättas i kombination med att de får möjligheter att söka särskilda forskningsbidrag. Vidare konstaterar motionärerna att innovationer inte tas tillräckligt väl om hand i Sverige. Möjligheter för anställda att utveckla egna idéer på arbetsplatsen med rätt till eget patent bör utredas.

I motion 2003/04:N294 (v) begärs ett tillkännagivande om att regeringen i samband med omstruktureringen av forskningsinstitutet kommer med förslag

om hur universitet och högskolor kan gå in som delägare i forskningsinstitutet. Motionärerna anser att universiteten och högskolorna skulle kunna utgöra starka och självständiga delägare till industriforskningsinstitutet motsvarande minst 20 % av det totala ägarkapitalet. Samtidigt är det, enligt motionärerna, en fördel om även näringslivet och staten har ett aktivt ägarintresse i institutet. Genom att ge universiteten och högskolorna möjlighet att använda kapital och driftsresurser även till industriforskningsinstitutet kan en starkare, mer stabil och långsiktig ekonomisk grund skapas, anför det. Forskningsinstitutet skulle också utgöra viktiga förstärkningar när det gäller att genomföra högskolans tredje uppgift. Motionärerna understryker det självklara i att staten skall stå för forskningsinstitutets basfinansiering och en stor del av projektfinansieringen.

I partimotion 2003/04:N328 (c) begärs ett tillkännagivande om förbättrade möjligheter till kommersialisering av forskningsresultat. Det behövs, enligt motionärerna, ökade möjligheter till delägarskap för dem som är inblandade i kommersialiseringen av forskningsresultat. Det betonas att forskare inom universitet och högskolor måste vara beredda att avstå delar av rättigheterna till sina forskningsresultat till de institutioner där forskningen har bedrivits. Vidare anser motionärerna att fler högskolor borde tilldelas holdingbolag för att enklare kunna kommersialisera forskningsbolag. En ökad tillgång till såddkapital framhålls som ytterligare ett betydelsefullt steg i denna utveckling.

Även i motion 2003/04:N414 (mp) tas FoU-frågor upp. Ett tillkännagivande om att öka småföretagens möjligheter att ta del av olika FoU-satsningar begärs. Att göra högskolornas forskning och utbildning mer tillgänglig för de mindre företagen skulle, enligt motionärerna, bättre ta till vara den kunskap och initiativkraft som finns på lokal och regional nivå. Det är dags att utöka samarbetet mellan företagen och högskolorna/universiteten, anför det. Även i denna motion behandlas den pågående omstruktureringen av industriforskningsinstitutet. Motionärerna begär tillkännagivanden dels om industriforskningsinstitutets forskningsinriktning, dels om institutets lokalisering. I det första fallet är motiveringen att de små företagens behov bör beaktas samt att institutet bör rikta en större del av forskningsinsatserna mot områden som baseras på svenska råvaror, i syfte att stödja användningen av ny teknik och nya tillämpningar. När det gäller institutets lokalisering framhålls att dessa med fördel kan lokaliseras i anslutning till kluster med spjutspetsteknik. Motionärerna ser en risk i att institutets verksamhet förläggs till storstadsområdena.

Vissa kompletterande uppgifter

Våren 2003 behandlade utskottet frågor om forskning och utveckling med näringspolitisk anknytning (bet. 2002/03:NU7). Utskottet underströk betydelsen för samhällsekonomin av att forskningsresultat kommer små och medelstora företag till del och att dessa kategorier företag spelar en avgörande roll för en framgångsrik kommersialisering av helt eller delvis offentligt finansi-

erade satsningar inom innovationssystemet. Utskottet framhöll vidare att industriforskningsinstituterna, universiteten och högskolorna har en viktig uppgift i att bidra till att kunskapsöverföringen fungerar på ett effektivt sätt, inte minst till utvecklingsorienterade små och medelstora företag. Utskottet menade att ett särskilt uttalande om att öka småföretagens möjligheter att ta del av FoU-satsningar inte var påkallat. I en reservation (m, fp, kd) framhölls bl.a. att de goda erfarenheterna från teknikbrostiftelsernas arbete borde utvecklas till nationell politik. Vidare framfördes krav på en samhällsekonomisk definiering av teknikbrostiftelsernas tilldelade medel.

När det gäller industriforskningsinstitutens inriktning kan det nämnas att regeringen i propositionen om FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:2) ansåg att Vinnova bör bidra till att små och medelstora företag lättare kan börja använda nya material och ny kunskap i sin verksamhet. Regeringen menade vidare att FoU-insatser också bör inriktas mot den tillverkande industrin samt verksamheter som baseras på svenska råvaror i syfte att stödja användningar av ny teknik och nya tillämpningar inom denna.

Holdingsbolaget Ireco AB (Institute for Research and Competence), som förvaltar statens aktier i industriforskningsinstituterna, har regeringens uppdrag att genomföra omstruktureringen av de statligt delägda industriforskningsinstituterna. Målet är att skapa färre och större institut med internationell konkurrenskraft och en stark förankring hos näringslivet. Vinnova har tillförts 70 miljoner kronor fr.o.m. år 2003 för att långsiktigt stärka kompetensen hos industriforskningsinstituterna. Sammantaget satsar Vinnova och Ireco 350 miljoner kronor under perioden 2003–2005 på 17 industriforskningsinstitut. Cirka 275 miljoner skall stärka institutens långsiktiga kompetensutveckling och ca 75 miljoner skall underlätta den pågående omstruktureringen av instituterna. Omstruktureringens medel satsas i första hand på att bilda fyra sammanhållna institutgrupper. Huvuddelen av resurserna (ca 45 miljoner kronor) går till att bilda ett gemensamt institut för material- och verkstadsteknik. Gemensamt för de flesta instituterna är att de är aktiebolag där en industrigruppering är majoritetsägare och Ireco statlig minoritetsägare.

Beträffande frågan om att utöka universitetens och högskolors ägarinflytande över industriforskningsinstituterna, som tas upp i motion 2003/04:N294 (v), kan nämnas att den s.k. KOFI-utredningen, som i mitten av 1990-talet hade i uppdrag att utreda en förnyelse av industriforskningsystemet, övervägde möjligheten att låta högskolor och universitet utöva ägandet över industriforskningsinstituterna. Kommittén (SOU 1997:16) fann det emellertid mer lämpligt att lösa frågan om inflytande genom att låta högskolorna vara representerade i styrelserna.

Ireco tar upp frågan om industriforskningsinstitutens framtida ägande i sin forskningsstrategi. Enligt Ireco bör statens ägande av instituterna vara samlat och frikopplat från universiteten. Ireco anser att samordning med och inflytande från högskolan bäst kan uppnås på andra sätt än genom aktieäggande, t.ex. genom styrelserepresentation. Vidare framhåller Ireco att just det faktum att instituterna är autonoma gör det möjligt för instituterna att helhjärtat engagera

sig i näringslivets problem, utan att drivas av akademiska framgångsmeriter. Frågan om ägandet av industriforskningsinstitutet kan, enligt uppgift från Regeringskansliet, bli föremål för närmare övervägande i den kommande forskningspolitiska propositionen.

Våren 2003 behandlade utskottet (bet. 2002/03:NU7) även yrkanden om industriforskningsinstitutets lokalisering som överensstämmer med dem som har väckts av företrädare för Miljöpartiet detta år. Utskottets bedömning var att den pågående omstruktureringen av instituten inte kommer att resultera i en ökad geografisk koncentration. Det uppdrag som innebär att industriforskningsinstitutet skall samverka med företag över hela landet och inrikta sina insatser mot tillämpad forskning borgar, enligt utskottet, för en fortsatt geografisk spridning. I en reservation (mp) underströks bl.a. vikten av att den pågående omstruktureringen av industriforskningsinstitutet inte får resultera i att verksamheten koncentreras till storstäderna. Vidare ansåg reservanten att en större del av industriforskningsinstitutets insatser bör inriktas mot svenska råvaror.

Vidare tog utskottet ställning till yrkanden om återbetalningen av medlen från teknikbrostiftelserna, vilkas förmögenhet enligt stiftelseförordnandet skall återgå till staten då deras verksamhet upphör den 31 december 2007. Utskottet konstaterade att regeringen hade aviserat att den i god tid innan teknikbrostiftelsernas medel skall återgå till staten år 2007 skall ha utvärderat stiftelsernas verksamhet och tagit ställning till hur verksamheten därefter skall utformas.

Under hösten 2003 genomförde sedermera företaget Öhrlings Pricewaterhousecoopers på Näringsdepartementets uppdrag en utvärdering av de sju teknikbrostiftelsernas verksamhet. Resultatet presenterades i slutet av januari 2004. Av utvärderingen framgår bl.a. att samarbetet mellan teknikbrostiftelserna är begränsat och att stiftelsernas samverkan med universiteten och de nationella aktörerna kan bli bättre. Däremot har samverkan med de lokala aktörerna fungerat bra. Vidare framkommer att teknikbrostiftelsernas insatser inom kommersialisering är de som tydligast påvisar positiva effekter och har för ett flertal företag haft en avgörande betydelse. De innovationssystem som har skapats kan bli bestående men kräver kontinuerliga kapitaltillskott. Beträffande stiftelsernas finansiella ställning är slutsatsen i utvärderingen att det är osäkert om stiftelserna kan återlämna kapitalet värdesäkrat i likvida medel eller värdepapper när verksamheten enligt stiftelseförordnandet skall upphöra år 2007. Vidare fastslår utvärderarna att de innovationssystem som har skapats kräver kontinuerliga kapitaltillskott för att bli bestående. Det är, enligt vad som anförs i utvärderingsrapporten, önskvärt att en finansieringsform identifieras som kan ge stiftelserna ett långsiktigt stabilt finansiellt kapitaltillskott. Utvärderarna understryker även vikten av ett klagörande angående förutsättningarna för teknikbrostiftelsernas fortsatta verksamhet efter år 2007.

I budgetpropositionen för år 2004 framhåller regeringen att ett väl fungerande samarbete mellan företag, forskningsinstitut, universitet och högskolor är viktigt för en gynnsam utveckling. Vidare sägs att det är angeläget att

forskningsresultaten i så stor utsträckning som möjligt omsätts i verksamheter som leder till tillväxt. Under år 2003 hade Vinnova regeringens uppdrag att studera incitamentsstrukturer för kommersialisering av forskningsresultat. Resultaten redovisades i maj 2003 (Vinnova Policy VP 2003:1). Enligt uppgift från Näringsdepartementet utgör rapporten, som har remissbehandlats, ett underlag dels för arbetet med att ta fram en innovationsstrategi, dels för den kommande forskningspolitiska propositionen. Även utvärderingen av teknikbrotstiftelsernas verksamhet kommer att ligga till grund för utformningen av den fortsatta innovationspolitiken.

Vinnova och Stiftelsen för strategisk forskning har avsatt 30 miljoner kronor vardera för att under en treårsperiod i samverkan stödja forskning som utförs i samarbete mellan forskare vid högskola/institut och personer verksamma i mindre högteknikföretag. Tre utlysningssomgångar har anordnats hösten 2001–våren 2003, och en fjärde och sista utlysning öppnades i december 2003.

Beträffande det s.k. lärarundantaget som berörs i motion 2003/04:N328 (c) kan nämnas att regeringen i propositionen (prop. 2001/02:2) om FoU och samverkan i innovationssystemet betonade att forskningsresultat i högre utsträckning bör leda till kommersialisering men att en förändring av lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar måste beredas ytterligare med berörda myndigheter och organisationer innan ett slutligt ställningstagande görs. I Vinnovas ovan nämnda rapport om förbättrad kommersialisering och ökad avkastning i tillväxt på forskningsinvesteringar vid högskolor berörs bl.a. lärarundantaget. Vinnova konstaterar att då opinionen av forskarvärlden är för ett lärarundantag kan en förändring som innebär att man tar bort undantaget få negativa effekter på möjligheterna att kommersialisera forskningsresultat. Vinnova föreslår dock en modifiering av den aktuella bestämmelsen som bl.a. innebär att forskaren ges en anmälningsrätt för vissa uppfinningar och i gengäld erbjuds sekretess och en rätt att bli erkänd som upphovsman/uppfinnare av högskolan.

I nyssnämnda motion förordas även utökade möjligheter för universitet och högskolor att bilda holdingbolag som ett medel för att öka kommersialiseringen av forskningsresultat. I regeringens proposition (2001/02:2) om FoU och samverkan i innovationssystemet redovisas att några universitet och högskolor har fått möjligheten att inrätta holdingbolag. Holdingbolagen har i sin tur bildat dotterbolag som hanterar exempelvis patentfrågor. Dessa verksamheter har varit ett viktigt instrument i processen att omsätta forskningsresultat i industriella tillämpningar. Regeringen föreslog att holdingbolagens verksamhet skulle kunna utvidgas så att det skall vara möjligt att bilda och inneha dotterbolag som förmedlar uppdragsutbildning åt statliga universitet och högskolor. Regeringen föreslog vidare att fler lärosäten skall få möjlighet att bilda holdingbolag. Av budgetpropositionen för år 2004 kan utläsas att holdingbolag med syfte att stärka och förbättra forskningens kontakter med näringslivet i dag finns vid en majoritet av de stora universiteten och högskolorna. I slutet av år 2002 bemyndigade regeringen Karlstads universitet, Hög-

skolan i Borås och Högskolan Kristianstad att bilda holdingbolag. Regeringen konstaterade vidare att holdingbolagen utgör viktiga delar i de innovationsstrukturer som finns kring lärosätena men att utvecklingsmöjligheterna vid den aktuella tidpunkten var begränsade bl.a. till följd av bristen på riskkapital i samband med kommersialiseringen av forskningsresultat. Regeringen meddelade även att den har för avsikt att behandla frågor om hur innovationskraften kring och inom universitet och högskolor skall stärkas i den kommande forskningspolitiska propositionen. Inriktningen är att säkerställa att de kunskaper forskningen ger kommer det omgivande samhället till del i form av fler innovationer, ökat företagande och nya arbetstillfällen. I budgetpropositionen för år 2004 framhöll regeringen också att det stöd som holdingbolagen kan ge till kommersialisering av forskningsresultat måste, mot bakgrund av rådande ekonomiska förutsättningar, utvecklas genom ökad samverkan mellan befintliga bolag, deras huvudmän och lärosäten utan holdingbolag. Vidare ansåg regeringen att även de befintliga holdingbolagen kan stärkas och professionaliseras genom en vidareutvecklad samverkan.

Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet finns ytterligare ansökningar om att få inrätta holdingbolag. Regeringen har emellertid inte avsatt nödvändiga startkapital för ändamålet och har sedan år 2002 inte bemyndigat några ytterligare lärosäten att inrätta holdingbolag. Berörda lärosäten har inte haft någon möjlighet att själva svara för finansieringen. Det framhålls från Utbildningsdepartementet att kravet på ett fullständigt statligt ägande av holdingbolagen kan försvåra möjligheterna till extern finansiering.

I februari 2004 publicerade OECD en rapport om Sveriges ekonomi. I rapporten lyftes bl.a. betydelsen av kommersialiseringen av forskningsresultat fram som ett nyckelområde för tillväxten. I rapporten föreslås två tillväggångssätt för att uppnå detta. Det är dels att äganderätten till uppfinningar delas mellan forskare och universitet och högskolor, dels att det utvecklas stödstrukturer med expertis för att mer effektivt kommersialisera forskningsresultat. Bland annat mot bakgrund av vad som framkom i OECD-rapporten aviserade utbildningsminister Thomas Östros på Dagens Nyheters debattsida den 5 februari 2004 att det skall tillsättas en utredning med uppgift att pröva två frågor. Det gäller dels frågan om införandet av en informationsplikt om kommersialiseringsbara forskningsresultat, dels frågan om en eventuell förändring av lärarundantaget. Enligt utbildningsministern skulle en informationsplikt ge universitet och högskolor de kunskaper om utvecklingsbara forskningsresultat som behövs för att effektivt kunna arbeta med kommersialisering. En förändring av lärarundantaget skulle kunna innebära att ansvaret för och ägandet av forskningens resultat delas mellan forskare och universitet.

Här bör också erinras att högskolan genom sin s.k. tredje uppgift, att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet, har bidragit till att entreprenörskap har vuxit fram vid landets universitet och högskolor.

Avslutningsvis kan nämnas att utskottet har låtit riksdagens utredningstjänst göra en förstudie av hur forskningsstöd från statliga myndigheter och

andra aktörer med statlig anknytning fördelar sig på företag av olika storlek. Önskemålet var föranlett av att det i olika sammanhang har framförts farhågor för att små och medelstora företag missgynnas i förhållande till stora företag när det gäller forskningsstöd. Företrädare för utredningstjänsten har vid ett utskottssammanträde i november 2003 redovisat vad som framkommit i förstudien. Förstudien kommer att ligga till grund för beslut om huruvida utskottet skall gå vidare med en mer omfattande uppföljning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen tagit ställning till motionsyrkanden om betydelsen av att satsningar görs på forskning och utveckling, inte minst i små och medelstora företag. Vidare har det återkommande förts fram krav på att de kunskapsframsteg som görs inom exempelvis den akademiska världen lättare skall komma små och medelstora företag till del.

Utskottet instämmer i uppfattningen om betydelsen av FoU-satsningar liksom om att det är viktigt att även små och medelstora företag kan tillgodogöra sig utfallet av dessa satsningar. Samtidigt anser utskottet att statens insatser på området har den inriktning som efterfrågas i motionerna. Det finns en uttalad strävan efter att stimulera FoU-arbete och att förbättra kommersialiseringen av forskningsresultat. Detta framgår bl.a. i det arbete som pågår med att ta fram en innovationsstrategi och i de underlag som Vinnova har presenterat om vad som krävs för att öka graden av kommersialisering. Högskolorna har också genom den s.k. tredje uppgiften en viktig roll att spela i det här sammanhanget. Vidare har, som tidigare nämnts, utbildningsminister Thomas Östros meddelat att han avser att tillsätta en utredning med uppgift att pröva dels frågan om en förändring av det s.k. lärarundantaget, dels frågan om införande av en informationsplikt för kommersialiserbara forskningsresultat.

Utskottet kan ha förståelse för de resonemang som förs i motion 2003/04: N294 (v) om att utöka högskolornas ägande av industriforskningsinstitutet. Utskottet förutsätter dock att frågor av detta slag kommer att övervägas i den kommande forskningspolitiska propositionen. När det gäller industriforskningsinstitutets forskningsinriktning och lokalisering vill utskottet erinra om att det pågår ett intensivt arbete med att omstrukturera dessa institut. En prioritet i det arbetet är att skapa ett slagkraftigt institut med inriktning mot verkstads- och materialteknik i likhet med vad som förordas i motion 2003/04: N323 (kd, m, v, c). Motionen kan i det avseendet således anses vara tillgodosedd. Beträffande industriforskningsinstitutets lokalisering upprepar utskottet sin bedömning från våren 2003, dvs. att den pågående omstruktureringen av instituten inte kommer att resultera i en ökad geografisk koncentration. Det uppdrag som innebär att industriforskningsinstitutet skall samverka med företag över hela landet och inrikta sina insatser mot tillämpad forskning talar för en fortsatt geografisk spridning. Detta faktum har också verifierats av representanter från Ireco Holding AB och Vinnova i samband med deras besök i utskottet den 17 februari 2004.

Utskottet anser sig inte ha tillräcklig grund för att ta ställning för eller emot en särskild geografisk lokalisering av ett eller flera industriforskningsinstitut, som bl.a. efterfrågas i motion 2003/04:N323 (kd, m, v, c). Avvägningar av det slaget måste, enligt utskottets uppfattning, bl.a. vila på närmare kännedom om såväl de berörda forskningsinstitutens som de olika lärosätenas specialkompetenser.

Beträffande frågan om en samhällsekonomiskt definierad återbetalning av medlen hos teknikbrostiftelserna, som tas upp i motion 2003/04:N325 (kd), har utskottet ingen annan uppfattning än den som redovisades när liknande yrkanden behandlades våren 2003. Regeringen har nyligen fått ta del av en utvärdering av teknikbrostiftelsernas verksamhet. Utvärderingen kommer att vara en del av underlaget för regeringens ställningstagande till stiftelsernas fortsatta verksamhet. Utskottet anser att det är en fullt rimlig ordning att detta ställningstagande avvaktas innan det finns anledning för riksdagen att agera i frågan.

Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Social ekonomi

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till vidtagna åtgärder, pågående beredningsarbete och en aviserad utredning av folkrörelsepolitiken bör riksdagen avslå motionsyrkanden om social ekonomi. *Jämför reservationerna 9 (m, fp), 10 (kd, c) och 11 (mp).*

Motionerna

I de delvis likalydande motionerna 2003/04:N321 (s), 2003/04:N361 (s) och 2003/04:N352 (c, fp, kd, v, mp) framhålls att lokala kooperativa utvecklingscentrum (LKU) spelar en unik roll som den sociala ekonomins företagsutvecklare i skärningen mellan människors behov och lösningar. Vidare refereras budgetpropositionen för år 2004 där regeringen konstaterar att LKU gör insatser av arbetsmarknads- och regionalpolitisk karaktär utan att dessa insatser följs av statlig finansiering. Sådan finansiering är, enligt motionärerna, sannolikt en förutsättning för en långsiktig och hållbar relation mellan staten och LKU-systemet. Motionärerna noterar också att regeringen i budgetpropositionen för år 2004 annonserar ett sänkt anslag från år 2005 och framåt. Enligt motionärerna krävs det en långsiktig statlig finansieringslösning av stödet till kooperativ utveckling från år 2005, som utöver näringspolitiken även inbegriper arbetsmarknadspolitiken och den regionala utvecklingspolitiken. I flerpartimotionen begärs en utredning av ett sådant stöd medan det i de två andra motionerna begärs uttalanden om behovet av ett sådant stöd. Även i den kristdemokratiska partimotionen 2003/04:N412 framförs en begäran om

att regeringen bör utreda hur lokala kooperativa utvecklingscentrum långsiktigt kan bli en del av närings-, arbetsmarknads- och regionalpolitiken.

Möjligheterna att öka tillväxten och välfärden i samhället behöver stärkas genom att det utvecklas nya entreprenörskapsformer som exempelvis kooperativa företag, anfördes det i motion 2003/04:N360 (s). Motionärerna konstaterar att stressforskning visar att maktlöshet i arbetslivet är en allvarlig ohälsosfaktor. De sociala företagen blir fler inom äldreomsorgen, hälsovården, på handikappområdet, inom skolan och flera andra sektorer. Forskning om kooperativt företagande i kooperativ visar, enligt motionärerna, på betydande hälso- och tillväxtvinster. Därför är det viktigt att forskning och kunskaps-spridning kring det demokratiska entreprenörskapet främjas. Motionärerna menar att forskningen i dag är splittrad mellan en mängd olika vetenskapliga discipliner och mellan olika universitet och högskolor. Det viktiga utbytet mellan det akademiska samhället och den praktiska verkligheten behöver också stärkas, anfördes det i motionen. Enligt motionärerna behöver det genomföras en inventering av kunskaper och kunskapsbehov, åtgärder för att täppa till kunskapsluckor behöver vidtas och stor vikt läggs vid högskolans tredje uppgift.

I motion 2003/04:N398 (s) framhålls att den sociala ekonomin spelar en viktig roll för att bygga upp socialt kapital. Motionärerna menar att det finns många exempel på hur företag inom den sociala ekonomin skapar nya innovativa lösningar utan högt teknikinnehåll genom att utgå från otillfredsställda behov eller brister i marknadens sätt att fungera. Fler företag är också starkt forskningsorienterade. Motionärerna anser att sociala innovationer stärker det sociala kapitalet och därmed landets konkurrenskraft och tillväxt. När det gäller att bygga upp det sociala kapitalet måste finansieringsmöjligheterna emellertid vara mycket flexibla, anfördes det i motionen. Enligt motionärerna handlar det om delaktighet för individen, samverkan mellan olika samhällsintressen och innovativa lösningar som är överförbara i större skala.

Det finns ett behov av att etablera en bild av begreppet social ekonomi, för att visa att social ekonomi är ett alternativ till vanlig privat verksamhet, anfördes det i motion 2003/04:N408 (s). Verksamheter och organisationer med social ekonomi som inriktning skall, enligt motionärerna, kunna få större utrymme inom den högre utbildningen. Enligt motionärerna är det angeläget att sprida kunskap om vad den sociala ekonomin är. Detta kan ske genom utbildning av medlemmar i föreningar, kooperativ, stiftelser och lokala utvecklingsgrupper liksom av politiker och tjänstemän inom offentlig förvaltning. Även elever i grundskola, gymnasium och högskola bör informeras, anfördes det i motionen.

Vänsterpartiet tar i sin partimotion 2003/04:So569 upp frågan om s.k. sociala kooperativ. Sådana finns bl.a. inom den psykiatriska vården och har, enligt motionärerna, där inneburit ett nytänkande som har uppvisat fina resultat. Ett problem är dock, enligt vad som anfördes i motionen, att det finns lagar som begränsar möjligheten att inrätta eller stödja sociala kooperativ. Motionärerna nämner bl.a. lagen om offentlig upphandling och konkurrenslagen. En översyn av dessa lagar bör, enligt motionärerna, genomföras i syfte att säker-

ställa att de inte hindrar bildandet av sociala kooperativ. Motionärerna anser även att det skall skapas möjligheter att starta och driva sociala kooperativ.

I motion 2003/04:N216 (c) begärs ett tillkännagivande om lokal utveckling och social ekonomi som drivkraft för hållbar utveckling. Motionärerna anser att den sociala ekonomin, dvs. människors vilja att göra saker i det lokala utan enbart personlig vinning, är en kraft som måste tas till vara. Regeringen bör i arbetet med de regionala tillväxtprogrammen tillse att den sociala ekonomins aktörer får möjligheter att delta på rimliga villkor, anför det i motionen. Ett utvecklingsarbete bör startas för att ta fram mätbara indikatorer på den sociala ekonomins bidrag till hållbar tillväxt.

Den sociala ekonomin bygger på människors vilja att arbeta för gemensamma mål och ses allt oftare som ett alternativ till det privata och det offentliga, hävdas det i motion 2003/04:N414 (mp). När civilsamhällets engagemang tas till vara utvecklas samhällen, byar, stadsdelar och kvarter, anför det vidare. Motionärerna anser också att den sociala ekonomin kan bidra med nya arbetstillfällen, speciellt för grupper som är svaga på arbetsmarknaden samt öka samhällets service, bl.a. genom kreativa lösningar inom vård och omsorg. Satsningar på den sociala ekonomin kan, enligt motionärerna, komma att få avsevärd betydelse för en hållbar ekonomisk tillväxt, inte minst för landsbygden.

Vissa kompletterande uppgifter

När utskottet våren 2003 behandlade yrkanden om social ekonomi (bet. 2002/03:NU7) konstaterades att utskottet vid flera tidigare tillfällen har framhållit sin positiva inställning till de verksamheter som omfattas av begreppet social ekonomi. Utskottet noterade också att denna positiva syn tycks delas av regeringen och förutsatte att regeringen säkerställer att medborgare, verksamheter och beslutsfattare informeras om den sociala ekonomins innebörd och förtjänster. Samtliga motioner avstyrktes i berörda delar. I en motivreservation (m, fp) betonades vikten av likvärdiga förhållanden för allt företagande och att verksamheter inom den sociala ekonomin inte skall särbehandlas i förhållande till annat företagande. I en annan reservation (kd, c) underströks bl.a. vikten av att företag inom den sociala ekonomin ges möjligheter att verka inom områden där den offentliga sektorn dominerar. Vidare efterfrågades en redovisning från den arbetsgrupp inom Regeringskansliet som arbetar med frågor om den ideella sektorn.

Den sociala ekonomin är en del av folkrörelsepolitiken. Staten stöder information och rådgivning om den kooperativa företagsformen genom medel som i huvudsak fördelas till 25 lokala kooperativa utvecklingscentrum (LKU) vid vilka ett femtiotal kooperativa rådgivare verkar. LKU samverkar i Föreningen för Kooperativ Utveckling i Sverige. Föreningen hanterar gemensamma frågor, såsom kompetensutveckling och kontakter med myndigheter och andra nationella aktörer.

Under år 2003 uppgick stödet till LKU till 29 miljoner kronor. Cirka 25 miljoner kronor fördelades till LKU och 4 miljoner kronor har använts till

kompetensutveckling av kooperativa rådgivare, till nydanande utvecklingsprojekt, såsom kooperativ äldreomsorg, social redovisning, lokal finansiering och seminarier inom området. Nutek svarar sedan år 1999 för att handlägga det statliga bidraget till kooperativ utveckling och sedan år 2002 även för frågor rörande företagande inom den sociala ekonomin. Av Nuteks hemsida framgår att det årligen startas ca 500 nya kooperativa företag. Flertalet av dessa har sitt ursprung i offentlig sektor och har också sin huvudsakliga finansiering därifrån. LKU har medverkat till tillkomsten av ett stort antal nya företag främst inom branscher såsom företagsservice, sociala tjänster, detaljhandel och sjukvård.

Under år 2003 har Nutek utvärderat effekterna av statsbidraget till kooperativ utveckling (R 2003:16). En studie av LKU:s verksamhet visar att kostnaderna för tillkomsten av nya arbetstillfällen och företag har ökat från år 1996 till år 2001. Detta förklaras av att LKU inte enbart ägnar sig åt att stödja bildandet av nya kooperativ utan även åt insatser av arbetsmarknads- och regionalpolitisk karaktär, i anslutning till den kooperativa rådgivningen. I rapporten presenterar Nutek också förslag till framtida organisation och finansiering av LKU. Förslagen innebär bl.a. att LKU får ett näringspolitiskt, ett regionalpolitiskt och ett arbetsmarknadspolitiskt uppdrag. Medel avsätts från respektive område och ansvaret delas mellan tre myndigheter. Nutek skall enligt förslaget dock ha en samordnande roll och svara för kompetensutveckling av LKU:s personal. Kraven på medfinansiering föreslås variera mellan de olika uppdragen.

I sammanhanget kan också nämnas att Nutek under år 2003 har beslutat att genomföra en omorganisation av sin verksamhet som bl.a. innebär att verksamhetsprogrammet "kooperativt företagande" kommer att avvecklas under år 2004. Avsikten med den nya organisationen är bl.a. att de olika verksamheterna inom Nuteks område skall fungera effektivt för alla individer och företag oavsett deras ålder, kön, etnisk bakgrund, val av bransch, företagets juridiska form eller geografiska belägenhet.

Sedan år 2001 har en interdepartemental arbetsgrupp bl.a. arbetat med samordning av folkrörelsepolitiken. Enligt vad som sägs i budgetpropositionen för år 2004 har gruppen konstaterat att det föreligger behov av att se över det aktuella politikområdet och de olika insatser som bl.a. riktas mot den sociala ekonomin. Regeringen har därför för avsikt att låta utreda den statliga folkrörelsepolitiken under år 2004. Enligt uppgift från Justitiedepartementet utarbetas för närvarande direktiv för översynen.

I februari 2002 tillsattes en utredning med uppgift att utreda frågor om ett nytt slag av aktieföretag för icke vinstutdelande verksamhet (dir. 2002:30). Bakgrunden till utredningen var bl.a. en önskan om förbättrade möjligheter att ta till vara enskilda initiativ utan att vissa typer av verksamheter överlämnas till kommersiella intressen. Som exempel nämndes driften av sjukhus, äldreboende och skolor. I direktiven anförs att det på goda grunder kan hävdas att överskottet av sådan verksamhet bör stanna kvar i företaget och användas för att utveckla verksamheten i stället för att delas ut till ägarna. I november 2003

avlämnade utredningen betänkandet Aktiebolag med begränsad vinstutdelning (SOU 2003:98). I betänkandet föreslås två modeller av aktiebolag med vinstutdelningsbegränsning som är lämpliga för verksamheter inom bl.a. områdena skola, vård och omsorg. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Utskottets ställningstagande

Näringsutskottet har vid flera tidigare tillfällen uttalat sig positivt om den sociala ekonomins förtjänster. De olika verksamheter som samlas under begreppet social ekonomi bygger på att människors engagemang i en fråga tas till vara på ett sätt som i första hand gagnar samhällsekonomin. De företagsekonomiska vinstintressena får stå tillbaka för värden som exempelvis ökad delaktighet, ökat ansvar och förbättrad samverkan mellan olika aktörer. Dessa värden stärker, i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N398 (s), bl.a. det sociala kapitalet till nytta för samhället som helhet.

Enligt utskottets uppfattning visar de statliga insatserna inom området social ekonomi på statsmakternas positiva syn på dessa verksamheter. Satsningar på Lokala utvecklingscentrum (LKU) har exempelvis bidragit till att skapa goda förutsättningar för kooperativt företagande och hjälpt till att sprida kunskap om vad begreppet social ekonomi omfattar. Utskottet förutsätter att statens framtida förhållande till LKU kommer att övervägas i den översyn av folkrörelsepolitiken som inleds under innevarande år. Några särskilda uttalanden från riksdagen om detta, som begärs i flera motioner, kan enligt utskottets uppfattning inte anses vara nödvändiga.

De farhågor som nämns i motion 2003/04:N408 (s) om att många saknar närmare kännedom om begreppet social ekonomi, anser utskottet vara något besvärande. Möjligen är det just det samlande begreppet social ekonomi som saknar förankring i folkflertalet. Utskottet håller det för sannolikt att många av de verksamheter som innefattas av begreppet är välkända för gemene man. Det handlar exempelvis om ideella och ekonomiska föreningar samt kooperativ. Utskottet utgår dessutom från att de informations- och kunskapsproblem som lyfts fram i nyssnämnda motion blir föremål för överväganden inom ramen för den aviserade översynen av folkrörelsepolitiken.

I motion 2003/04:So569 (v) efterfrågas en översyn av lagar som förhindrar tillkomsten av s.k. sociala kooperativ. Utskottet vill här hänvisa till de förslag som lagts fram av den utredning som har haft i uppgift att utreda frågor om ett nytt slag av aktiebolag för icke vinstutdelande verksamhet. Regeringens ställningstagande till dessa förslag bör, enligt utskottets uppfattning, avvaktas innan det kan anses nödvändigt att initiera ytterligare utredningar med inriktning mot att underlätta tillkomsten av sociala kooperativ. Det kan även förväntas att de problem som nämns i motionen kommer att beaktas inom ramen för översynen av folkrörelsepolitiken.

Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Turism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om turism med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete, bl.a. inom ramen för Framtidsprogrammet och utredningen om turistfrämjandets organisation. *Jämför reservationerna 12 (m, fp, kd, c) och 13 (v).*

Motionerna

Flera kommuner och landsting har infört upphandlingsregler om pornografifria hotell och konferensanläggningar, framhålls det i motion 2003/04:N222 (s). Det är, enligt motionärerna, angeläget att även riksdagen skriver in en sådan klausul i sina upphandlingsregler. Motionärerna anser också att samtal mellan stat, kommuner, näringsliv och den fackliga rörelsen kan vara ett sätt att skapa ett gemensamt intresse för att slopa tillgången till pornografi på hotell och konferensanläggningar.

I motion 2003/04:N366 (s) begärs ett tillkännagivande om turistpolitikens inriktning. Motionärerna framhåller vikten av att se på Sverige utifrån de olika marknadsförutsättningar som finns i olika delar av landet. I motionen beskrivs något av det utbud av reseprodukter som i Skåne erbjuds turister från närliggande länder. En rejäl satsning på kortresande från utländska närmarknader är, enligt motionärerna, ett sätt för Sverige att öka sina exportinkomster.

Inför satsningarna på tillväxt är det viktigt att de tjänsteintensiva servicebranscherna uppmärksammas, anför det i motion 2003/04:N373 (s). För att prioritera tillväxt och ökad sysselsättning bör regeringen föreslå riksdagen att besluta om att förbättra villkoren för turistbranschen. Motionärerna anser att det behövs en långsiktig strategi för svensk turistindustri, både när det gäller marknadsföring och för att förbättra villkoren för de företag som skapar mängder av arbetstillfällen i en bransch med låga vinstmarginaler. Här finns framtidens arbeten för de stora grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, hävdas det i motionen.

Fisketurismens potential som rekreativskälla och som sysselsättningsresurs i glesbygden lyfts fram i motion 2003/04:N391 (s). Åtgärder för att förbättra fisketurismen som nämns i motionen är bl.a. att ta fram en samlad kunskapsbas om fisketurism och att organisationer och myndigheter förses med en offensiv strategi på området. Enligt motionärerna bör Naturvårdsverket, Statens fastighetsverk och Sveaskog AB nyttja sin ägarroll och sina regelverk. Motionärerna anser också att det behövs regelförändringar så att företagande blir möjligt. Vidare efterfrågas olika insatser från Fiskeriverket, Nutek/Almi, länsstyrelserna, Turistdelegationen och Turistrådet. Enligt motionärerna har ett samordnat nationellt initiativ med utgångspunkt i ett helhetsperspektiv men med fokus på turistföretagens utveckling goda förutsättningar att lyckas. Insatsen skall involvera resursägare, företag och offentlig sektor.

I motion 2003/04:N202 (m) framhålls att det i Dalarnas län finns goda möjligheter till nya arbetstillfällen inom turistsektorn. Motionären nämner emellertid flera problem som företagare upplever och efterlyser ett flertal åtgärder för att turistbranschen skall kunna växa.

Det s.k. Framtidsprogrammets strategiska riktlinjer bör ersättas med en generell politik avseende arbetskraftsintensiv tjänsteproduktion, anförs det i motion 2003/04:N337 (fp). De strategiska riktlinjerna speglar, enligt motionärerna, en stark tro på att man genom samverkan och riktade åtgärder snarare än genom generell politik kan övervinna de ogynnsamma förutsättningar som råder för turistnäringen. Denna uppfattning delas inte av motionärerna.

I motion 2003/04:N347 (kd) begärs ett antal tillkännagivanden på turistområdet. Turismen bör lyftas fram som nationell angelägenhet, infrastrukturens betydelse för turismen måste uppmärksammas liksom turismforskningen. Vidare framhålls tillväxtpotentialen hos evenemangs- och konferensturismen och betydelsen av den småskaliga landsbygds-, fjäll- och skärgårdsturismen. I motionen betonas också vikten av att det går att få tag på riskkapital för aktörer inom turistsektorn. Motionärerna föreslår att det inrättas ett riskkapitalavdrag och ett etableringskonto för det ändamålet.

I Vänsterpartiets partimotion 2003/04:K362 begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall inleda samtal med hotellbranschen med målsättning att alla hotell i Sverige skall vara porrfria år 2008. Enligt motionärerna anlitar redan många kommuner, landsting och organisationer enbart porrfria hotell.

Turistdelegationen bör få i uppdrag att undersöka hur kulturen på ett mer aktivt sätt kan placeras i turistsammanhang, anförs det i motion 2003/04:Kr326 (c). Motionärerna anser att satsningar på kulturturism är en drivkraft för den lokala ekonomiska utvecklingen. Vidare hävdas att det behövs samverkan mellan kulturlivet och turistorganisationerna för att göra landets kultur och konstnärliga verksamhet mer känd och lättillgänglig.

I den centerpartistiska partimotionen 2003/04:MJ474 begärs ett tillkännagivande om att det bör utvecklas en ekologiskt hållbar turism där de lokalt boende får utkomst av skyddade reservats- och naturskyddsområden. Enligt vad som anförs i motionen finns det annars en risk för att naturskyddsområden blir en undangömd tillgång för särskilt bevandrade naturvårdskännare. Vidare sägs det att efterfrågan på resmål med genuina upplevelser ständigt växer. Detta kan tas till vara genom att det ges stöd till etablerade och blivande entreprenörer som vill utveckla nya resmål och upplevelser på landsbygden och i naturintressanta områden. Allmänhetens intressen och naturskyddsintressen måste, enligt motionärerna, länkas samman så att en hållbar utveckling av besöksnäringen på landsbygden främjas. Detta kan även bidra till ökad förståelse för naturvårdens betydelse, anförs det.

I en annan av Centerpartiets partimotioner, 2003/04:N328, begärs ett tillkännagivande om att regeringen i samråd med bl.a. hushållningssällskapen, turistbranschens aktörer, Lantbrukarnas Riksförbund och regionala företrädare bör ta fram ett samlat program för att utveckla landsbygdsturismen. Motionärerna framhåller att det viktigaste för att främja turism är att förbättra

de allmänna villkoren för servicebranschen genom regelförenklningar och minskade kostnader för personal. Vidare understryker motionärerna vikten av att de olika aktörerna samordnar marknadsföringen och att det finns paketerbjudanden för turister.

Vissa kompletterande uppgifter

Allmänt om politiken på turistområdet

Våren 2003 (bet. 2002/03:NU7) behandlade utskottet flera motioner om turism med liknande innehåll som de som är föremål för utskottets ställningstagande i detta betänkande. Utskottet avstyrkte samtliga motioner i berörda delar bl.a. med motiveringen att den strategi som har lagts fast i det s.k. Framtidsprogrammet är ett tydligt ställningstagande för en offensiv satsning på att utveckla turismen i Sverige och därigenom på att stärka svensk turistnäring. Utskottet förväntade sig en fortsatt hög intensitet i de närmaste årens arbete med att genomföra Framtidsprogrammet. Vidare noterade utskottet att den översyn av turistfrämjandets organisation som hade aviserats av Näringsdepartementet borde kunna resultera i ett än mer effektivt genomförande. I en reservation (m, fp, kd, c) framhölls vikten av att de allmänna villkoren för småföretagande måste förbättras på en mängd punkter. Vidare betonades betydelsen av att turismforskningen kommer företagare till del. Synpunkter framfördes även på inriktningen av den aviserade översynen av turistfrämjandets organisation.

I propositionen om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4) aviserades åtgärder som bör genomföras för turistnäringen. För perioden 2002–2004 har 33 miljoner kronor avsatts till ett program för att stimulera ökad innovationskraft inom turistnäringen, 20 miljoner kronor till ett projekt för att stärka varumärket Fjällvärlden samt 7,5 miljoner kronor för att främja turismforskningen. För att bl.a. genomföra de åtgärder som föreslagits i Framtidsprogrammet höjdes anslaget till turistfrämjande år 2002 med 10 miljoner kronor (till ca 91 miljoner kronor) och med ytterligare 10 miljoner kronor år 2004 (till ca 102 miljoner kronor). Av anslaget har Sveriges Rese- och Turistråd anvisats 87 miljoner kronor för övergripande marknadsföring och information om Sverige som turistland.

När det gäller den typ av kortare semesterresor från bl.a. Tyskland som berörs i motion 2003/04:N366 (s) kan nämnas att Turistrådet i sin marknadsbeskrivning av Tyskland konstaterar att "kortsemester" är en växande trend i Tyskland och att alltfler satsar på fler men kortare resor. Genom att erbjuda paketerade och bokningsbara kortresor kan man tilltala nya kundgrupper samt förlänga säsongerna.

Framtidsprogrammets olika delområden berör flera av de områden som tas upp i de här behandlade motionerna. Det gäller exempelvis de allmänna villkoren för turistnäringen, fisketurism och ekoturism. Ett av tre prioriterade affärsområden i Framtidsprogrammet som har identifierats med hög verkningsgrad för tillväxt i turistföretagen är evenemang, med fokus på stora och

internationella. Ett annat är affärsresande, med fokus på mötesmarknaden. Turistdelegationen genomför för närvarande en kartläggning av konferensmarknaden i Sverige. Denna förväntas bli klar under våren 2004.

Genomförandet av Framtidsprogrammet bedöms pågå under minst en treårsperiod och skall kontinuerligt följas upp och utvärderas. Arbetet koordineras med de regionala tillväxtavtalen där turism ingår som en viktig del i flertalet regioner och även med de kommande regionala tillväxtprogrammen.

Våren 2003 tog Rese- och Turistindustrin i Sverige initiativ till bildandet av Rese- och Turistindustrins Tillväxtråd. Detta sker inom ramen för Framtidsprogrammet. Rådet har bildats för att säkerställa riskkapital för utveckling av rese- och turistföretagen i Sverige. Rådet skall fungera som stöd och rådgivande part för entreprenörer i näringen. Samtidigt vill tillväxtrådet förse kapitalmarknaden med kompetens och kontakter inom rese- och turistindustrin.

Översyn av turistfrämjandet

Våren 2003 tillsatte regeringen en särskild utredare (departementsrådet Christina Ragsten Pettersson) med uppdrag att se över turistfrämjandets funktion, organisation och rollfördelning samt utvärdera måluppfyllelsen (dir. 2003:60). Översynen skall avse Turistdelegationen och det av staten och turistnäringen gemensamt ägda bolaget, Sveriges Rese- och Turistråd AB. Enligt direktiven skall utredningen bl.a. utvärdera den nuvarande verksamheten med beaktande av det övergripande målet för turistpolitiken och genomförandet av Framtidsprogrammet. Förändringar av turistfrämjandets funktion, verksamhet, rollfördelning och organisation skall, om översynen föranleder detta, föreslås. Utredaren skall, i enlighet med tilläggsdirektiv från december 2003 (dir. 2003:179), redovisa sitt resultat senast den 1 mars 2004.

När det gäller allmänna villkor för småföretagande kan nämnas att Turistdelegationen under år 2003 har uppdaterat skriften Sundare Förnuft från november år 1999. I denna skrift beskrivs de näringspolitiska villkoren för turistnäringen i Sverige och även de hinder för utveckling som har identifierats av branschorganisationer och företag. Konkurrensproblematik och frågor om rollfördelningen mellan turistföretag och offentliga aktörer är exempel på områden som behandlas.

Natur- och kulturturism

Inom ramen för det s.k. Innovationsprogrammet diskuterar och driver Turistdelegationen ett antal konkreta samarbetsprojekt med Riksantikvarieämbetet och Statens Fastighetsverk rörande bl.a. världsarv och affärsutveckling av kulturturistiska produkter.

I början av år 2002, som utlystes till internationellt ekoturismår av FN, lanserade Svenska Ekoturismföreningen och Sveriges Rese- och Turistråd tillsammans en kvalitetsmärkning för ekoturismarrangemang – Naturens Bästa. Svenska Naturskyddsföreningen står också bakom Naturens Bästa. Inom ramen för Innovationsprogrammet är även Turistdelegationen en part i

utvecklingen av märkningssystemet. Systemet är riktat mot särskilda arrangemang inom ekoturismområdet. Naturens Bästa bestod under år 2003 av 38 godkända arrangörer med en omsättning på drygt 80 miljoner kronor inom svensk turism. Arbetet med att bygga upp kvalitetsmärkningen finansieras med pengar från i första hand Jordbruksverket, Turistdelegationen, Nutek, företagen själva, Svenska Ekoturismföreningen, länsstyrelserna i Dalarna, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten samt Sveriges Rese- och Turistråd.

Turistdelegationen och Skogsstyrelsen driver ett projekt som syftar till att nå ett närmare samarbete mellan turismens företrädare, skogsägare och skogsbruk samt att vidga det ekonomiska utbytet och sysselsättningen från skogen genom turism.

I november 2003 arrangerade forskningsinstitutet ETOUR en konferens om natur- och kulturturism i Östersund. Närmare 300 personer från turistföretag, myndigheter och organisationer deltog i arrangemanget. I den nyligen utkomna antologin "I kulturarvets fotspår – nya möjligheter för svensk turism" ger turistföretagare, museipersonal, myndigheter och forskare bl.a. en bild av olika problem och utmaningar för kulturturismen i Sverige.

Fisketurism

Turistdelegationen driver ett särskilt utvecklingsprojekt om fisketurism tillsammans med Fiskeriverket och Sveriges Rese- och Turistråd. Flera delprojekt har genomförts, däribland en kartläggning av fiskeentreprenörer i landet. I januari 2003 hölls en konferens där strategiskt viktiga myndigheter och andra intressenter deltog. En konferens med titeln "svensk fisketurism i internationellt perspektiv" genomfördes i början av februari 2004 i samverkan mellan branschorganisationen Sveriges Fisketurismföretagare och Turistdelegationen.

Landsbygdsturism

Inom ramen för Innovationsprogrammet driver och deltar Turistdelegationen i ett flertal utvecklingsprocesser med koppling till landsbygdsutveckling. Hästurism, jaktturism samt måltider och turism är projekt som har initierats i samarbete med bl.a. Lantbrukarnas Riksförbund, Jordbruksverket, hushållningssällskap, forskningsinstitutioner m.fl. En studie om jaktturistisk företagssamhet i Sverige presenterades av Turistdelegationen i december 2003.

Infrastrukturfrågor

Den 17 februari 2004 presenterade infrastrukturminister Ulrica Messing en överenskommelse mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om väg- och järnvägsinvesteringar för planperioden 2004–2015. Överenskommelsen innefattar infrastruktuursatsningar till en kostnad av ca 373 miljarder kronor.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet är det svårt att avgöra vilken roll turismen har spelat i de prioriteringar som har gjorts av berörda myndigheter i underlaget för regeringens beslut. Bedömningen är dock att turismen har haft

stor betydelse för bl.a. de planerade satsningarna på E 6:an genom Bohuslän, på Riksväg 70 förbi Sala och på en tunnel för E 14 vid Åre.

Turismforskning och kunskapsutveckling

Från och med juli 2002 och tre år framåt satsar staten genom Turistdelegationen totalt 40,5 miljoner kronor på att öka innovationskraften inom svensk turistnäring och främja turismforskningen. Turistdelegationen och Svenska Rese- och Turistindustrins Samarbetsorganisation, RTS, har utarbetat ett nationellt forsknings- och utvecklingsprogram för rese- och turistindustrin – Turismforskning 2005. Syftet med programmet är att bidra till kunskapsöverföring mellan forskare och företag i turistnäringen, samt att utveckla starka forskningsmiljöer inom turism vid högskolor och universitet i Sverige. Programmet skall främst ses som ett instrument för inspiration och idéer och saknar egen finansiering.

Forskningsinstitut ETOUR vid Mitthögskolan i Östersund kan anses vara den enskilt största svenska forskningsmiljön med inriktning mot turism. Forskningen bedrivs inom programområdena företagsutveckling, destinationsutveckling, natur och naturresurser samt kultur och kulturmiljöer. För närvarande pågår ett arbete med att stärka ETOUR:s tillväxtorientering av forskningen, bl.a. genom nya projekt med inriktning på innovationssystem och klusterdynamik. En viktig del av ETOUR:s verksamhet utgör kunskapsöverföring av forskningsresultat till privata och offentliga intressenter inom turistnäringen.

ETOUR finansieras i dagsläget genom EG:s strukturfonder mål 1. Denna finansiering upphör emellertid den 30 september 2004. Institutets årliga budget uppgår till ca 25 miljoner kronor. För år 2004 har ETOUR beviljats ett forskningsanslag från Turistdelegationen på tre miljoner kronor. Vidare beslutade regeringen i januari 2004 att bevilja ETOUR ett stöd på tre miljoner kronor för perioden den 1 oktober 2004 – den 1 oktober 2005. Institutet har inlett ett arbete med att anpassa verksamheten till den lägre anslagsnivå som blir följd av att finansieringen via strukturfonderna upphör den 30 september 2004.

Under år 2003 har Turistdelegationen haft regeringens uppdrag att ta fram en kunskapsstrategi för turistnäringen. Strategin skall bl.a. vara ett underlag för den kommande forskningspolitiska propositionen. I strategin föreslås bl.a. att det turismvetenskapliga fältet förstärks, att en särskild forskarskola med turismvetenskaplig inriktning inrättas och att ETOUR permanentas och specialiseras på behovsmotiverad forskning för turistnäringen.

Ett av Vinnovas s.k. prioriterade tillväxtområden är Upplevelser. Vinnova konstaterar att upplevelseindustrin sedan flera år är i snabb tillväxt såväl nationellt som internationellt. Verket framhåller också att det finns en betydande outnyttjad marknadspotential, samtidigt som upplevelser är den snabbast växande branschen på den svenska arbetsmarknaden. Turistbranschen är en av de tretton branscher som Vinnova klassar som en del av upplevelseindustrin. Vinnova arbetar för närvarande med att i samverkan med flera olika

offentliga och privata aktörer sätta samman ett program på temat upplevelser. Programmet kommer sannolikt att innehålla satsningar på FoU men även mer regionalt orienterade projekt kan förväntas. Inriktningen är på frågeställningar av generellt intresse för dem som är verksamma inom upplevelseindustrin. Programmet beräknas bli klart hösten 2004. Fem miljoner kronor har öronmärkts för programmets genomförande under år 2006. Möjligheterna att erhålla mer resurser kommer att undersökas som en del av det fortsatta programplaneringsarbetet.

Upplevelseindustrins potential uppmärksammas även av Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen). Sedan år 2000 driver KK-stiftelsen ett sexårigt program riktat mot upplevelseindustrin. 60 miljoner kronor har avsatts för detta ändamål. Satsningen har fokus på tre områden: att samla upplevelseindustrins tretton branscher (varav turistsektorn är en) kring gemensamma behov och möjligheter, att skapa mötesplatser för upplevelseindustrin samt att anordna spetsutbildningar för verksamma inom upplevelseindustrin.

Finansieringsfrågor

I motion 2003/04:N347 (kd) föreslås införande av ett riskkapitalavdrag samt ett etableringskonto för att kapitalförsörjningen inom turistsektorn skall underlättas. Motsvarande yrkanden som i nyssnämnda motion men av mer allmänt slag avstyrktes av finansutskottet (bet. 2003/04:FiU1) efter yttrande från skatteutskottet (yttr. 2003/04:SkU1y) i samband med riksdagens behandling av budgetpropositionen för år 2004. Det kan i sammanhanget nämnas att Kristdemokraterna hösten 2003 även föreslog en satsning på turistfrämjande åtgärder – utöver regeringens förslag – med 100 miljoner kronor.

Pornografi i hotell-TV-anläggningar

Våren 2003 avstyrkte utskottet en motion med kritik mot pornografi i hotell-TV med motivet att frågan främst är en angelägenhet för berörda företag, men att det finns möjlighet för riksdag, regering och myndigheter att föregå med gott exempel genom att välja anläggningar som inte tillhandahåller pornografi (bet. 2003/04:NU7). Utskottet såg positivt på det arbete som bedrivs inom Regeringskansliet för att se över möjligheterna att i upphandlingssammanhang ställa särskilda krav på hotell- och konferensanläggningars TV-utbud.

Konstitutionsutskottet (bet. 2002/03:KU17) har betonat vikten av att samhället på olika sätt söker motverka pornografi, men att detta inte i första hand bör ske genom lagstiftning. Utskottet framhöll vidare opinionsbildningens betydelse för att skapa värdefulla attitydförändringar och att TV, radio och tidningar, politiska partier, föreningar, offentliga personer m.fl. har en viktig roll när det gäller att motverka pornografi i alla dess former.

Majoriteten av riksdagsförvaltningens hotellbokningar sker genom avrop från de statliga hotellavtal som har upphandlats genom Försvarmakten Logistik (FMLOG).

Frågan om hur riksdagsförvaltningen skall hantera kravet på ett porrfritt hotell-TV-utbud har diskuterats i riksdagsdirektörens rådgivande grupp med riksdagsledamöter – Rådet för ledamotsnära frågor. Rådet var enigt om att utreda förutsättningarna för att införa ett krav på att de hotell som riksdagsförvaltningen anlitar skall erbjuda ett TV-utbud som är fritt från pornografi.

Mot denna bakgrund har riksdagsförvaltningen i november 2003 ombett FMLOG att införa en ny upphandling av statligt hotellboende klara ut förutsättningarna för ett sådant krav. De frågor man vill ha besvarade är hur ett krav på porrfritt hotell-TV-utbud kan ställas dels i förhållande till det regelverk som styr upphandlingsförfarandets olika kriterier, dels i förhållande till de regler som finns i yttrandefrihetsgrundlagen. I ett e-postsvar till riksdagsförvaltningen daterat den 2 februari 2004 meddelar FMLOG att man i kommande förfrågningsunderlag kommer att ha med en fråga om pornografifritt TV-utbud. I utkastet till förfrågningsunderlag är frågan viktad till 10 %. Detta innebär i korthet att de anbudsgivare som uppfyller förfrågningsunderlagets ovillkorliga krav (upphandlingsförfarandets första steg) kan tillgodoräkna sig ett mervärde på 10 % i den beräkning som ligger till grund för det slutgiltiga urvalet av företag. Enligt uppgift skulle ett ovillkorligt krav på porrfritt TV-utbud i steg 1 kunna innebära att den upphandlande enheten inte får in några anbud som uppfyller ställda minimikrav. Denna risk är störst på mindre orter. På andra orter skulle ett sådant krav kunna vara konkurrensbegränsande om exempelvis endast ett företag uppfyller det.

Av Regeringskansliets etiska riktlinjer (avsnittet om tjänsteresor) framgår att alla beställningar av biljetter, hotell samt övriga arrangemang skall ske genom den resebyrå som Regeringskansliet har avtal med. Regeringskansliet skall vid bokningar ha som utgångspunkt att boka hotell och kursgårdar som inte erbjuder pornografiska filmer eller kanaler. I avtalet med resebyrån framgår i sin tur att denna är skyldig att följa Regeringskansliets interna regelverk, däribland de etiska riktlinjerna.

I sammanhanget kan även nämnas att Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare under år 2003 introducerade en klassificering av sina medlemshotell. Ett bedömningskriterium är om det finns tillgång till TV på rummen. Det görs emellertid ingen särskild värdering av vad som ingår i det film- eller videokanalutbud som tillhandahålls.

Utskottets ställningstagande

Sverige erbjuder stora möjligheter för attraktiva turistupplevelser. De naturgeografiska och kulturella förutsättningarna ger en god grund på vilken ett rikt utbud av turistarrangemang kan skapas. Enligt utskottets uppfattning är förutsättningarna mycket goda för att tjänsteproduktionen på turistområdet skall kunna utvecklas ytterligare. Detta är inte minst till gagn för dem som är bosatta i områden där utbudet av arbetstillfällen inom andra sektorer är begränsat.

Statens starka tro på turistsektorn som ett framtidsområde konkretiseras i de satsningar som görs inom ramen för det s.k. Framtidsprogrammet. Detta

program innefattar offensiva åtgärder inom flera av de områden som berörs i här aktuella motioner. Det gäller exempelvis olika projekt som syftar till att främja natur-, kultur-, fiske-, fjäll- och evenemangsturism. Utskottet konstaterar att det även görs särskilda satsningar på turismforskningen. De motioner som begär olika åtgärder inom dessa områden kan därmed anses tillgodosedda. Utskottet anser dessutom att de synpunkter som framkommer med anledning av resultatet av den pågående utredningen om turistfrämjandets organisation bör avvaktas innan det finns anledning för riksdagen att göra några uttalanden kring frågor som utredningen behandlar.

Utöver de satsningar som görs direkt på turistsektorn vill utskottet framhålla att det pågår arbete på flera andra områden som på sikt kommer att komma turistföretagare till del. Det gäller bl.a. regelförenklingsåtgärder på företagsområdet samt nyligen aviserade omfattande infrastruktursatsningar under den kommande femtonårsperioden. Även de satsningar som Vinnova och KK-stiftelsen gör på upplevelseindustrin kan förväntas ha positiva effekter på turistsektorn.

När det gäller de förslag till förbättrad kapitalförsörjning inom turistsektorn som förs fram i motion 2003/04:N347 (kd) har utskottet ingen annan uppfattning än den som riksdagen uttalade i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2004. Förslagen om att det skall införas ett etableringskonto och ett särskilt riskkapitalavdrag avstyrks således.

Beträffande frågan om pornografi i hotell-TV ser utskottet mycket positivt på att såväl riksdagen som Regeringskansliet har vidtagit åtgärder för att de båda myndigheterna genom sina interna regelverk skall begränsa möjligheterna till upphandling av hotell som tillhandahåller pornografi i sitt TV-utbud. Detta sänder tydliga signaler till det övriga samhället om att medborgarnas valda företrädare inte anser det vara rätt att stödja porrindustrin. På sikt torde detta komma att ha betydelse för de attitydförändringar i samhället som utskottet anser vara nödvändiga som ett led i att motverka en ökad spridning av pornografi. Samtidigt vill utskottet erinra om att frågan om hotell-TV-pornografi i första hand är en angelägenhet för berörda företag och deras branschorganisationer.

När det gäller förslaget i motion 2003/04:K362 (v) om att regeringen skall inleda samtal med hotellbranschen med målsättningen att alla hotell skall vara fria från pornografi år 2008 vill utskottet erinra om att befattning med pornografi som sådan inte är kriminaliserad i Sverige (exklusive barn- och våldspornografi). Som har nämnts ovan förordar utskottet i första hand generella attitydpåverkande åtgärder med långsiktig bäring.

Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Företagsnedläggningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till en överenskommelse mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet avslå motionsyrkanden om företagsnedläggningar. *Jämför reservationerna 14 (m, fp, kd, c) och 15 (v, mp).*

Motionerna

Det finns flera exempel på att lönsamma företag eller företagsenheter läggs ned eller hotas av nedläggning, anförs det i motion 2003/04:N292 (v). Motionären framhåller att nedläggningsbesluten tas i slutna styrelserum, med dålig facklig insyn, minimal öppenhet och utan motivering. Det hävdas vidare att det ofta finns tydliga tecken på att besluten inte bygger på affärsmässiga överväganden, utan på nationella intressen och på möjligheterna till stöd från samhällsinstitutioner. Motionären begär ett tillkännagivande om att lagstiftningen bör förändras i syfte att ge de anställda ökade möjligheter att förvärva företag/företagsenhet som hotas av nedläggning. Riksdagen bör även ge regeringen i uppdrag att föreslå andra åtgärder som gör sådana övertaganden möjliga. Det kan exempelvis handla om statliga lånegarantier, indirekt eller direkt statligt medägande och uppbyggnad av lokala och regionala fonder.

Liknande tankegångar framförs även i motion 2003/04:N307 (mp). Motionärerna anser att inget företag skall ha rätt att lägga ned en enhet utan att först bjuda ut den till försäljning till, i tur och ordning, enhetens arbetare, ortens befolkning och den allmänna marknaden. Försäljningssumman skall regleras i lag, och ingen utrustning som krävs för att driva enheten vidare skall, enligt motionärerna, kunna undantas från försäljning till enhetens nya ägare.

Vissa kompletterande uppgifter

Motsvarande motionsyrkanden behandlades av utskottet våren 2003 (bet. 2002/03:NU7). Utskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till tidigare ställningstaganden om att möjligheterna bör ökas för dem som arbetar i ett företag att ta över ägandet om företaget skall säljas. Samtidigt förutsatte utskottet att regeringen fortlöpande prövar om kompletterande åtgärder erfordras för att främja sådant övertagande. I en reservation (m, fp, kd, c) förordades ett avstyrkande av de aktuella förslagen med motiveringen att de skulle innebära ett betydande intrång i äganderätten. I en annan reservation (v, mp) anfördes att utskottets tidigare uttalanden i frågan inte givit önskvärt resultat i form av konkreta åtgärder från regeringens sida och att regeringen mot den bakgrunden borde ges i uppdrag att utreda frågan om införande av en lagstiftning som ökar de anställdas förutsättningar att förvärva företag.

I den samarbetsuppgörelse som finns mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet (det s.k. 121-punktsprogrammet) finns angivet att det skall tillsättas en utredning med uppgift att ta fram förslag till hur stora företag skall ta ett större socialt ansvar i samband med strukturomvandling och nedläggningsbeslut. Vidare skall utredningen utarbeta förslag på hur anställdas övertagande av hotad produktion skall underlättas. Enligt uppgift från Näringsdepartementet finns det ännu inga närmare direktiv för utredningsarbetet och heller ingen plan för när arbetet skall genomföras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlade liknande yrkanden våren 2003 och har inte ändrat ståndpunkt i frågan. Det innebär bl.a. att utskottet anser att möjligheterna bör ökas för dem som arbetar i ett företag att ta över ägandet i den händelse företaget skall säljas. Som tidigare nämnts finns det en uppgörelse mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att det under innevarande mandatperiod skall genomföras en utredning med den inriktning som efterfrågas i motionerna. Det får enligt utskottet förutsättas att uppgörelsen följs, vilket innebär att ett uttalande från riksdagen i enlighet med vad som anförs i motionerna kan anses obehövligt. Med det anförda avstyrks här aktuella motioner.

Företagarombudsman

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om företagsombudsman bl.a. med hänvisning till att företagens branschorganisationer tillhandahåller den typ av service som efterfrågas.

Motionen

I motion 2003/04:N229 (kd) begärs ett tillkännagivande om att det bör inrättas en företagarombudsman. Motionären, som har varit i kontakt med flera företagare som har hamnat i konflikt med antingen sin bank, en större företagskoncern eller med myndigheter av olika slag, konstaterar att en privatperson som konsument kan vända sig till Allmänna reklamationsnämnden eller Konsumentombudsmannen. En företagare har endast sitt juridiska ombud att vända sig till. Mot den bakgrunden anser motionären att det är dags att inrätta en företagarombudsman som företagare kan vända sig till då de känner sig orättvist behandlade, kränkta eller förfördelade.

Vissa kompletterande uppgifter

I regleringsbrevet för år 2004 har Nutek fått i uppdrag att i samarbete med berörda myndigheter och efter samråd med näringslivets organisationer bygga

upp en servicefunktion dit företag och blivande företagare kan föra fram synpunkter och förslag som rör reglers utformning och tillämpning.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets uppfattning är inte de problem som beskrivs i motionen av den omfattningen att de motiverar en särskild insats från statens sida. Utskottet anser dessutom att den service som företagens olika branschorganisationer tillhandahåller väl fyller ett eventuellt behov på området. Den servicefunktion som inrättas vid Nutek kommer också att kunna bidra till att eventuella systematiska missförhållanden lättare identifieras och att dessa problem därmed kan åtgärdas på ett mer effektivt sätt än tidigare. Med det anförda avstyrks motion 2003/04:N229 (kd).

Vissa skogsindustriella frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör delvis bifalla en motion om träskiveindustrins konkurrenssituation. Enligt utskottet bör statsmakterna skapa ett stödsystem som möjliggör konkurrensneutralitet för den svenska träskiveindustrin. Ett eventuellt statligt stöd till träskiveindustrin måste dock föregås av en anmälan till EG-kommissionen, konstaterar utskottet och pekar på att en sådan anmälan lämpligen bör föregås av en underhandskontakt med kommissionen för att sondera möjligheterna för ett godkännande av stödet. *Jämför reservationerna 16 (m, fp) och 17 (kd, c).*

Motionerna

Wellpapp är ett av världens mest använda förpackningsmaterial och materialet har stora utvecklingsmöjligheter, anför det i motion 2003/04:N247 (s). Materialets tillväxtpotential måste beaktas vid kommande beredningar och beslut. Det är viktigt att understryka att pappersbranschen är viktig för hela landet och alltså inte bara för norra Sverige. Motionären anser att det behöver göras mer för att ta till vara den tillväxtpotential på detta område som finns i bl.a. Jönköpings län.

I motion 2003/04:N376 (s) framhålls att en betydelsefull del av Jämtlands framtida tillväxt ligger i en utveckling av länets skogs- och träindustri. Motionären konstaterar att i dagsläget förädlas en för liten del av det timmer som avverkas i länet. Staten måste därför ordna rimliga förutsättningar för den svenska träindustrin. En satsning på skog och trä bygger på lokala förutsättningar och lokala resurser och är angelägen ur regionalpolitiskt perspektiv, anför det.

Den svenska träskiveindustrins framtid behandlas också i motion 2003/04:N243 (m). Motionärerna framhåller att träbränslet överkompenseras rejält med nuvarande energiskatter, vilket leder till att råvaran för spånskiveindustrin har ökat i pris med långt över 50 %. Spånskiveindustrin klarar, enligt vad som anförs i motionen, inte dagens prisnivå i Sverige. Konkurrenter i östra Europa vinner marknadsandelar och jobb försvinner, anförs det. Motionärerna befarar att en minskad träskiveindustri leder till sämre förutsättningar för den träbearbetande industrin i bl.a. glesbygd.

Även i motion 2003/04:N268 (v) tas frågan om träskiveindustrins konkurrenssituation upp. Motionärerna konstaterar att då värmeproducenterna på grund av de ökande oljepriserna riktar in sig på skogsråvaran har spån under de senaste åren ökat kraftigt i pris. Träskiveindustrin har, enligt vad som anförs i motionen, hamnat i en omöjlig konkurrenssituation. Motionärerna anser att regeringen bör införa ett s.k. restitutionssystem, där träskiveindustrin får en miljöbonus för den mängd sågspån som använts i produktionen av träskivor. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att regeringen skall förbereda en notifiering hos EU för ett sådant restitutionssystem.

Vissa kompletterande uppgifter

Motionsyrkanden om vidareförädling av skog har behandlats av utskottet vid återkommande tillfällen under senare år. År 2002 resulterade beredningen i ett tillkännagivande om att regeringens då nyligen initierade arbete med att ta fram ett nationellt träprogram skulle ges en bred ansats (bet. 2001/02:NU12). Vid det senaste tillfället – våren 2003 (bet. 2002/03:NU7) – upprepade utskottet bl.a. uppfattningen att det borde vara möjligt för den svenska skogsindustrin att öka förädlingsgraden i de produkter som exporteras. Utskottet refererade även uttalanden i samband med behandlingen av den regionalpolitiska propositionen (bet. 2001/02:NU4) där det angelägna i att stimulera en snabb utveckling inom skogs- och träbranschen betonades. I en reservation (m, fp, kd, c) påtalades bl.a. vikten av att staten engagerade sig mer i FoU-satsningar inom det skogsindustriella området och att forskningen i större utsträckning måste resultera i kommersiella produkter. Vidare underströks värdet av att råvaran förädlas så nära växtplatsen som möjligt.

I linje med riksdagens uttalanden i samband med behandlingen av den regionalpolitiska propositionen har regeringen beslutat om ett program för hållbar tillväxt inom det nationella träklustret (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:NU2). Nutek har sedermera i samråd med Vinnova och Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA), utarbetat insatsområdet träkluster inom ramen för ett nationellt program för utveckling av innovationssystem och kluster. Träklusterprogrammet är på totalt 20 miljoner kronor och pågår åren 2003 och 2004. Träklusterprogrammet delfinansierar projekt till företagsnätverk/kluster inom den trärelaterade industrin med upp till 50 % av projektens kostnader. Syftet med programmet är främja samverkan mellan företag, baserade på affärsmässiga relationer, som leder till utveckling och tillväxt utöver vad företagen och andra aktörer var för sig kan åstadkomma.

Programmet skall medverka till att företagsnätverk och aktörer inom den trärelaterade industrin möjliggör nya kommersiella aktiviteter på nationella och internationella marknader. Under våren 2003 inkom ett sextiotal projektskisser som sedermera resulterade i att nio projekt beviljades totalt ca 16 miljoner kronor i stöd. Projekten innefattar bl.a. exportsatsningar inom möbel- och byggmaterialindustrin. De företag som har beviljats stöd finns spridda över hela landet. En kompletterande utlysning av projektmedel sker för närvarande.

Som ett resultat av riksdagens önskemål om ett nationellt träprogram (bet. 2001/02:NU12) tillsatte regeringen i slutet av år 2002 en förhandlare med uppdrag att ta fram underlag till en överenskommelse inom näringslivet kring en nationell strategi för att främja en ökad användning av trä och träprodukter. Förhandlaren (Fredrik von Platen) presenterade resultatet av sitt arbete i januari 2004 (Ds 2004:1). I promemorian slås bl.a. fast att den nationella strategins vision är att trä om 10–15 år är ett självklart alternativ i allt byggande i Sverige – och på sikt i Europa. För att nå visionen föreslår förhandlaren bl.a. att Vinnova och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) öppnar ett programområde för träbyggforskning, att träbyggreglerna i Europa harmoniseras, att statliga byggherrar räknar med trä i byggandet, att det svenska trähuset marknadsförs i Europa och att en fristående samordnarfunktion inrättas som säkrar helhetssynen i genomförandet av strategin. Den fortsatta hanteringen av förhandlaren underlag övervägs för närvarande inom Regeringskansliet.

I regeringens skrivelse om skogspolitiken (skr. 2003/04:39) sägs att skogsnäringen i högre utsträckning kan ge möjligheter till sysselsättning i glesbygd genom utvecklad förädling av skogens produkter och tjänster. Regeringen framhåller att i ett flertal av de regionala tillväxtavtalen har möjligheterna till vidareförädling av produkter från bl.a. skogen pekats ut som viktiga tillväxtfaktorer.

Ett av Vinnovas 18 prioriterade tillväxtområden är trämanufaktur. Målet för verksamheten inom tillväxtområdet är att vidareförädlingen av trä på nationell nivå skall fördubblas under den kommande tioårsperioden. Främst skall detta ske inom modulära träbaserade byggsystem och interiöra, funktionella lösningar med högt innehåll av vidareförädlad trä. Tillväxtområdet tillhör ett av de fem pilotområden inom vilka Vinnova under år 2003 har genomfört en s.k. innovationssystemstudie. Studien kommer bl.a. att ligga till grund för utformningen av kommande satsningar inom området. Enligt uppgift från Vinnova kommer en utlysning av medel troligen kunna ske under våren 2004.

Beträffande träskiveindustrins konkurrenssituation kan nämnas att utskottet behandlade liknande yrkanden våren 2002 (2001/02:NU12). Utskottet refererade därvid att dåvarande näringsministern Björn Rosengren i ett svar på en fråga (fr. 2001/02:405) bl.a. hänvisade till den översyn av energibeskattningen som hade initierats. Kommittén för utformning av nedsättningsregler på energiskatteområdet (dir. 2001:29) presenterade i april 2003 betän-

kandet Svåra skatter (SOU 2003:38). I betänkandet behandlas bl.a. träskiveindustrins konkurrenssituation. Kommittén slår fast att en uttalad målsättning har varit att undvika särlösningar för vissa specifika problemområden i förslaget till ny energiskattmodell. Mot den bakgrunden föreslås inte heller någon sådan särlösning för träskiveindustrin. Kommittén nämner emellertid hur en eventuella särlösning skulle kunna utformas. Ett alternativ vore en särskild spånskatt. Ett annat alternativ vore att införa energiskatt på biobränslen. Kommittén avfärdar det förstnämnda alternativet med motiveringen att erfarenheterna från den s.k. råttalloljeskatten inte varit helt bekymmersfri. När det gäller energibeskattningen av biobränslen var kommitténs bedömning att en sådan inte är politiskt möjlig. Vidare betonade kommittén att frågan om träskiveindustrins råvaruinköp är under fortsatt beredning inom Näringsdepartementet och att den även behandlas i samband med ett pågående uppdrag hos Energimyndigheten. Kommitténs slutsats var emellertid att en eventuell lösning av träskiveindustrins råvaruproblem bör sökas utanför skattesystemet. Beredning av kommitténs förslag pågår för närvarande inom Regeringskansliet.

I april 2003 redovisade Energimyndigheten ovan nämnt uppdrag i form av rapporten Den svenska spånmarknaden i ett internationellt perspektiv. Slutsatsen när det gällde träskiveindustrin var att denna för närvarande befinner sig i en hård konkurrenssituation nationellt och internationellt. Stigande spånpriser är endast en delförklaring till nedläggningarna som skett i den pågående strukturomvandlingen i branschen. Tekniskt sett äldre produktionsanläggningar konkurrerar med modernare, effektivare teknik varför en stor del av spånskiveindustrin i dagsläget är känslig för förändringar i spånpriser.

I juni 2003 gav regeringen Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i uppdrag att analysera de ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna för en fortsatt ökad användning av biobränslen i Sverige. I uppdragets problembeskrivning nämns bl.a. att den ökade efterfrågan på spån som skett i värmesektorn har medfört stigande spånpriser och att då träskiveindustrin är internationellt konkurrenssatt har den svårt att kompensera stigande råvarukostnader med höjda priser. Regeringen framhåller att det vid utformningen av den framtida miljö- och energipolitiken är viktigt att anlägga ett helhetsperspektiv för att kunna hantera målkonflikter och undvika suboptimeringar. De mål som sätts upp och de åtgärder och styrmedel som väljs för att nå dessa mål måste vara väl avvägda. En ökad efterfrågan på biobränslen i en situation där utbudet inte ökar kan, enligt regeringen, medföra negativa effekter för internationellt konkurrenssatt industri i Sverige. I uppdraget ingår att undersöka förutsättningarna för att upprätta en positiv utveckling för de sektorer av näringslivet som är beroende av skogen som råvara. Vidare skall risken för målkonflikter mellan skogsnäringen och en ökad användning av biobränslen för energiändamål kartläggas. En samhällsekonomisk analys av skilda strategier för vidareförädling av skogsbrukets produkter, inklusive användning för energiändamål, skall också göras. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2004.

När det gäller wellpappens potential betonas det från Näringsdepartementets sida att regeringen inte arbetar med specifika produktprogram eller stöd till enskilda industrisektorer. Den sammanslagning av industriforskningsinstitutet Packforsk och STFI som har genomförts fr.o.m. den 1 januari 2004, ligger dock i linje med en generell strävan att kraftsamla i färre forskningsinstitut och att få synergieffekter mellan olika FoU-områden, i det här fallet massa/papper och förpackningar.

Packforsk har drivit flera projekt med inriktning mot wellpapp. Forskningen behandlar hela kedjan från tillverkning till slutanvändare. Några av de väsentliga frågeställningarna är kvalitet, minimering av materialåtgång, materialegenskaper, tryckning och samverkan med distributionssystem. (Huvuddelen av forskningen bedrivs inom näringslivsgruppen SUW – International Development Group for Corrugated Board.)

Utskottets ställningstagande

När utskottet senast behandlade frågan om den svenska träskiveindustrins framtid (bet. 2001/02:12) förutsatte utskottet att regeringen skulle följa utvecklingen på råvarumarknaden samt vid behov vidta erforderliga åtgärder. Råvarusituationen har sedan dess försvårats ytterligare. Den i sig lyckosamma energipolitiken, där ambitionen är att minska användningen av kol, olja och uran, har fått negativa konsekvenser för en liten del av den svenska skogsindustrin. Den behändiga råvaran sågspån är eftertraktad i värmeverk och i pelletsfabriker. Priset på denna biprodukt från sågverken påverkas direkt när koldioxidskatten på olja höjs. Varje skatthöjning på olja eller åtgärder för att gynna bioenergi produkter missgynnar den svenska träskiveindustrin. Industrin är internationellt konkurrensutsatt och konkurrerar inte minst med moderna fabriker i forna Östtyskland som har erhållit statliga investeringsstöd inom ramen för EU:s regionalpolitiska riktlinjer.

Sverige behöver emellertid en egen träskiveindustri, inte minst för att kunna bibehålla och utveckla möbelindustrin. Det är därför nödvändigt att statsmakterna – i avvaktan på att politiken i andra europeiska länder får en liknande inriktning som den svenska vad gäller åtgärder för att minska koldioxidutsläppen – skapar ett stödsystem som möjliggör konkurrensneutralitet för svensk träskiveindustri. Det kan handla om ett direkt stödsystem relaterat till den volym sågspån som används vid tillverkning av träskivor. En annan variant är ett investeringsbidrag, som möjliggör att träskivefabrikerna kan minska sin relativa spånanvändning eller övergå till att bli kombinat som tillverkar både skivor och el/värme. För att ett statligt stöd skall kunna utgå krävs en anmälan av stödordningen till EG-kommissionen samt kommissionens godkännande av stödet. En anmälan föregås lämpligen av en underhandskontakt med kommissionen för att sondera möjligheterna för ett sådant godkännande.

När det gäller wellpappens potential, som tas upp i motion 2003/04:N247 (s), förutsätter utskottet att berörda myndigheter beaktar alla material med tillväxtpotential när de tar ställning till hur olika statliga stöd skall fördelas.

Ett uttalande från riksdagen om ett särskilt materials fördelar kan inte anses vara erforderligt. Detsamma gäller beträffande att förorda en satsning inom något särskilt geografiskt område. Nyss nämnda motion avstyrks följaktligen.

Vad som ovan anförs bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed tillgodoses väsentligen motion 2003/04:N268 (v). Övriga motioner avstyrks i berörda delar.

Design

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete bör riksdagen avslå motionsyrkanden om designens betydelse för näringslivet och om åtgärder för att främja svensk design.

Motionen

Design är ett viktigt konkurrensmedel, och bra design kan bli det strategiska verktyg som gör att både stora och små företag lyckas på marknaden, anförs det i motion 2003/04:Kr230 (m). Motionärerna understryker att utgångspunkten för god form och design är att förbättra sakers funktion och göra dem lättare att handskas med. Det är en utmaning och ett viktigt konkurrensmedel för enskilda företagare att kunna utveckla och anpassa sina produkter till slutanvändaren, framhålls det vidare. Även vikten av att designen blir mer näringslivsorienterad framhålls. Svensk formgivning och design uppmärksammas alltmer utomlands, men det finns, enligt motionärerna, ännu många kanaler som är outnyttjade. För att utnyttja våra offentliga resurser på ett bättre sätt är det angeläget att koncentrera dem till färre aktörer. Offentliga medel bör i första hand gå till utbildning, utveckling och forskning, hävdas det.

Vissa kompletterande uppgifter

Våren 2003 behandlade utskottet senast frågor om design (bet. 2002/03:NU7). Utskottet konstaterade att det tidigare har framhållit att den designfrämjande verksamheten har en viktig plats inom näringspolitiken. Den motion som fanns på området avstyrktes med motiveringen att den kunde anses vara tillgodosedd mot bakgrund av att ett handlingsprogram hade presenterats och att det pågick ett arbete inför det designår som planeras till år 2005.

Näringsdepartementet stöder design som ett verktyg för näringslivsutveckling via Stiftelsen Svensk Industridesign. Detta sker genom ett årligt grundbidrag för olika designinsatser. Stiftelsen samarbetar med olika näringslivsaktörer och genomför både nationella och regionala satsningar för att stödja utvecklingen inom industriell design.

I regeringsförklaringen år 2002 utlovades ökade satsningar på industriell design och ett svenskt designår utlystes till år 2005. Som ett led i arbetet med att främja konkurrenskraft och hållbar tillväxt i främst små och medelstora företag beslutade Näringsdepartementet i februari 2003 att stärka satsningarna på design samt att bidra till förberedelse och genomförande av designåret 2005. Svensk Industridesign fick utöver sitt grundbidrag ett förstärkt bidrag om 20 miljoner kronor för detta ändamål. Därmed kunde nio nationella designprojekt starta. Föreningen Svensk Form ansvarar för genomförandet av designåret 2005 medan Svensk Industridesign ansvarar för de nationella designprojekt som kommer att pågå t.o.m. år 2005. En redovisning av designprojekten under det första verksamhetsåret lämnades in till regeringen i december 2003. Där redovisas bl.a. att 125 företag har varit delaktiga i projekten under minst två månader under det första året. Vidare framgår det att näringslivets finansiering av de beviljade projekten uppgår till 17 % av den totala projektomslutningen. EU bidrar med 13 % och i övrigt finansieras projekten från regioner (ca 36 %) och nationellt (ca 34 %).

I februari 2004 beslutade regeringen att anslå ytterligare 20 miljoner kronor till de ovan nämnda nationella designprojekten. Regeringen beslutade också att tillsätta en särskild Designårsgrupp för tillväxt och innovation. Gruppen kommer att bestå av representanter från bl.a. näringsliv, högskolor och organisationer. Avsikten är att gruppen skall fungera som ett stöd för regeringen, Svensk Industridesign och Svensk Form. Gruppen skall ägna sig åt projekt som genomförs i Sverige såväl som åt exportfrämjande insatser. I februari 2004 tillsatte regeringen också ett råd för arkitektur, form och design (dir. 2004:25). Huvuduppgiften för rådet är att på olika sätt driva på arbetet inom detta område. En första delrapport om resultatet av rådets arbete skall lämnas senast den 31 december 2004.

En interdepartemental arbetsgrupp för arkitektur, formgivning och design, som leds av Kulturdepartementet, avser att under mars 2004 formulera uppdrag till flera statliga myndigheter inför deras medverkan under designåret 2005.

Föreningen Svensk Form har under perioden 2002–2004 ett nationellt uppdrag inom formområdet. Genom uppdraget har föreningen i uppgift att öka allmänhetens kunskap om form och design genom utställningar, föreläsningar och seminarier. Sedan år 2002 har Svensk Form dessutom i uppdrag att ansvara för verksamheten vid en mötesplats för form och design i Stockholm. Mötesplatsen skall fungera som ett utställnings- och kunskapscentrum samt stimulera till forskning och dokumentation inom området. Vidare skall mötesplatsen samverka och stimulera till regionala initiativ på området.

Statens insatser inom form- och designområdet sker även inom ramen för anslagen till Nationalmuseum i Stockholm och andra musei- och utställningsinstitutioner inom området runt om i landet. Arkitekturmuseet har till uppgift att vara drivande i arbetet med att genomföra intentionerna i det nationella handlingsprogrammet för arkitektur, formgivning och design.

I maj 2003 överlämnade regeringen en skrivelse (skr. 2002/03:129) till riksdagen om arkitektur, form och design där den redogör för de mål som regering och riksdag satt upp för arkitektur, formgivning och design och vilka åtgärder regeringen har vidtagit inom området sedan mitten av 1990-talet. På näringslivsområdet redovisas de ökade insatserna på designområdet som startat under 2003 och den framtida satsningen på ett designår 2005.

Den 15 oktober 2003 hölls ett nationellt rådslag om design där företrädare för näringsliv, högskolor, organisationer, myndigheter och enskilda formgivare deltog. Rådslaget fokuserade på fem områden: Forskning och utveckling, kultur, näringsliv, offentlig förvaltning samt designåret 2005. Dokumentation från rådslaget har skickats ut till samtliga deltagare. Inkomna idéer och synpunkter kommer, enligt uppgift från Näringsdepartementet, att beaktas i det fortsatta arbetet.

Utskottets ställningstagande

Svensk form och design har ett gott rykte internationellt. Näringslivet har också i hög grad exploaterat detta faktum till gagn såväl för de enskilda företagen och samhällsekonomin som för bilden av Sverige som ett land med goda traditioner på området.

Utskottet har tidigare konstaterat att det har presenterats ett handlingsprogram för satsningar på design samt att det pågår ett planeringsarbete inför det designår som skall genomföras under år 2005. Detta arbete inkluderar även flera satsningar på särskilda designprojekt. Utskottet vill i sammanhanget särskilt framhålla att de näringslivsorienterade delarna av handlingsprogrammet genomförs för närvarande och att bl.a. representanter för näringslivet har beretts tillfälle att framföra synpunkter på det arbetet. Dessa kommer att beaktas i det fortsatta implementeringsarbetet. Den begäran om förbättrad näringslivsorientering av designinsatserna som efterfrågas i motionen, kan, enligt utskottets uppfattning, därmed anses vara tillgodosedd.

Utskottet kan inte hålla med motionärerna om att det enbart är förbättrad funktion som skall vara drivkraften bakom tillkomsten av god design. Även formgivning som i första hand och kanske enbart är att betrakta som ett uttryck för estetiska eller konstnärliga ambitioner har, enligt utskottets förmenande, i allra högsta grad ett berättigande. Enligt utskottets uppfattning kan det, såsom anförs i motionen, i många fall vara en utmaning och ett viktigt konkurrensmedel för enskilda företagare att kunna anpassa sina produkter till slutanvändaren. Något uttalande från riksdagen som på ett ensidigt sätt lyfter fram tillgänglighetsdimensionen inom designområdet är dock inte erforderligt.

Med det anförda avstyrks här berörd motion i aktuella delar.

Glasindustrin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning bl.a. till en strävan efter att undvika särlösningar för vissa industrisektorer avslå en motion om glasindustrin.

Motionen

Den svenska glasindustrin är väl känd och står för hög kvalitet, framhålls det i motion 2003/04:N364 (s). Glasriket är, enligt vad som anförs i motionen, ett etablerat namn med gott renommé och utgör ett ovärderligt inslag för Kronobergs och Kalmar län – som arbetsgivare och kulturinslag samt för turismen. Branschen är dock personalintensiv och kräver stor erfarenhet och kunskap. Enligt motionärerna behövs det ekonomiskt stöd, men även satsningar på forskningen och utbildningen för såväl glasblåsare som formgivare. Även fortbildningen inom glasindustrin behöver förstärkas, hävdas det.

Vissa kompletterande uppgifter

Den manuella glasnäringsens situation har behandlats vid ett par tillfällen av näringsutskottet. Yrkandena har varit av liknande slag som de som är föremål för utskottets ställningstagande denna gång och har inte resulterat i några tillkännagivanden från riksdagen. Våren 2003 (bet. 2002/03:NU7) framhöll utskottet att Vinnova utifrån övergripande riktlinjer skall ta ställning till vilka insatser som behövs på olika områden och att det saknades hållbara argument för att glasindustrin bör särbehandlas i det avseendet. Utskottet menade att ambitionen att skapa goda basvillkor för alla branscher också talar emot särlösningar för glasindustrin.

I maj 2003 besvarade näringsminister Leif Pagrotsky en fråga (fr. 2002/03:892) av Tomas Eneroth (s) om vilka initiativ regeringen är beredd att vidta för att stödja svensk glasindustris utveckling. Näringsministern framhöll att regeringens arbete i första hand bygger på att skapa goda basvillkor för alla branscher. Stöd lämnas i allmänhet inte till en enskild bransch. Politiken innebär också, enligt näringsministern, en långtgående decentralisering av olika insatser till främst den regionala nivån.

Vidare hänvisade näringsministern till att det finns regionala organ som har till uppgift att bl.a. med statliga medel främja nya företag och utvecklingen av befintliga företag som vill växa. Företag inom glasindustrin kan, som alla andra företag, söka stöd från dessa finansieringsorgan. Inom ramen för EG:s strukturfonder finns också gemenskapsinitiativet Leader plus som kan ge stöd till glas, trä, aluminium och design inom regionen. Stiftelsen Svensk Industridesign driver med hjälp av statliga medel regionala projekt, bl.a. i Kalmar och Kronobergs län, som syftar till ökad lönsamhet med hjälp av design i små företag.

Hösten 2003 beslutade Växjö universitet och Glasforskningsinstitutet i Växjö att satsa 75 miljoner kronor för att bygga upp ett forsknings- och utbildningscentrum för glasforskning. Vid universitetet finns sedan tidigare utbildning och forskning inom bl.a. glasteknik och design. Den kopplas nu samman med mer tillämpad forskning och uppdragsforskning åt glasindustrin. Finansieringen sker dels genom statliga anslag från universitetet, dels genom att privata och regionala aktörer skjuter till pengar.

Utskottets ställningstagande

I likhet med motionärerna anser utskottet att glasindustrin på många sätt är en värdefull näring både för Kalmar och Kronobergs län men även ur ett nationellt perspektiv. Det gäller som turistattraktion, industrikulturbärare, arena för utvecklingen av svensk design och glaskonst samt inte minst som betydelsefull arbetsgivare. Utskottet värdesätter mot den bakgrunden den satsning som görs vid Växjö universitet för att bl.a. sammanlänka utbildning och forskning inom glasområdet med glasindustrins behov.

När det gäller andra satsningar inom glasindustriområdet hänvisar utskottet till sina tidigare ställningstaganden. Utskottet anser att det är Vinnova som utifrån övergripande riktlinjer skall ta ställning till vilka insatser som behövs på olika områden. Vidare bör det erinras om att en bärande tanke bakom statens insatser på det näringspolitiska området är att skapa goda basvillkor för alla branscher. Detta innebär att glasindustrin, i likhet med andra sektorer, är hänvisad till de generella statliga stödsystemen. Några särlösningar för glasindustrin är, enligt utskottets uppfattning, i det avseendet inte aktuella. Med det anförda avstyrks motion 2003/04:N364 (s).

Rymdindustrin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om rymdindustrin med hänvisning till pågående arbete och till att det inte finns något i regeringens styrning som hindrar Rymdstyrelsen från att samarbeta med länder utanför Europa.

Motionerna

Enligt vad som anförs i motion 2003/04:N253 (kd) kommer rymdsystemens betydelse för infrastrukturen att öka i allt snabbare takt. Rymdstyrelsen bör ges i uppdrag att utforma en offensiv strategi för Sveriges deltagande i det europeiska rymdsamarbetet med ökat ekonomiskt utrymme.

Det europeiska rymdsamarbetet är, enligt vad som anförs i motion 2003/04:N276 (kd), en förutsättning för rymdindustrins fortlevnad. Dock gagnas inte konkurrenskraften hos berörda industrier om möjligheterna att

samarbeta med industrier utanför Europa begränsas, framhåller motionären. Han menar att regeringen bör ge Rymdstyrelsen sådana direktiv att det är möjligt att inrikta rymdverksamheten även mot icke-europeiska länder, främst Förenta staterna, inom områden där svensk industri är internationellt konkurrenskraftig. Det är dock viktigt att denna inriktning inte innebär en nackdel för det europeiska programmet, anför det.

Vissa kompletterande uppgifter

När utskottet behandlade rymdfrågor våren 2003 (bet. 2002/03:NU7) betonades att Sverige har en viktig roll i det europeiska rymdsamarbetet och att svensk industri har etablerat en stark position i det sammanhanget. Utskottet konstaterade också att Sverige som en förhållandevis liten bidragsgivare kontinuerligt måste omvärdera sina insatser i förhållande till det europeiska rymdsamarbetets resultat och andra länders ekonomiska åtaganden. Till detta kommer restriktioner i form av ett begränsat budgetutrymme. Sammantaget har detta resulterat i prioriteringar som bl.a. har inneburit att anslaget till rymdverksamhet har reducerats. Utskottet förutsatte dock att Sverige även framgent kommer att kunna hävda sin position inom den europeiska rymdverksamheten.

Huvuddelen av den svenska rymdverksamheten bedrivs inom ramen för den europeiska rymdorganisationen (ESA). Lejonparten av statens resurser för rymdverksamhet går till Rymdstyrelsen som ansvarar för det svenska deltagandet i ESA:s olika program. Inom ESA är respektive medlemsstat skyldig att delta i vissa obligatoriska program i relation till den s.k. BNI-andelen (BNI=bruttonationalinkomsten). För Sveriges del uppgår denna för närvarande till 2,6 %. Medlemsstaterna har också möjlighet att delta i frivilliga program. Insatsen i dessa program är minst en fjärdedels BNI-andel.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet finns det ingenting i regeringens styrning av Rymdstyrelsen som begränsar myndighetens möjligheter att samarbeta med länder utanför Europa. Vilka samarbetsprojekt som genomförs sammanhänger med hur myndigheten väljer att använda de resurser som finns tillgängliga för rymdverksamhet.

Svensk industri har sedan lång tid etablerat framskjutna positioner inom olika delar av det europeiska samarbetet. Företagen inom rymdsektorn drabbades, liksom industrin globalt, av lågkonjunkturen inom framför allt telekommunikationssektorn. Under år 2002 erhöll svenska företag ESA-kontrakt till ett värde motsvarande ca 580 miljoner kronor. I sammanhanget kan det noteras att statsminister Göran Persson i regeringsförklaringen hösten 2003 tillkännagav att det svenska deltagandet i det s.k. Arianeprogrammet kommer att säkerställas genom fortsatt finansiering. Enligt uppgift kommer denna finansieringsfråga att behandlas i regeringens ekonomiska vårproposition år 2004.

I januari 2003 presenterade kommissionen en grönbok om europeisk rymdpolitik (KOM/2003/17). Grönboken togs fram i samarbete med ESA och behandlar ett antal strategiska frågeställningar av teknisk, ekonomisk och

politisk natur som har betydelse för rymdverksamhetens framtid i Europa. Sverige ställde sig positivt till en vidgad diskussion om rymdfrågor. I november 2003 presenterades en vitbok på samma tema (KOM/2003/673). En av vitbokens viktigaste frågor gäller ansvarsfördelningen mellan ESA, medlemsstaterna och EU. Vitbokens diskussioner bygger dels på att de ekonomiska resurserna för rymdverksamhet i Europa ökar, dels på att rymdområdet i EU:s nya fördrag kommer att omfattas av s.k. delad kompetens. Sveriges ståndpunkt i frågan var bl.a. att ESA:s framtida roll måste övervägas mot bakgrund av det pågående samarbetet med EU samt av den slutliga utformningen av EU:s nya fördrag. Vidare motsatte sig Sverige satsningar på rymdområdet om dessa skulle innebära en ökning av EU:s totala budget. Sverige betonar också vikten av att det förs ett resonemang om att ett större ansvar för EU på rymdområdet inte får innebära att medlemsstaterna minskar sina satsningar i ESA. Vitboken kommer enligt planerna att behandlas på konkurrenskraftsrådets möten under våren 2004.

I detta sammanhang kan också nämnas att utskottet våren 2003 tillsatte en arbetsgrupp, bestående av tre ledamöter, för att närmare följa arbetet med nyssnämnda grön- och vitböcker. Som ett led i det arbetet har gruppen bl.a. genomfört studiebesök hos ett par berörda företag.

Av Rymdstyrelsens regleringsbrev för år 2004 framgår att myndigheten skall utarbeta ett strategiskt beslutsunderlag inför ESA:s rådsmöte på ministernivå som förutses till början av år 2005. Redovisningen skall ske senast den 1 november 2004.

Det kan även noteras att rymdfrågor togs upp av Europeiska konventet om EU:s framtid. Konventet föreslog att rymdpolitik skulle bli ett område som omfattas av s.k. delad kompetens. I regeringens skrivelse om konventet (skr. 2003/04:13) konstaterades att detta förslag väcker en rad frågor som måste belysas närmare. Det gällde bl.a. frågor om medlemsstaternas inflytande i rymdsamarbetet och hur finansieringen av den industriella medverkan i detta samarbete skall organiseras. Vid riksdagens behandling av skrivelsen förut-satte det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet att regeringen skulle analysera förslaget noga (bet. 2003/04:KUU1). I en fempartireservation (m, fp, c, v och mp) motsatte sig reservanterna att rymden skulle bli ett kompetensområde inom EU. Riksdagen beslutade vid voteringen av denna fråga att följa utskottets linje.

Utskottets ställningstagande

Rymdområdet kännetecknas bl.a. av att vara högteknologiskt mycket avancerat. Enligt utskottets uppfattning är det därför mycket positivt att svenska företag är viktiga aktörer i det europeiska rymdsamarbetet. Den av regeringen aviserade fortsatta finansieringen av ett svenskt deltagande i det för europeisk rymdverksamhet centrala Arianeprogrammet kan anses ligga i linje med denna utskottets ståndpunkt.

När det gäller frågan om en offensiv strategi för Sveriges deltagande i det europeiska rymdsamarbetet, som begärs i motion 2003/04:N253 (kd), förut-

sätter utskottet att Rymdstyrelsens uppdrag att ta fram ett strategiskt beslutsunderlag inför kommande rådsmöte på ministernivå inom ESA kommer att ha denna inriktning. Samtidigt vill utskottet understryka att satsningar på rymdområdet noga måste vägas mot angelägna åtgärder inom andra områden. Vid dessa överväganden bör även hänsyn tas till resultatet av det europeiska rymdsamarbetet och till andra länders ekonomiska åtaganden på rymdområdet. Mot denna bakgrund anser sig utskottet inte vara berett att ställa sig bakom ett uttalande i linje med vad som förordas i nyssnämnda motion.

Utskottet konstaterar vidare att det inte finns något i regeringens styrning som hindrar Rymdstyrelsen från att samarbeta med länder utanför Europa. Likaledes är det självfallet fritt för svenska företag med rymdindustriell inriktning att samverka eller konkurrera med företag i exempelvis Förenta staterna. Något tillkännagivande från riksdagen med den innebörd som begärs i motion 2003/04:N276 (kd) kan därmed inte anses vara nödvändigt.

Med det anförda avstyrks motionerna 2003/04:N253 (kd) och 2003/04:N276 (kd).

Läkemedels- och bioteknikindustrin

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning bl.a. till pågående arbete med att ta fram en nationell innovations- och forskningsstrategi för bioteknikområdet bör riksdagen avslå en motion om läkemedels- och bioteknikindustrin.

Motionen

I motion 2003/04:N309 (fp) konstateras att Sverige har goda nationella förutsättningar när det gäller FoU-arbete på det biomedicinska området. Det finns, enligt motionären, starka skäl för riksdagen att överväga vilka forsknings- och näringspolitiska åtgärder som kan vidtas för att upprätthålla kreativiteten i denna sektor. För att skapa goda förutsättningar för industrin krävs en samordning och ett helhetsgrepp. Regeringen bör ta initiativ till en genomlysning av industrins förutsättningar i Sverige som kan resultera i ett näringspolitiskt program för området.

Vidare framhålls det att svensk läkemedels- och bioteknikindustri är internationellt framgångsrik. Läkemedelsindustrin är, enligt vad som anförs i motionen, dock beroende av beslut som fattas inom forskningspolitiken, hälso- och sjukvårdspolitiken och förvaltningspolitiken. Därtill kommer beslut som fattas på andra nivåer och som statsmakterna inte råder över. Enligt motionären ställer detta krav på att det skapas system som underlättar en helhetssyn på läkemedelsindustrins utveckling.

I motionen påpekas det också att förutsättningarna för läkemedelsindustrins forskning har försämrats under de senaste åren. Samma sak gäller för den kliniska forskningen. Skälen är, enligt vad som anförs i motionen, bl.a.

sjukvårdens allt hårdare ekonomiska styrning och kraftiga besparingar samt en försvagad forskningsmiljö på universitetssjukhusen.

Vissa kompletterande uppgifter

I regeringens proposition om forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3) behandlades biovetenskap och bioteknik i ett särskilt avsnitt. Regeringen framhöll att biovetenskap och bioteknik är ett strategiskt område. Av de nya resurser som riksdagen anvisade för forskning och forskarutbildning under åren 2001–2003 fördelades totalt 120 miljoner kronor till forskning inom det biovetenskapliga och biotekniska området. Regeringen betonade det angelägna i att de forskningsfinansierande myndigheterna ägnar stor uppmärksamhet åt biovetenskaplig forskning och bioteknik. Vidare framhölls betydelsen av att dessa myndigheter samverkar med varandra och med forskningsstiftelserna. En förbättrad samverkan förväntades bidra till att den samlade effekten skulle bli så stor som möjligt både ur ett inomvetenskapligt perspektiv och ur ett sektorsperspektiv men också för det svenska näringslivets utveckling.

I regeringens proposition om FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:2) slogs fast att Vinnovas uppgift är att initiera och finansiera behovsmotiverad FoU till stöd för innovationssystemet och en hållbar utveckling och tillväxt. Ett av myndighetens prioriterade områden är bioteknik. Regeringen betonade att biotekniska tillämpningar har en stor potential för förnyelse och tillväxt inom bl.a. hälsovård och läkemedelsindustri. Regeringen ansåg också att bioteknikområdet bör prioriteras vid omstruktureringen av industriforskningsinstituterna. Det kan i sammanhanget nämnas att den pågående omstruktureringen av dessa institut drivs mot att bilda fyra sammanhållna institutgrupper. En av dessa grupper betecknas Bio-, miljö- och byggt teknik och kommer bl.a. att inkludera det nuvarande Institutet för livsmedel och bioteknik AB (SIK).

I budgetpropositionen för år 2004 (utg.omr. 16) framhöll regeringen att den medicinska forskningen ger goda möjligheter för läkemedelsindustrin. Vidare angavs att den medicinska forskningen förstärks från år 2004 genom ett resurstillskott till Vetenskapsrådet med 25 miljoner kronor. För att kunna ta till vara de nya kunskaperna inom biovetenskap och bioteknik krävs, enligt vad som anförs i propositionen, klinisk forskning av hög kvalitet.

Vidare kan det erinras om att sjukvårdshuvudmännen har ett ansvar för forskning inom sitt område och därför måste beakta forskningens behov när de ser över sina verksamheter. I juni 2003 träffade staten ett nytt avtal med sex landsting om samarbete kring grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Avtalet gäller fr.o.m. den 1 januari 2004 och innebär bl.a. att ersättningen till vissa landsting för kliniskt inriktad medicinsk forskning höjs med 25 miljoner kronor fr.o.m. år 2005.

Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet är medicinsk forskning det vetenskapliga område som får mest statliga resurser. Området förfogar över drygt en fjärdedel av forskningsresurserna hos de svenska universiteten och

högskolorna. Vid ett symposium anordnat av Kungliga Vetenskapsakademien i januari 2004 framhöll dessutom utbildningsminister Thomas Östros att medicinsk forskning kommer att vara ett prioriterat område när det finns nya resurser att satsa på forskning. Enligt statsrådet skall då de miljöer som frambringar de bästa resultaten prioriteras. Förslag med denna inriktning kommer, enligt statsrådet, att återfinnas i den kommande forskningspolitiska propositionen.

Inom ämnesområdet bioteknik arbetar Vinnova bl.a. med de svenska innovationssystem som rör näringslivssegmenten bioteknik, biomedicin och läkemedel. Vinnova har prioriterat fyra tillväxtområden och en kunskapsplattform inom området bioteknik. Bland tillväxtområdena märks Läkemedel och diagnostika samt Bioteknikens verktyg. Av beskrivningen av dessa områden framgår bl.a. att de stora tillväxtpotentialerna ligger i tekniker för tillämpningar inom biomedicinsk forskning, främst inom läkemedel och diagnostika, samt inom akademisk forskning. Vidare framhålls att den svenska kompetensbasen innefattar en internationellt konkurrenskraftig industri för bioteknikens verktyg och starka akademiska forskargrupper vilket ger mycket goda möjligheter för tillväxt i Sverige. Utöver dessa tillväxtområden kan nämnas att Vinnova i början av 2000-talet drev ett program kallat Biomedicinsk teknologi som syftade till forskningsamverkan mellan främst mindre och medelstora biomedicinska företag och universitet, högskolor, institut och vårdgivare. Ett annat program – Bioprocesser i industrin – hade under våren 2002 en utlysning, som var inriktad mot bioprocesser inom livsmedelsindustrin. Av Vinnovas regleringsbrev för år 2004 framgår att verket i samverkan med berörda företag och finansörer skall utveckla en nationell innovations- och forskningsstrategi för området bioteknik. Fokus skall ligga på områden med förutsättningar för hög tillväxt och internationell konkurrenskraft.

Sedan den 1 januari 2001 ansvarar Vinnova för det s.k. kompetenscentrumprogrammet. I dag ingår 28 centrum vid 8 universitet och tekniska högskolor. Vinnova stöder ett antal kompetenscentrum inom området bioteknik.

Utskottets ställningstagande

Näringsutskottet anser, i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N309 (fp), att Sverige har goda nationella förutsättningar när det gäller FoU-arbete på det biomedicinska området. Det är även utskottets uppfattning att, såsom det anförs i motionen, samordning och helhetstänkande kan bidra till en gynnsam utveckling inom detta område. Mot den bakgrunden ser utskottet med intresse fram mot resultatet av Vinnovas pågående arbete med att ta fram en nationell innovations- och forskningsstrategi för bioteknikområdet. Utskottet vill i det sammanhanget särskilt framhålla betydelsen av att detta arbete sker i nära samverkan mellan staten, privata finansörer och representanter för företag som verkar inom bioteknikområdet. En strategi som förankras på detta sätt kommer att få en samordnande funktion och bidra till en helhetssyn på dessa frågor i likhet med vad som efterfrågas i här aktuell motion. Den uttalade ambitionen att fokusera strategin mot områden där det finns förutsättningar

för hög tillväxt och internationell konkurrenskraft borgar, enligt utskottets förmenande, också för att Sveriges framskjutna position på bioteknik- och läkemedelsområdena kan upprätthållas även framgent.

Mot bakgrund av det nyss sagda och de uttalanden som regeringen vid flera tillfällen har gjort om bioteknik- och läkemedelsområdets betydelse, är det utskottets uppfattning att de frågor som väcks i här aktuell motion kommer att bli föremål för överväganden i det fortsatta arbetet med såväl ovan nämnda innovations- och forskningsstrategi som i den kommande forskningspolitiska propositionen. Ett riksdagens uttalande med den innebörd som efterfrågas i här aktuell motion kan därmed inte anses vara erforderlig. Med det anförda avstyrks motion 2003/04:N309 (fp).

Centrum för innovationer och miljöexport

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om att ett centrum för innovationer och miljöexport bör lokaliseras till Västsverige.

Motionen

I motion 2003/04:N304 (c) begärs ett tillkännagivande om etablering av ett centrum för innovationer och miljöexport i Västsverige. Motionärerna konstaterar att världsmarknaden efterfrågar produkter och tjänster på miljöteknikområdet och att svenska företag har mycket av den kompetens som behövs i det avseendet. Om svenska småföretag fick stöd till utveckling och marknadsbearbetning skulle Sverige, enligt vad som anförs i motionen, kunna bli nettoexportör av miljöteknik. Motionärerna framhåller också att Västra Götalandsregionen bedöms vara en ledande region i Europa inom miljövänlig och resurssnål teknik. Enligt deras uppfattning är det därför angeläget att det etableras ett centrum för innovationer och miljöexport i Västsverige.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringen och samarbetspartierna tog i det s.k. 121-punktsprogrammet initiativ till en satsning på miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport. Hösten 2002 aviserade statsminister Göran Persson i regeringsförklaringen att ett centrum för miljöteknikexport skulle inrättas. Våren 2003 behandlade utskottet motionsyrkanden om var detta centrum borde lokaliseras (bet. 2002/03:NU7). Enligt en uppgift från Miljödepartementet som refererades av utskottet fanns då ännu inget ställningstagande för en viss lokalisering av centrumet. Vidare framkom att Nutek i regleringsbrevet för år 2003 hade fått i uppdrag att lämna förslag till hur ett nationellt centrum för miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport kan inrättas.

Utskottet såg positivt på regeringens initiativ att inrätta ett centrum för miljöteknikexport men fann det inte påkallat att genom ett särskilt tillkännagivande föregripa det då pågående planeringsarbetet inom Regeringskansliet och Nutek när det gäller formerna för centrumets verksamhet och dess lokalisering.

I april 2003 besvarade näringsminister Leif Pagrotsky en fråga (fr. 2002/03:539) från Annelie Enochson (kd) om lokaliseringen av det nationella centrumet för innovation, kommersialisering och miljöexport. Frågan gällde, liksom här aktuell motion, huruvida näringsministern var beredd att verka för att centrumet lokaliserades till västra Sverige. Näringsministern avsåg dock att invänta underlaget från Nutek och från förberedelsearbete inom Regeringskansliet innan han var beredd att ta ställning till hur ett sådant centrum skall organiseras och var det skall lokaliseras.

I april 2003 presenterade Nutek förslag på hur det aktuella centrumet kan inrättas och i november samma år redovisade myndigheten en strategi för miljödriven näringslivsutveckling. Av rapporterna framgår bl.a. att de insatser som görs på det aktuella området är splittrade på ett stort antal aktörer. En viktig uppgift för ett centrum för miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport är därför, enligt rapporterna, att samordna insatserna mellan de olika myndigheterna på området samt att stärka samverkan med näringslivet, särskilt små och medelstora företag.

Riksdagen beslutade sedermera under hösten 2003 (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:NU1) att anslå 10 miljoner kronor för att finansiera inrättandet av ett centrum för och särskilda satsningar inom områdena miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport.

Regeringen har nyligen beslutat att låta utreda en lämplig organisation för här aktuellt centrum. Av utredningsdirektiven (dir. 2004:25) framgår att utredaren bl.a. skall analysera vilka uppgifter som bör ingå i det föreslagna centrumets verksamhet med utgångspunkt i att det skall fungera som ett samordningsorgan för de aktörer som bl.a. på statens uppdrag främjar utvecklingen av miljöteknik, miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport. Vidare skall utredaren lämna ett förslag på lämplig organisationsform inklusive förslag till organisationsstruktur, organisatorisk anknytning till annan myndighet, ansvarsfördelning, beslutsformer m.m. Av direktiven framgår också att ett viktigt resultat som förväntas av det planerade centrumet skall vara att nuvarande insatser för svenska miljöteknikföretags produktutveckling, kommersialisering, marknadsföring på hemmamarknaden och export förstärks och effektiviseras.

I mitten av februari 2004 utsåg näringsminister Leif Pagrotsky riksdagsledamoten Claes Roxbergh (mp) till ansvarig för utredningsarbetet. Uppdraget skall redovisas senast den 10 maj 2004 och avsikten är att ett miljöteknikcentrum skall kunna etableras efter sommaren 2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på det arbete som pågår med att etablera ett centrum för miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport. Denna ståndpunkt ligger också i linje med uppfattningen i motion 2003/04:N304 (c) om att Sverige skulle kunna bli nettoexportör av miljöteknik om svenska småföretag får erforderligt stöd till utveckling och marknadsbearbetning.

När det gäller centrumets lokalisering anser sig utskottet inte ha tillräcklig grund för att, såsom föreslås i nyssnämnda motion, förorda att centrumet skall lokaliseras till Västsverige. Nödvändigt underlag för ett sådant ställningstagande kan förväntas efter erforderlig beredning i Regeringskansliet. Med det anförda avstyrks motion 2003/04:N304 (c).

Neutronforskningsanläggningen ESS

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till att frågan lämpligen bör behandlas i anslutning till riksdagens ställningstagande till den forskningspolitiska propositionen bör riksdagen avslå motionsyrkanden om en lokalisering av en neutronforskningsanläggning till Lund.

Motionerna

”European Spallation Source” (ESS) är en neutronforskningsanläggning som skall tas i drift om ett tiotal år. Anläggningen är ett gemensamt europeiskt projekt med tänkt stöd från europeiska regeringar och EU.

I motion 2003/04:N351 (s) begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall verka för att den s.k. ESS-anläggningen lokaliseras till Lund. För att Lund skall komma i fråga krävs det, enligt motionärerna, att den svenska regeringen aktivt stödjer, ekonomiskt backar upp och driver kravet på en lokalisering till Lund.

Det ovan beskrivna ESS-projektet tas upp på ett snarligt sätt i motion 2003/04:N371 (m). Motionären anser att regeringen bör driva frågan om en lokalisering av ESS till Lund i internationella sammanhang.

Vissa kompletterande uppgifter

ESS-anläggningen är en planerad sameuropeisk forskningsanläggning där neutroner används för att studera material och molekyler. ESS-Scandinavia är en sammanslutning av skandinaviska offentliga och privata intressenter som verkar för att ESS skall byggas i Lunds kommun. ESS bedöms, enligt ESS-Scandinavia, bli världsledande och ha betydelse för en rad strategiska områden som exempelvis bio- och nanoteknologi, läkemedelsforskning, lättare och miljövänligare konstruktionsmaterial och energiteknologi. Enligt uppgifter från ESS-Scandinavia kommer anläggningen att besökas av ca 5 000 forskare

per år och ha ca 400 anställda forskare. Sveriges del av investerings- och driftkostnader kommer, enligt ESS-Scandinavia, att uppgå till i genomsnitt mellan 100 och 200 miljoner kronor per år.

Såväl Närings- som Utbildningsdepartementen har uppvaktats i frågan om lokaliseringen av den här aktuella ESS-anläggningen. Svenskt Näringsliv och Dansk Industri har i ett brev uppmanat den svenska och den danska regeringen att snabbt agera för att anläggningen skall placeras i Lund. Näringsdepartementet har för egen del bl.a. efterhört hur större svenska företag ser på betydelsen av att den tilltänkta ESS-anläggningen lokaliseras till Sverige. Den fortsatta hanteringen av ”ESS-frågan” övervägs för närvarande inom Regeringskansliet.

I sammanhanget bör det även nämnas att ESS-anläggningen inte är okontroversiell i Lundaregionen. Flera organisationer har vänt sig till Näringsdepartementet och begärt att regeringen skall stoppa anläggningen. Huvudskälen är den tänkta placeringen på högproduktiv jordbruksmark och i närheten av ett naturskyddat område samt att anläggningen förväntas producera miljöfarligt avfall i form av bl.a. kvicksilver. Annan kritik som har förekommit är att anläggningen kommer att förbruka stora mängder energi. EES-Scandinavia uppskattar energibehovet till mellan 100 och 130 megawatt per år. Tankar finns dock på att använda överskottsvärme i fjärrvärmenätet.

Utskottets ställningstagande

Den planerade ESS-anläggningen bedöms bli en viktig del i Europas infrastruktur för forskning och teknisk utveckling inom flera strategiskt viktiga områden. Enligt utskottets uppfattning vore det mot den bakgrunden attraktivt för Sverige att få stå som värdland för denna anläggning.

Samtidigt är det, enligt utskottets uppfattning, nödvändigt att det görs en noggrann och oberoende helhetsbedömning av ESS-projektet innan statsmakterna skall pröva frågan om Sverige skall stå som värdland för anläggningen och i så fall om denna skall lokaliseras till Lund. Vid en sådan bedömning måste olika positiva nyttoeffekter vägas mot exempelvis värdet av att bevara natur- och kulturmiljön i Lunds omgivningar. Vidare måste olika risker beaktas som exempelvis hanteringen av miljöfarligt avfall samt att eleffektbalansen i södra Sverige kan påverkas negativt. Även om resultatet av en sådan analys skulle summera ihop till en positiv syn på det enskilda projektet, är det riksdagens skyldighet att väga ESS-anläggningen mot andra angelägna insatser på FoU-området. Det rätta sammanhanget för en sådan bedömning är, enligt utskottets uppfattning, när riksdagen skall behandla den kommande forskningspolitiska propositionen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2003/04:N351 (s) och 2003/04:N371 (m).

Metallindustrin

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till att det inte är riksdagens sak att göra avvägningar mellan olika företag eller företagsgrupperingar som efterfrågar olika former av stöd bör riksdagen avslå ett motionsyrkande om stöd till Aluminiumriket.

Motionen

Det s.k. Aluminiumrikets situation behandlas i motion 2003/04:N339 (c). Aluminiumriket är ett industrikluster med Vetlanda och Åseda som bas. Verksamheten bedrivs sedan ett par år av Växjö universitet och Högskolan i Jönköping. Enligt motionärerna har projektet stor betydelse för Smålandsläna, Blekinge och för hela riket eftersom aluminium är en råvara som ökar i betydelse för industrin. Motionärerna understryker att ett fortsatt bidrag till Aluminiumriket därför är av stor betydelse för regionens fortsatta utveckling.

Vissa kompletterande uppgifter

Målsättningarna med Aluminiumriket är bl.a. att tillhandahålla kvalificerad utbildning inom det aktuella området, att verka för forskning och utveckling på internationell nivå, att skapa och marknadsföra en internationellt välkänd aluminiumregion och att införa en regional helhetssyn med samverkan mellan näringslivet och den offentliga sektorn.

Enligt preliminära beräkningar kostade Aluminiumrikets verksamhet ca 3,9 miljoner kronor år 2003. Finansieringen bestod av medlemsavgifter från företag och kommuner (ca 15 %) samt av stöd från Vinnova (ca 11 %), Nutek (ca 20 %), länsstyrelser/regionförbund (ca 24 %), kommuner (ca 5 %) samt olika EU-medel (ca 24 %). Inför år 2004 beräknas intäkterna minska till ca 3,2 miljoner kronor. Skälet till detta var bl.a. att utfallet av Aluminiumrikets ansökningar om stöd från Vinnova och Nutek blev sämre än vid tidigare tillfällen.

Inom ramen för den regionala utvecklingspolitiken stöder staten bl.a. insatser som syftar till utveckling av innovationssystem och kluster. Regeringen satsar sammanlagt 70 miljoner kronor för ett nationellt program för att utveckla regionala innovationssystem och kluster. De tre statliga myndigheterna ISA, Nutek och Vinnova ansvarar för programmet.

Det bör även nämnas att ett av Vinnovas prioriterade tillväxtområden är Lätta material och lättviktskonstruktioner. Vinnova anser att det råder gynnsamma förhållanden för utveckling och tillväxt inom detta område tack vare höga miljöambitioner, efterfrågan från teknikledande användarsektorer som är verksamma på globala marknader samt närvaro av kvalificerade tillverknings- och utvecklingsmiljöer. Under våren 2004 kommer medel att utlysas för ett

antal långsiktiga projekt inom ramen för det aktuella tillväxtområdet. Sammantaget kommer ca 65 miljoner kronor att fördelas fram till år 2007.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser Aluminiumriket som ett intressant exempel på ett regionalt kluster. Det är emellertid inte riksdagens sak att göra avvägningar mellan olika företag eller företagsgrupperingar som efterfrågar olika former av stöd. Aluminiumriket är hänvisat till att konkurrera med andra aktörer inom ramen för befintliga stödsystem. Med det anförda avstyrks motion 2003/04:N339 (c) i berörd del.

Livsmedelsbranschen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om livsmedelsbranschen med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete.

Motionen

I motion 2003/04:N392 (s) begärs ett tillkännagivande om det värde och den utvecklingspotential som livsmedelsbranschen har för ökad svensk tillväxt. I motionen framhålls bl.a. att skånkt jordbruk och skånsk livsmedelsindustri har goda förutsättningar att konkurrera på EU:s livsmedelsmarknad. Motionärerna vill att staten och regionala organ, i samverkan med branschen, tar initiativ till att utarbeta ett framtidsprogram för bionäringarna och livsmedelsindustrin. Centrala moment i programmet skall, enligt motionärerna, vara att öka FoU-insatserna kring bl.a. ekologisk odling och att mer effektivt sprida ny kunskap och livsmedelsteknik för att stimulera produktförnyelse, nyföretagande och kompetenshöjning i branschen.

Vissa kompletterande uppgifter

I samband med behandlingen av en motion om potatisindustrins konkurrens-situation anförde näringsutskottet våren 2000 (bet. 1999/2000:NU13) att likvärdiga konkurrensvillkor är en princip som bör gälla alla delar av näringslivet och som också bör gälla i förhållande till motsvarande industrigrenar i aktuella konkurrentländer. Utskottet framhöll att detta självfallet också gäller livsmedelsindustrin.

I regeringsförklaringen hösten 2003 meddelade statsminister Göran Persson att årliga överläggningar kommer att inledas med livsmedelsindustrin för att stimulera utveckling och exportsatsningar. Den första av dessa överläggningar genomfördes i november 2003. Deltog gjorde näringsminister Leif Pagrotsky och jordbruks- och konsumentminister Ann-Christin Nykvist, representanter för livsmedelsindustrin samt företrädare för bl.a. Jordbruksver-

ket och Sveriges exportråd. I en sammanfattande beskrivning av vad som framkom vid dessa överläggningar framhöll de båda statsråden att livsmedelsindustrin är viktig inte minst ur ett tillväxtperspektiv, men att den också utgör en förutsättning för en livskraftig jordbrukssektor. En fortsatt positiv utveckling inom livsmedelssektorn är, enligt de båda statsråden, något som är önskvärt för både livsmedelsindustrin och för staten.

De deltagande livsmedelsföretagens representanter betonade ett antal faktorer som särskilt viktiga för livsmedelsexporten, däribland behovet av satsningar på FoU, på det exportfrämjande projektet "Food From Sweden" (se nedan) samt på kommunikationen kring de mervärden som den svenska modellen för livsmedelsproduktion ger. De framhöll även problem som kan uppstå på områden där regler inte är harmoniserade. Lantbrukarnas riksförbund underströk bl.a. betydelsen av att kostnadsnivån i Sverige måste vara konkurrenskraftig.

Statsråden avslutade rådsrådet med att konstatera att det i huvudsak är livsmedelsindustrin själv som ansvarar för livsmedelsexportens utveckling och att staten har en marginell roll att spela. Inom Regeringskansliet kommer dock arbetet med dessa frågor att gå vidare och berörda myndigheter kommer att användas i det fortsatta arbetet.

I januari 2004 gav regeringen Jordbruksverket och Livsmedelsekonomiska institutet i uppdrag att utvärdera utvecklingen inom och utarbeta underlag om livsmedelssektorn. Jordbruksverket skall följa utvecklingen av handel med livsmedel både inom EU och med länder utanför EU. I uppdraget ingår också att analysera jordbrukspolitikens betydelse för exporten och att studera livsmedelsexportens betydelse för primärproduktionen.

Livsmedelsekonomiska institutets uppdrag är att utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv belysa livsmedelsexporten. Institutet skall också undersöka hur nationell lagstiftning och lagstiftning på EU-nivå påverkar möjligheterna till export.

Sveriges exportråd har fått i uppdrag att ta fram underlag till den fortsatta processen att stimulera utveckling och exportsatsningar inom livsmedelsindustrin. Exportrådet skall bl.a. identifiera marknader och produktsegment med hög tillväxt samt analysera möjliga problem med tillträde till dessa marknader. Hur den svenska konkurrenssituationen på livsmedelsområdet påverkas av EU-utvidgningen skall också belysas. Den roll som små och medelstora företag har i utvecklingen av livsmedelssektorn bör särskilt analyseras. De tre myndigheternas uppdrag skall redovisas till regeringen senast den 1 juni 2004.

Vidare kan det nämnas att regeringen sedan 1992 har främjat livsmedelsexporten genom projektet "Food From Sweden". Målsättning med projektet är att medverka till ökad långsiktig och lönsam export av i Sverige förädlade livsmedel, främst baserade på svenska råvaror. Under år 2001 deltog ett drygt hundratal små och stora företag i olika aktiviteter inom projektet. Alla branscher inom livsmedelsområdet fanns representerade. För åren 2002–2004 har regeringen anslagit 15 miljoner kronor till projektet. Avsikten har varit att

den statliga finansieringen skall upphöra efter år 2004 och att projektet skall bli en företagsfinansierad verksamhet inom Exportrådet.

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har till uppgift att lämna förslag om hur den beslutade reformen av EU:s jordbrukspolitik skall genomföras i Sverige. I riktlinjerna till arbetsgruppen fastslås bl.a. att den skall utreda konsekvenserna för produktionens inriktning och omfattning, främst regionalt, men också nationellt. Påverkan på jordbrukssektorns och livsmedelssektorns konkurrenskraft skall också analyseras. Enligt uppgift från Jordbruksdepartementet kommer gruppens arbete att redovisas under våren 2004.

Vinnova har drivit programmet Innovativa Livsmedel i syfte att stärka förmågan hos svensk livsmedelsindustri att utveckla innovativa livsmedelsprodukter med mervärde för konsumenten. Sedan Vinnova omorganiserade sin verksamhet är Innovativa livsmedel ett av myndighetens s.k. prioriterade tillväxtområden. En första utlysning inom tillväxtområdet öppnade hösten 2003. Ett antal förstudiebidrag beviljades och Vinnova väntas snart ta ställning till om ett antal fullständiga projektansökningar skall beviljas finansiering.

I slutet av januari 2004 tillkännagav Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Vinnova, Stiftelsen lantbruksforskning, Svensk dagligvaruhandel samt Livsmedelsföretagen/Dagligvaruleverantörers Förbund att de har tagit initiativ till ett gemensamt forskningsprogram med inriktning mot livsmedel med rubriceringen Tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft i en mer konkurrensutsatt marknad. Programmets övergripande syfte är kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning för att stärka den nationella kompetensen inom livsmedelsbranschen och till relaterade forskningsområden. Programmet syftar till att ta fram kunskap om faktorer som påverkar konsumenternas uppfattning om livsmedel, köpbeteende och val av livsmedel. Forskningsprogrammet genomförs mellan åren 2004 och 2006 och omfattar 6 miljoner kronor per år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller livsmedelsbranschens utvecklingspotential och dess värde för den svenska tillväxten. Det arbete som pågår på flera håll inom staten och i samverkan med näringslivet kan, enligt utskottets förmenande, emellertid tas som intäkt för att frågorna i dagsläget får erforderlig uppmärksamhet. Dessutom anser utskottet att ett framtidsprogram för livsmedelsbranschen, som efterfrågas i motionen, rimligen bör bygga på den kunskap som flera nyligen tillsatta utredningar kan förväntas generera. Utskottet anser således att resultatet av dessa utredningar bör avvaktas innan riksdagen tar ställning till behovet av ett eventuellt framtidsprogram för livsmedelsbranschen. Ett riksdagsuttalande i enlighet med vad som begärs i motion 2003/04:N392 (s) är därför inte påkallat. Med det anförda avstyrker utskottet nyssnämnda motion.

Film, bild och medier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till befintliga generella stödsystem för företagande och pågående arbete på upplevelseområdet avslå motionsyrkanden om film, bild och medier.

Motionerna

I motion 2003/04:N372 (s) pläderas för ett tillkännagivande om vikten av en näringspolitik för bildkonsten. Motionärerna framhåller att en hållbar utveckling inom konstområdet kräver en näringspolitik som syftar till att utveckla näringslivet och konstnärernas marknad med konkurrenskraftiga villkor och FoU-stöd. En framsynt konstnärspolitik kräver, enligt vad som anförs i motionen, både näringspolitiska och kulturpolitiska åtgärder som syftar till kulturell mångfald, konstnärlig kvalitet, delaktighet, jämställdhet och integration. Motionärerna konstaterar vidare att konstens resurser ofta är mycket småskaliga och svårtillgängliga. Genom att tydligare arbeta utifrån näringspolitiska förutsättningar kan, menar motionärerna, stora resurser frigöras. För att kulturpolitiska åtgärder skall få önskade effekter behövs en näringspolitik som inser konstens mervärde, anförs det.

I de två nära nog likalydande motionerna 2003/04:N382 (s) och 2003/04:N406 (s) påpekas att merparten av all produktion av rörliga bilder sker i små företag. Motionärerna noterar att filmproduktionen under de senaste åren har decentraliserats kraftigt i Sverige. Detta har bl.a. bidragit till ett kraftigt ökat nyföretagande, anförs det. Med utgångspunkt i de kluster som har skapats i Västra Götaland och Norrbotten föreslår motionärerna en satsning på klusterutveckling och skapande av innovationssystem relevanta för sektorn. Vidare bör nyföretagande främjas liksom företagsutveckling och kompetensutveckling som bidrar till att stärka respektive kluster. Satsningen skall, enligt vad som anförs i motionen, komplettera och stärka befintliga satsningar på upplevelseindustrin.

Vissa kompletterande uppgifter

I regeringens proposition om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet (2001/02:4) betonas att kulturen är en viktig faktor för att skapa dynamiska och stimulerande miljöer som drar till sig företag och entreprenörer. Projekt med kulturanknytning som får stöd genom strukturfonderna finns inom de flesta åtgärdsområden. Det vanligaste är att projekten inriktar sig exempelvis på livsmiljö eller natur- och kulturmiljö. Även inom åtgärder som syftar till att utveckla företag och företagande eller generella insatser för näringslivet finns flera projekt med kulturanknytning.

Av budgetpropositionen för år 2004 framgår att statliga insatser för den offentliga konsten främst görs genom Statens konstråd. Vidare omfattar insat-

serna på bild- och formområdet direkt stöd till konstnärerna. Staten lämnar även årligen stöd till bl.a. konstfrämjande organisationer, Akademien för de fria konsterna samt till konsthantverkskooperativ och kollektivverkstäder.

Samordnade insatser inom ramen för kultur- och arbetsmarknadspolitiken inleddes på försök år 1999 och permanentades fr.o.m. år 2001. Genom förstärkta stöd till olika konstnärliga centrumbildningar har arbetsförmedlingsverksamheten för konstnärer kunnat utvecklas och intensifieras.

Av budgetpropositionen framgår också att bildkonstområdet saknar en tydlig infrastruktur. Det innebär även att den marknad som bildkonstnärer arbetar i är komplex och svårdefinierad. I regeringens målsättning att öka konstnärers möjligheter att leva av sitt konstnärskap utgör en djupare kunskap om hur bildkonstnärernas arbetsmarknad är beskaffad en viktig förutsättning. Statens kulturråd arbetar för närvarande med att kartlägga och analysera de arenor där bild- och formkonst visas och den betydelse de har för områdets utveckling.

Statens insatser på filmområdet syftar till att främja produktion, distribution och visning av värdefull film samt att bevara och tillgängliggöra filmarvet. Under år 2002 fördelade Svenska Filminstitutet stöd om sammanlagt 18,7 miljoner kronor till 17 regionala resurscentrum för film och video, tre regionala filmproduktionscentrum samt initiering av regional filmverksamhet i ytterligare tre län.

Svensk musik, film, utbildning/edutainment stöds även av Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen). Tillsammans med bl.a. det lokala näringslivet, kommunerna, högskolorna och regionförbunden satsar KK-stiftelsen 40 miljoner kronor på mötesplatser för upplevelseindustrin i Hultsfred, Hällefors, Karlshamn, Piteå och Trollhättan under åren 2003–2005. KK-stiftelsen bidrar med 13,5 miljoner kronor. Satsningen syftar till att stärka upplevelseindustrin genom utbildningsinsatser, kompetensutveckling och tillskapandet av mötesplatser. Mötesplats Trollhättan syftar till att skapa den mest dynamiska mötesplatsen för film- och medieindustrin i norra Europa, vilket skall bidra till att stärka Sveriges film- och medieindustris ställning nationellt och internationellt. En betydelsefull del i projektet är att skapa samverkan mellan regionens film- och TV-industri, vilket bl.a. förväntas bidra till ett ökat antal företag med tillväxtpotential. Ambitionen är också att förstärka samarbetet mellan bransch och högskola/universitet. Film i Väst har under projektperioden en viktig roll i arbetet med att utveckla området mellan film/medier, design och produktion där syftet bl.a. är att skapa ett dynamiskt innovationssystem.

Ett av Vinnovas s.k. prioriterade tillväxtområden är, som tidigare beskrivits, Upplevelser. Musik, medier och film innefattas av begreppet upplevelseindustrin. Vinnova arbetar för närvarande med att i samverkan med flera olika offentliga och privata aktörer sätta samman ett program på temat upplevelser. Programmet kommer att innehålla satsningar på FoU men även mer regionalt orienterade projekt kan förväntas.

Vinnova stödjer även framväxten av sektoriella och regionala innovationssystem genom programmen Vinnväxt och Visanu. Inom Vinnväxt satsas

exempelvis 600 miljoner kronor under perioden 2003–2015 på att stödja effektiva innovationssystem och behovsmotiverad forskning i funktionella regioner.

Utskottets ställningstagande

Bildkonstnärer verkar i vissa avseenden under speciella villkor. Det bidrar bl.a. till att de kan uppleva vissa problem i förhållande till de sociala trygghetssystemen. Utskottet anser emellertid inte att de förhållanden under vilka denna grupp verkar är av det slaget att det motiverar några särskilda näringspolitiska insatser. Bildkonstnärer hänvisas i likhet med andra företagare till de generella stödsystem som tillhandahålls via bl.a. Nutek och Almi Företagspartner AB.

När det gäller satsningar på innovationssystem och kluster inom film och medier konstaterar utskottet att både Vinnova och KK-stiftelsen genomför eller planerar satsningar på upplevelseindustrin inom vilken film- och mediebranscherna ingår. I anslutning till detta arbete har exempelvis Trollhättan givits en roll som mötesplats för att stärka Sveriges film- och medieindustri och för att, tillsammans med Film i Väst, utveckla ett dynamiskt innovationssystem inom området mellan film/medier, design och produktion.

Med det anförda avstyrks här aktuella motioner i berörda delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Innovationer och nyföretagande (punkt 1)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N275.

Ställningstagande

Det regeringen kallar innovationspolitik saknar flera grundläggande förutsättningar för att kunna ge ett positivt resultat. Detta beror huvudsakligen på de ogynnsamma allmänna förhållandena under vilka innovatörer och entreprenörer skall verka. Regeringens ovilja och/eller oförmåga att driva på regel-förenklingsarbetet bromsar effektivt alla vackra ambitioner om att skapa en god grogrund för ett innovativt nyföretagande. Utan ett företagsklimat som främjar entreprenörskap och kreativitet kommer alla statliga satsningar på bl.a. kommersialisering av forskningsresultat att innebära ett ineffektivt utnyttjande av skattemedel.

Att det svenska innovationsklimatet är bistert framkommer även tydligt i den senast publicerade patentbarometern hos Patent- och registreringsverket (PRV). Av redovisningen framgår bl.a. att antalet patentansökningar har minskat kraftigt under senare tid och att januari 2004 var den näst sämsta månaden i det avseendet under 2000-talet.

Regeringens arbete med att ta fram en innovationsstrategi kommer sent och går dessutom långsamt. Innovationspolitiken har under lång tid präglats av dålig fokusering och har därför länge varit i behov av en mer genomtänkt strategi. Den saktfärdighet som har präglat arbetet med en sådan innovationsstrategi är, enligt vårt förmenande, beklaglig. Denna uppfattning bidrar till att vi, i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N275 (kd), förespråkar att det tillsätts en utredning med uppgift att se över hur staten på bästa sätt kan stödja kommersialiseringen av goda idéer och landvinningar. Vi anser också att denna utredning skall överväga hur industriforskningsinstitutens verksamhet skall kunna bidra till uppkomsten av nya företag och hur instituten skall

samverka regionalt med olika lärosäten i syfte att främja tillvaratagandet av goda idéer och vetenskapliga landvinningar.

Med det anförda tillstyrks motion 2003/04:N275 (kd).

2. Kapitalförsörjning (punkt 2)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N329 yrkandena 9 och 11 och 2003/04:N412 yrkande 11 och avslår motionerna 2003/04:N258, 2003/04:N269, 2003/04:N397 och 2003/04:N403.

Ställningstagande

De statliga insatserna på kapitalförsörjningsområdet har i mångt och mycket fallerat. När en sviktande konjunktur i viss mån rättfärdigar att staten agerar som komplement till den ordinarie kapitalmarknaden, sker detta på ett ineffektivt och saktfärdigt sätt. Det tidigare förhållandevis väl fungerande systemet för offentlig såddfinansiering har omformats och havererat. Ett krångligt och överskådligt regelverk samt orimliga villkor som bl.a. Industrifonden har för att agera på området har gjort att den statliga såddfinansieringen mer eller mindre har upphört när den som bäst skulle behövas. Regeringen har passivt tittat på när Nutek och Industrifonden har haft olika uppfattningar om vem som skall ta ansvar för dessa insatser. Vi kan bara beklaga att regeringens tafatta agerande på kapitalförsörjningsområdet bidrog till att många goda idéer och spirande unga företag inte klarade konjunkturons djupaste vågdal. Det bör poängteras att det inte bara var ineffektiva företag i slutet av sin livscykel som rensades bort i de senaste årens stålbad utan det var även många nya företag och idéer som aldrig fick pröva sina vingar. Regeringen har ett betydande ansvar för att detta fick ske. För att situationen inte skall upprepas bör en parlamentarisk utredning, såsom föreslås i motion 2003/04:N412 (kd), få i uppdrag att se över hela den rådande kreditmarknadsituationen.

Vi vill även understryka att företagens kapitalförsörjning skulle underlättas betydligt om det genomfördes radikala förändringar av de allmänna regelsystem som styr företagandet. Flera bestämmelser hämmar exempelvis kapitalbildning genom egna insatser från företagaren. Förmögenhetsskatten bör bl.a. av det skälet avskaffas. Förändringar av flera andra skattevillkor skulle på ett effektivt sätt stimulera kreditgivares och företagares vilja att omsätta kapital i företag och i tidiga utvecklingskedan. Förenklingar på det arbetsrättsliga området skulle också kunna bidra till mer gynnsamma villkor för företagande

och därmed även en större vilja från den ordinarie kreditmarknaden att tillhandahålla exempelvis såddkapital. Regeringen bör även överväga de förslag som förs fram i motion 2003/04:N329 (c). Det gäller bl.a. möjligheterna att införa ett starta-eget-sparande samt förbättrade regler för periodisering av vinst och beskattning av ägarkapital.

Med det anförda tillstyrks motionerna 2003/04:N412 (kd) och 2003/04:N329 (c) i berörda delar. Övriga här behandlade motioner avstyrks.

3. Industriella utvecklingscentrum (punkt 3)

av Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N412 yrkande 25.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning är det mycket viktigt att näringslivets regionalt förankrade och regionalt ägda institutioner tillvaratas för förmedling av bl.a. statliga resurser. Det s.k. IUC-nätverket är en utvecklingsresurs för de regionala företag som fokuserar på att skapa industriell tillväxt genom utveckling av produkter, teknik och kompetens. IUC-bolagen är självständiga aktörer som kanaliseras hjälp över de trösklar som uppstår fram till en företagsstart. IUC-verksamheten har utvärderats ett flertal gånger och samtliga utvärderingar visar att verksamheten är kostnadseffektiv och har hög måluppfyllelse. Utskottet har dessutom vid flera tillfällen uttalat sig positivt om verksamheten vid IUC.

Mot bakgrund av detta får det anses som mycket olyckligt att regeringen väljer att omforma stödet till produktutveckling i små företag på ett sådant sätt att verksamheten vid IUC hotas. Det kan inte anses vara skäligt att plötsligt förändra förutsättningarna för IUC-företagen så som regeringen nu gör. Det är också beklagligt att den mycket väl fungerande verksamhet som i dag bedrivs vid IUC skall behöva drabbas i avvaktan på en mer långsiktig strategi för de statliga insatserna.

Jag anser också, i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N412 (kd), att medlen till IUC-bolagen skall synliggöras i statsbudgeten. Därtill måste anslagen vara långsiktiga och besked ges i god tid. Med det anförda tillstyrks nyssnämnda motion i berörd del.

4. Kvinnors företagande (punkt 4)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N412 yrkande 18, 2003/04:A307 yrkande 7 och 2003/04:A371 yrkande 24 och avslår motionerna 2003/04:N256, 2003/04:N257, 2003/04:N329 yrkande 3, 2003/04: A3 och 2003/04:A302 yrkande 14.

Ställningstagande

Kvinnors företagande är en mycket positiv kraft som, liksom allt annat företagande, måste gynnas. Enligt vår uppfattning är det emellertid i grunden en feltanke att det är riktade insatser från statens sida som erfordras för detta ändamål. Vi anser att det i första hand är de grundläggande förutsättningarna för företagande som måste förändras för att både kvinnor och män skall finna det mödan värt att ägna sig åt nyföretagande eller att expandera befintlig verksamhet. Utan långtgående regelförenklingar, en rimlig företags- och kapitalbeskattning samt en mindre rigid arbetsrätt faller de riktade statliga satsningarna på exempelvis kvinnors företagande i ofruktosam jordmån. Resultatet blir därför magert och innebär i mångt och mycket en oansvarig förvaltning av skattemedel.

Vi anser också att det är viktigt att områden där den statliga sektorn dominerar öppnas upp för privata initiativ. Såsom anförs i motionerna 2003/04:A307 (fp) och 2003/04:N412 (kd) skulle detta gynna både kvinnors företagande och jämställdhetssträvanden. Vissa åtgärder på skatteområdet skulle även möjliggöra ett ökat företagande inom området hushållsnära tjänster, vilket sannolikt skulle generera ett ökat nyföretagande bland kvinnor.

Vi tror även att det kan vara en fördel att vidga synen på kvinnligt företagande genom att även inkludera ett internationellt perspektiv. Att stimulera en utökad samverkan mellan kvinnliga företagare i Sverige och de blivande EU-medlemmarna runt Östersjön, som förordas i motion 2003/04:A371 (kd), tror vi exempelvis kan vara ett steg i rätt riktning.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad vi här har anfört om kvinnors företagande. Därmed blir motionerna 2003/04:A307 (fp), 2003/04:A371 (kd) och 2003/04:N412 (kd) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här behandlade motionsyrkanden avstyrks.

5. Kvinnors företagande (punkt 4)

av Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N329 yrkande 3 och 2003/04:A302 yrkande 14 och avslår motionerna 2003/04:N256, 2003/04:N257, 2003/04:N412 yrkande 18, 2003/04:A3, 2003/04:A307 yrkande 7 och 2003/04:A371 yrkande 24.

Ställningstagande

Kvinnors företagande bör i första hand stimuleras genom att det allmänna företagsklimatet förbättras. Enligt min mening är det emellertid också nödvändigt med en ökad tydlighet beträffande vilka förväntningar man har på hur riktade statliga insatser skall verka och vilka mål man förväntar sig kunna uppnå.

Mot den bakgrunden anser jag att det är motiverat att närmare överväga tillkomsten av tydligt uttryckta mål för hur många företag som skall startas av kvinnor under en särskild period. Likaså bör särskilda kriterier sättas upp för att en viss andel av Almis s.k. företagslån skall gå till kvinnor. Dyliga mål och kriterier kan förväntas bidra till att kvinnors företagande inte missgynnas. Vidare underlättas utvärderingar av de statliga insatserna och därmed även förutsättningarna för att utkräva ansvar för eventuella tillkortakommanden.

Med det anförda tillgodoses motionerna 2003/04:N329 (c) och 2003/04:A302 (c) i berörda delar och tillstyrks.

6. Invandrares företagande (punkt 5)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf396 yrkande 18 och 2003/04:N329 yrkande 8 och avslår motionerna 2003/04:N274 och 2003/04:N280.

Ställningstagande

Vår allmänna inställning är att allt företagande skulle gynnas av att det genomförs genomgripande förändringar av de villkor under vilka företagare verkar. Det handlar om att reformera skattesystemet, lätta på arbetsrättens

krav i syfte att göra det enklare för företag att anställa personal och inte minst att det rensas upp bland alla de regler som styr företagande. Att regelverket är överskådligt och begripligt är inte minst viktigt för företagare med begränsade kunskaper i svenska. Såsom anförs i motion 2003/04:Sf396 (c) kan dessutom bankers och myndigheters service till företagare av utländsk härkomst bli bättre. Sammantaget anser vi att förutsättningarna för företagande bör förbättras i allmänhet samt att invandrares företagande bör ges större uppmärksamhet än hittills när näringspolitiken utformas. Vidare måste insatserna, i likhet med vad som görs gällande i motion 2003/04:N329 (c), kännetecknas av att invandrare som driver företag skall ges samma förutsättningar som infödda företagare att tjäna pengar på sin verksamhet.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad vi här har anfört. Därmed blir de två nämnda motionerna i sak tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Motionerna 2003/04:N274 (s) och 2003/04:N280 (v) avstyrks.

7. Forskning och utveckling (punkt 6)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N325 yrkande 7 och 2003/04:N412 yrkande 26 och avslår motionerna 2003/04:N252, 2003/04:N294, 2003/04:N323 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N328 yrkande 18 och 2003/04:N414 yrkandena 13, 15 och 16.

Ställningstagande

Det är uppenbart att Sverige har halkat efter när det gäller kapaciteten att omsätta forskningsresultat i kommersiella produkter. Vi har vid flera tillfällen betonat vikten av att regeringen tar detta faktum på allvar. Inte förrän OECD nyligen konstaterade att detta är ett nyckelområde för den svenska tillväxten och att det finns mycket i övrigt att önska i form av olika åtgärder på detta område agerar regeringen. Detta sker emellertid i form av att det tillsätts ytterligare en utredning. Bristen på konkreta åtgärder blir därmed än tydligare. Tyvärr får vi nog räkna med att många goda idéer som är ett resultat av offentligt finansierad högre utbildning och forskning kommer att kommersialiseras utomlands innan regeringen omsätter vackra ord i praktisk handling. Mycken kvalificerad FoU-kapacitet försvinner också när företag väljer att flytta till länder med ett mer gynnsamt företagsklimat.

Vi vill också framhålla att den av utbildningsminister Thomas Östros aviserade utredningen om kommersialisering av forskningsresultat ger ett alltför snävt intryck. Det vore på sin plats att även överväga åtgärder i linje med vad

som anförs i motion 2003/04:N412 (kd). Det handlar bl.a. om att skatteregler och lagstiftning utformas så att de mindre företagens forsknings- och produktionsutveckling underlättas i kombination med att de får möjligheter att söka särskilda forskningsbidrag. Vidare bör bl.a. möjligheterna för anställda att utveckla egna idéer på arbetsplatsen med rätt till eget patent utredas.

Omstruktureringen av industriforskningsinstituterna måste, enligt vår uppfattning, påskyndas. Vi vill även understryka vikten av att de institut som tillskapas inom ramen för detta arbete lokaliseras i anslutning till relevanta forskningsmiljöer.

Beträffande de medel från teknikbrostiftelserna som enligt tidigare beslut skall återgå till staten år 2007, anser vi att återbetalningen skall bygga på en samhällsekonomisk värdering. På detta sätt tas hänsyn till teknikbrostiftelsernas bidrag till välfärden, och det ges tydliga signaler om att statsmakterna värderar deras insatser på ett mer kvalificerat sätt än om pengarna på ett stelbent och kameralt sätt bara tillåts strömma tillbaka till statskassan. I nuläget råder en besvärande stor osäkerhet om de långsiktiga planeringsförutsättningarna. Om regeringen väljer att ta sin hand från teknikbrostiftelserna efter år 2007 finns åtminstone det i termer av positiv samhällsnytta definierade kapitalet kvar i verksamheten. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen snarast bör adressera två centrala frågor som även lyfts fram i den nyligen presenterade utvärderingen av teknikbrostiftelsernas verksamhet. Det gäller dels att identifiera en finansieringsform som kan ge stiftelserna ett långsiktigt stabilt finansiellt kapitaltillskott, dels att klargöra förutsättningarna för teknikbrostiftelsernas fortsatta verksamhet efter år 2007.

Avslutningsvis vill vi även understryka att teknikbrostiftelserna har skapat ett system som årligen främjar tillkomsten av nya företag ur det akademiska systemet. I förhållande till en mycket ringa investering får tillväxten i såväl ekonomiska termer som sysselsättningstermer anses vara omfattande. Den regionala näringspolitiken behöver, enligt vår uppfattning, en bättre koppling till universitet, högskolor och forskning. Såsom anförs i motion 2003/04:N325 (kd) bör de positiva erfarenheterna från teknikbrostiftelsernas arbete utvecklas till en nationell politik.

Med det anförda tillstyrks motionerna 2003/04:N325 (kd) och 2003/04:N412 (kd) i berörda delar. Övriga här behandlade motioner avstyrks i motsvarande delar.

8. Forskning och utveckling (punkt 6)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N414 yrkandena 13, 15 och 16 och avslår motionerna 2003/04:N252, 2003/04:N294, 2003/04:

N323 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N325 yrkande 7, 2003/04:N328 yrkande 18 och 2003/04:N412 yrkande 26.

Ställningstagande

Den svenska forskningen spelar en central roll för utvecklingen av det svenska innovationssystemet och för näringslivets konkurrenskraft. Små och medelstora företag är i mångt och mycket beroende av FoU-verksamhet som sker utanför det egna bolaget. Inte minst industriforskningsinstituterna fyller en viktig funktion som "FoU-avdelning" åt många små och medelstora företag. Enligt min uppfattning krävs det ytterligare åtgärder för att små och medelstora företag skall få del av forskningsresultat och kunna omsätta dessa resultat i kommersiella produkter. Högskolornas forskning och utbildning måste göras mer tillgänglig för de mindre företagen för att den kunskap och initiativkraft som finns på lokal och regional nivå skall kunna tas till vara på ett mer effektivt sätt. Det är, enligt vad som anförs i motion 2003/04:N414 (mp), dags att utöka samarbetet mellan företagen och högskolorna/universiteten så att en större del av FoU-satsningarna kommer småföretagare till del.

En nära kontakt med små och medelstora företag i alla landets regioner förutsätter också att industriforskningsinstituterna finns spridda över hela landet även efter den omstruktureringsprocess som för närvarande pågår. Det kan befaras att omstruktureringsens uttalade ambition att minska antalet industriforskningsinstitut också leder till att verksamheten koncentreras till de större städerna. Detta riskerar i sin tur att drabba de allra minsta företagens utvecklingsmöjligheter i allmänhet och de små företag som verkar i mindre samhällen och på landsbygden i synnerhet. Den sistnämnda gruppen företag skulle dessutom sannolikt gynnas om det tydligare uttrycks att industriforskningsinstitutens verksamhet, i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N414 (mp), skall inriktas mot att utveckla ny teknik och nya tillämpningar inom sektorer som bygger på förädling av svenska råvaror.

Med det anförda tillstyrks motion 2003/04:N414 (mp) i berörda delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks.

9. Social ekonomi (punkt 7, motiveringen)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Ställningstagande

Vi anser att de verksamheter som samlas under begreppet social ekonomi på många sätt bidrar positivt till samhällsutvecklingen. De krafter som driver dem som är engagerade inom den sociala ekonomin stimulerar ett fördjupat engagemang i frågor som rör medborgarnas vardag. Det vore, enligt vår uppfattning, olyckligt om ett samhällsengagemang som i första hand stimuleras av ett allmänintresse inte finner effektiva former för att kanalisera sin nytta.

Vi kan dock inte se att det finns några motiv till att den sociala ekonomins samverkansformer skall gynnas framför de associationsformer som dominerar i näringslivet. Vår grundläggande uppfattning om goda och likvärdiga villkor för allt företagande gäller även vår syn på verksamheterna inom den sociala ekonomin. Särlösningar som riktas mot vissa aktörer har en negativ inverkan på de jämlika konkurrensförhållanden som, enligt vår uppfattning, måste råda. Vägen dit är en generellt verkande näringspolitik utan otillbörligt gynnande av vissa verksamhetsformer. Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

10. Social ekonomi (punkt 7)

av Maria Larsson (kd) och Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N216, 2003/04:N352 och 2003/04:N412 yrkande 10, bifaller delvis motion 2003/04:N361 och avslår motionerna 2003/04:So569 yrkande 12, 2003/04:N321, 2003/04:N360, 2003/04:N398, 2003/04:N408 och 2003/04:N414 yrkande 12.

Ställningstagande

Den sociala ekonomins bidrag till samhällsnyttan får inte förringas. Ett brett underifrån baserat samhällsengagemang genererar såväl mervärden för samhället som för enskilda individer. I den sociala ekonomin tillåts medborgarna själva att ta ansvar på ett sådant sätt att den lokala demokratin förstärks, vilket är positivt.

Mot den bakgrunden finner vi det bekymmersamt att regeringen aviserar en neddragning av stödet till lokala utvecklingscentrum (LKU) efter år 2005. Den insats som LKU gör för att underlätta och stimulera framväxten av kooperativa lösningar måste även ges möjlighet att verka på längre sikt efter år 2005. En långsiktig statlig finansieringslösning är, såsom anförs i motionerna 2003/04:N352 (c, fp, kd, v, mp) och 2003/04:N412 (kd), nödvändig.

Då LKU även gör insatser på områden som traditionellt omfattas av arbetsmarknadspolitiken och den regionala utvecklingspolitiken bör regeringen även, i linje med vad som anförs i ovannämnda motioner, utreda hur LKU framgent på ett bättre sätt kan beaktas inom dessa politikområden. När det gäller den regionala utvecklingspolitiken anser vi, i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N216 (c), att regeringen i arbetet med de regionala tillväxtprogrammen bör tillse att den sociala ekonomins aktörer får möjligheter att delta på rimliga villkor. Den sociala ekonomins koppling till en hållbar tillväxt bör också beaktas. Detta kan ske, såsom anförs i nyssnämnda motion, genom att det utvecklas indikatorer på hur den sociala ekonomin bidrar till sådan tillväxt.

Med det anförda tillstyrks motionerna 2003/04:N216 (c), 2003/04:N352 (c, fp, kd, v, mp) och 2003/04:N412 (kd). Motion 2003/04:N361 (s) tillstyrks till viss del. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

11. Social ekonomi (punkt 7)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N352 och 2003/04:N414 yrkande 12 och avslår motionerna 2003/04:So569 yrkande 12, 2003/04:N216, 2003/04:N321, 2003/04:N360, 2003/04:N361, 2003/04:N398, 2003/04:N408 och 2003/04:N412 yrkande 10.

Ställningstagande

Den sociala ekonomin innefattar verksamheter som primärt har allmännyttan eller samhällsnytta som främsta drivkraft. När civilsamhällets engagemang tas till vara och människor arbetar tillsammans mot gemensamma mål utvecklas samhällen, byar, stadsdelar och kvarter. Deras produktion genererar både materiell och social tillväxt. Medlemmar som känner att de gör något meningsfullt mår bättre, och deras engagemang i icke-traditionella och ideella verksamheter kan vara en inkörsport till eget företagande. Betydelsen för samhällsekonomin är också större än vad många föreställer sig. Sammantaget främjar den sociala ekonomin flera värderingar varpå ett väl fungerande demokratiskt samhälle kan byggas. Satsningar på den sociala ekonomin kan även ha stor betydelse för en hållbar ekonomisk tillväxt, inte minst för landsbygdens överlevnadsmöjligheter. Såsom anförs i motion 2003/04:N414 (mp) bör riksdagen ge regeringen detta till känna. Nyssnämnda motion tillstyrks i berörda delar.

Vidare anser jag, i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N352 (c, fp, kd, v, mp), att regeringen bör säkerställa en långsiktig statlig finansieringslösning för de lokala kooperativa utvecklingscentrum som finns spridda över landet. En sådan lösning bör, utöver insatser inom ramen för näringspolitiken, inkludera arbetsmarknadspolitiken och den regionala utvecklingspolitiken. Motionen tillstyrks således. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

12. Turism (punkt 8)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Kr326 yrkande 5, 2003/04:MJ474 yrkande 23, 2003/04:N202, 2003/04:N328 yrkande 21, 2003/04:N337 yrkande 1, 2003/04:N347 yrkandena 1, 3–6 och 10 och avslår motionerna 2003/04:K362 yrkande 4, 2003/04:N222, 2003/04:N366, 2003/04:N373 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:N391.

Ställningstagande

De förutsättningar som ges av ett varierat naturlandskap och ett rikt kulturutbud bidrar till att den svenska turistnäringen i vissa avseenden borde ha goda förutsättningar att utvecklas. Mot den bakgrunden är det olyckligt att de allmänna villkoren för företagande verkar i motsatt riktning. Såsom anförs i motion 2003/04:N337 (fp) måste de riktade strategiska statliga åtgärder som redovisas i det s.k. Framtidsprogrammet ersättas med genomgripande satsningar på en generell verkande politik med inriktning på att tillskapa ett mer företagavänligt klimat. Det handlar exempelvis om åtgärder för att förenkla regelverket för företagande och förändringar på skatteområdet. I det senare fallet skulle exempelvis ett avskaffande av fastighetsskatten kunna bidra till att folk ges möjlighet att bo kvar och upprätthålla den servicestruktur som i många fall är nödvändig för utvecklingen av turismen i vissa områden. Turistbranschen är också arbetskraftsintensiv, varför sänkta arbetsgivaravgifter och mer flexibla regler på det arbetsrättsliga området skulle få positiva effekter. Det är endast genom dessa åtgärder som den arbetskraftsintensiva tjänsteproduktionen inom turismsektorn kommer att kunna utvecklas på ett effektivt sätt och därmed kunna bidra till samhällsutvecklingen i allmänhet och i glesbygden i synnerhet.

Utöver förbättringar av dessa allmänna villkor för företagande finner vi det angeläget att flera olika områden inom turistsektorn ges större uppmärksamhet i enlighet med vad som anförs i några av motionerna. Det gäller exempelvis landsbygds-, skärgårds-, fjäll-, kultur-, konferens- och evenemangsturismen. Frågan om hur lokalt boende kan få sin utkomst av skyddade naturområden bör också uppmärksammas. Vi vill också betona vikten av att den forskning som bedrivs på turistområdet på ett effektivt sätt kommer näringsidkare inom detta område till del. Infrastrukturens betydelse bl.a. för turism i glesbygd tas upp i några motioner. Det är enligt vår uppfattning angeläget att denna fråga fortsättningsvis behandlas med ett större allvar av regeringen.

Beträffande frågan om hotell-TV-pornografi ser vi mycket positivt på att såväl riksdagen som Regeringskansliet har vidtagit åtgärder för att de båda myndigheterna genom sina interna regelverk skall begränsa möjligheterna till upphandling av hotell som tillhandahåller pornografi i sitt TV-utbud. Detta sänder tydliga signaler till det övriga samhället om att medborgarnas valda företrädare inte anser det vara rätt att stödja porrindustrin. På sikt torde detta komma att ha betydelse för de attitydförändringar i samhället som vi anser vara nödvändiga som ett led i att motverka en ökad spridning av pornografi. Samtidigt vill vi erinra om att frågan om hotell-TV-pornografi i första hand är en angelägenhet för berörda företag och deras branschorganisationer.

Riksdagen bör anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här har anfört. Därmed blir motionerna 2003/04:Kr326 (c), 2003/04:MJ474 (c), 2003/04:N202 (m), 2003/04:N337 (fp), 2003/04:N347 (kd) och 2003/04:N328 (c) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här behandlade motioner avstyrks.

13. Turism (punkt 8)

av Lennart Beijer (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:K362 yrkande 4 och avslår motionerna 2003/04:Kr326 yrkande 5, 2003/04:MJ474 yrkande 23, 2003/04:N202, 2003/04:N222, 2003/04:N328 yrkande 21, 2003/04:N337 yrkande 1, 2003/04:N347 yrkandena 1, 3–6 och 10, 2003/04:N366, 2003/04:N373 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:N391.

Ställningstagande

Pornografi är ett uttryck för en exploatering av kvinnan utifrån en strukturellt betingad manlig överordning. Då Vänsterpartiet är ett feministiskt parti måste förekomsten av en sådan företeelse motarbetas.

I det här sammanhanget behandlar utskottet motioner om åtgärder för att begränsa förekomsten av pornografi i hotells TV-utbud. Jag anser att det inte räcker med att statsmakterna hänvisar till att de berörda hotellföretagen skall ta sitt ansvar när det gäller att begränsa utbudet av pornografi. Det är inte heller tillräckligt att myndigheter använder ekonomiska styrmedel i form av särskilda krav i upphandlingssammanhang för att denna process skall kunna drivas med erforderlig intensitet. Det är enligt min uppfattning nödvändigt att även regeringen, så som föreslås i motion 2003/04:K362 (v), inleder samtal med hotellbranschen med målsättningen att alla hotell i Sverige skall vara porrfria år 2008.

Med det anförda tillstyrks det aktuella yrkandet i motion 2003/04:K362 (v). Övriga motioner avstyrks i berörda delar.

14. Företagsnedläggningar (punkt 9, motiveringen)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Anne-Marie Pålsson (m).

Ställningstagande

Grundläggande för vår syn på bl.a. företagande är att den enskildes äganderätt skall värnas mot alla former av socialistiskt inspirerade ingrepp. Det som föreslås i här behandlade motioner utgör ett direkt angrepp mot enskilda företagares rätt att råda över sin egendom, varför motionerna, enligt vår uppfattning, måste avvisas med kraft.

Utöver denna ideologiskt grundade huvudinvändning vill vi framhålla att den typ av bestämmelser som efterfrågas i motionerna sannolikt skulle ha en avskräckande effekt på dem som eventuellt har tankar på att etablera företag eller anlägga produktionsenheter i Sverige. Det finns även en risk för att redan etablerade företag, i hotet av att dylika bestämmelser kommer att införas, väljer att flytta sin verksamhet utomlands. Uttryckt i termer av förlorade arbetstillfällen skulle således det som motionärerna föreslår få rent kontraproduktiva effekter.

Enligt vår uppfattning skall marknadens förutsättningar vara den naturliga drivkraften bakom det som i de allra flesta fall måste betraktas som nödvändiga struktumvandlingsåtgärder. Statlig inblandning på detta område skulle innebära ett otillbörligt gynnande av vissa aktörer och därmed vara oförenligt med vår uppfattning om betydelsen av konkurrensneutrala villkor för allt företagande.

Med det anförda avstyrks motionerna 2003/04:N292 (v) och 2003/04:N307 (mp).

15. Företagsnedläggningar (punkt 9)

av Ingegerd Saarinen (mp) och Lennart Beijer (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N292 yrkan- dena 1–3 och 2003/04:N307.

Ställningstagande

Under senare år har vi sett flera exempel på hur företag eller företagsenheter har lagts ned eller flyttats utomlands. Ofta är det mindre samhällen som drabbas. Gislaved, Bengtsfors och Degerfors är exempel på orter som förknippas med sådana händelser. De negativa konsekvenserna för såväl enskilda individer som för de aktuella kommunerna är ofta betydande.

Vi anser dessutom att det är både förvånande och beklagligt att dessa nedläggningsbeslut fattas utan att de berörda arbetstagarna görs delaktiga i processen på ett godtagbart sätt. Att besluten i många fall har drabbat företagsenheter som uppvisar god lönsamhet gör det hela än mer upprörande.

Vi är medvetna om den uppgörelse som finns mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att det under innevarande mandatperiod skall tillsättas en utredning som skall ta fram förslag på hur stora företag skall ta ett större socialt ansvar i samband med strukturomvandling och nedläggningsbeslut. Utredningen skall även utarbeta förslag på hur man skall underlätta för anställda att överta hotad produktion.

Trots överenskommelsen om en utredning, anser vi att riksdagen genom att ställa sig bakom det som anförs i motionerna 2003/04:N292 (v) och 2003/04:N307 (mp) tydligt skall markera vikten av att utredningen kommer till stånd. Ett riksdagsuttalande i linje vad som anförs i motionerna skulle också ge tydlig vägledning om vilken typ av åtgärder som utredningen bör överväga. Det handlar exempelvis om statliga lånegarantier, indirekt eller direkt statligt medägande och uppbyggnad av lokala och regionala fonder. Vidare bör utredningen beakta frågan om införandet av en lagstadgad skyldighet för företag att bjuda ut nedläggningshotade enheter till försäljning till – i tur och ordning – enhetens arbetare, ortens befolkning och den allmänna marknaden.

Med det sagda blir yrkandena i motionerna 2002/03:N292 (v) och 2002/03:N307 (mp) helt eller delvis tillgodosedda och tillstyrks.

16. Vissa skogsindustriella frågor (punkt 11)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N243 och avslår motionerna 2003/04:N247, 2003/04:N268 och 2003/04:N376.

Ställningstagande

Svensk skogsnäring skapar ett anseeligt exportnetto och bidrar med ett betydande antal arbetstillfällen, inte minst i glesbygden. Utan en värdeskapande vidareförädling krymper marginalerna i skogsbruket och risken finns att verksamheter längre fram i förädlingskedjan måste avvecklas. Ett skrämmande exempel på just detta ser vi för närvarande inom träskiveindustrin. Här har statsmakterna genom energibeskattningen gjort att bl.a. värmeproducenter efterfrågar spån i en sådan omfattning att priserna på träskiveindustrins viktigaste råvara har skjutit i höjden. Den svenska träskiveindustrins internationella konkurrenskraft försvagas därmed på ett påtagligt sätt. Det är enligt vår uppfattning ett stort samhällsekonomiskt slöseri att låta ekonomiska styrme-

del göra det attraktivt att elda upp en råvara som kan vidareförädlas inom inhemsk industri.

Med det anförda tillgodoses motion 2003/04:N243 (m) som tillstyrks. Övriga motioner avstyrks i berörda delar.

17. Vissa skogsindustriella frågor (punkt 11)

av Maria Larsson (kd) och Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N243, 2003/04:N247, 2003/04:N268 och 2003/04:N376.

Ställningstagande

Energibeskattningsens gynnande av bioenergiproduktion har som förväntat ökat de svenska energiproducenternas efterfrågan på spån under de senaste åren. Detta har lett till ett tuffare konkurrensläge för den svenska spånskiveindustrin, vars konkurrenter i andra länder dessutom kan ha gynnats genom olika former av statliga investeringsstöd.

Vi anser att det är beklagligt om energibeskattningen får negativa konsekvenser för en industrigren som träskiveindustrin. Samtidigt är det mycket viktigt att utformningen av energibeskattningen genomsyras av ett helhetsperspektiv. Det arbete som har utförts av Kommittén för utformning av nedsättningsregler på energiskatteområdet, och av Energimyndigheten angående den svenska spånmarknaden, bidrar till att frågorna får en allsidig genomlysning. Den fortsatta beredningen av dessa utredningars resultat bör avvaktas innan eventuella åtgärder vidtas, på exempelvis energibeskattningsområdet, för att gynna träskiveindustrin. Det är, enligt vår uppfattning, även rimligt att avvakta utfallet av det uppdrag som Sveriges Lantbruksuniversitet har fått av regeringen och som bl.a. innefattar en analys av förutsättningarna för att upprätta en positiv utveckling för de sektorer av näringslivet som är beroende av skogen som råvara.

Med det anförda avstyrks samtliga här berörda motioner.

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Företagsnedläggningar (punkt 9)

av Ingegerd Saarinen (mp) och Lennart Beijer (v).

I den händelse att vårt förslag till ställningstagande i frågan om företagsnedläggningar (reservation 15) avvisas i den förberedande voteringen i kammaren vill vi deklarerat vår avsikt att i den sista röstningsomgången stödja det alternativ som förordas av företrädarna för Socialdemokraterna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2003/04:K362 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

4. Riksdagen begär att regeringen inleder samtal med hotellbranschen med målsättning att alla hotell i Sverige skall vara porrfria år 2008.

2003/04:Sf396 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att invandrades företagande bör prioriteras och beaktas vid näringspolitikens utformning i högre utsträckning än vad som görs i dag.

2003/04:So569 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa möjligheter för sociala kooperativ.

2003/04:Kr230 av Kent Olsson m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgänglig design.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om designens betydelse för näringslivet.

2003/04:Kr326 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Turistdelegationen bör få ett uppdrag att se hur kulturen på ett mer aktivt sätt kan placeras i turistsammanhang.

2003/04:MJ474 av Maud Olofsson m.fl. (c):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla en ekologiskt hållbar turism där de lokalt boende får utkomst av skyddade reservats- och naturskyddsområden.

2003/04:N202 av Rolf Gunnarsson (m):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förutsättningar för en ökad turism.

2003/04:N216 av Kenneth Johansson och Birgitta Sellén (c):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokal utveckling och social ekonomi som drivkraft för hållbar utveckling.

2003/04:N222 av Carina Hägg och Birgitta Ahlqvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av åtgärder mot pornografi i TV-utbudet på hotell- och konferensanläggningar.

2003/04:N229 av Johnny Gylling (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att inrätta en företagombudsman.

2003/04:N243 av Magdalena Andersson och Anita Sidén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svensk träskiveindustris framtid.

2003/04:N247 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om wellpappens tillväxtpotential.

2003/04:N252 av Margareta Sandgren m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om satsning på forskning och utveckling för mindre och medelstora industri-företag.

2003/04:N253 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en offensiv strategisk plan för Sveriges roll i det framtida rymdsamarbetet i Europa utarbetas av Rymdstyrelsen och att rymdbudgeten åtminstone återställs till Sveriges nominella GNP-relaterade andel av Europas rymdverksamhet.

2003/04:N256 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att öka kvinnors företagande.

2003/04:N257 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnor och innovationer.

2003/04:N258 av Lennart Axelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av lokalt riskkapital och förenklade regler.

2003/04:N268 av Lennart Beijer m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lägga fram förslag till EU om notifiering av ett restitutionssystem till stöd för svensk träskiveindustri.

2003/04:N269 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av dagens statliga kapitalförsörjning till småföretag.

2003/04:N274 av Nikos Papadopoulos och Paavo Vallius (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över reglerna för småföretagare med invandrarbakgrund.

2003/04:N275 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda vilka åtgärder som krävs för att goda idéer och vetenskapliga landvinningar skall komma medborgarna till del i form av ökad företagsamhet och industriella produkter i vårt land.

2003/04:N276 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av att Rymdstyrelsen ges sådana direktiv som möjliggör inriktning av rymdverksamheten även mot icke-europeiska länder, främst USA, inom områden där svensk industri är internationellt konkurrenskraftig.

2003/04:N280 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om invandrades företagande.

2003/04:N292 av Peter Pedersen (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftningen i syfte att stärka de anställdas rätt vid nedläggning av företag eller företagsenhet.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftningen i syfte att ge de anställda ökade möjligheter att förvärva ett företag eller en företagsenhet som hotas av nedläggning.
3. Riksdagen begär att regeringen i övrigt föreslår åtgärder som gör sådana övertaganden möjliga, t.ex. statliga lånegarantier, indirekt eller direkt statligt medägande, uppbyggnad av lokala och regionala fonder osv.

2003/04:N294 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen i samband med omstruktureringen av forskningsinstituterna kommer med förslag om hur universitet och högskolor kan gå in som delägare i forskningsinstituterna.

2003/04:N304 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om etablering av ett center för innovationer och miljöexport i Västsverige.

2003/04:N307 av Gustav Fridolin och Ulf Holm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en lagstiftad skyldighet för företag att först bjuda ut nedläggningshotade enheter till försäljning i tur och ordning till enhetens arbetare, ortens befolkning och den allmänna marknaden i enlighet med motionens intentioner.

2003/04:N309 av Nyamko Sabuni (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om helhetssyn och samordning i beslutsfattande som rör läkemedels- och bioteknikindustrins förutsättningar i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade förutsättningar för läkemedelsforskning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade förutsättningar för klinisk forskning i Sverige.

2003/04:N321 av Marie Nordén och Rune Berglund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av kooperativt företagande.

2003/04:N323 av Maria Larsson m.fl. (kd, m, v, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa ett nytt institut för verkstadsteknisk forskning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förlägga detta institut till Jönköping.

2003/04:N325 av Sven Gunnar Persson (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillämpa en samhällsekonomisk definiering av återbetalningen av Teknikbropengarna till år 2006.

2003/04:N328 av Maud Olofsson m.fl. (c):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade möjligheter till kommersialisering av forskningsresultat.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i samråd med bl.a. hushållningssällskapen, turistbranschens aktörer, LRF och regionala företrädare bör utveckla ett samlat program för att utveckla landsbygdsturismen.

2003/04:N329 av Maud Olofsson m.fl. (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett första delmål bör vara att 40 % av landets nystartade företag år 2006 drivs av kvinnor.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att invandrare som driver företag skall ges samma förutsättningar som infödda företagare att tjäna pengar på sin verksamhet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bredda tillgången på riskkapital.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka den statliga såddfinansieringen.

2003/04:N337 av Yvonne Ångström m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet att ersätta de strategiska riktlinjerna i den s.k. Framtidsgruppens slutrapport med en generell politik avseende arbetskraftsintensiv tjänsteproduktion.

2003/04:N339 av Margareta Andersson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatta resurser till projekt Aluminiumriket.

2003/04:N347 av Lars Lindén m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om turismen som en nationell angelägenhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om infrastrukturens betydelse för turismen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningens betydelse för turistnäringen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillväxtpotentialen inom evenemangsturismen och konferensturismen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den småskaliga landsbygdsturismens samt fjäll- och skärgårdsturismens betydelse.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om turistnäringens behov av tillgång till riskkapital.

2003/04:N351 av Bo Bernhardsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokalisering av ESS-anläggningen till Lund och Sverige.

2003/04:N352 av Margareta Andersson m.fl. (c, fp, kd, v, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda ett långsiktigt statligt stöd till utveckling av kooperativt företagande.

2003/04:N360 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att stärka nya former för entreprenörskap.

2003/04:N361 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett långsiktigt statligt stöd till utveckling av kooperativt företagande.

2003/04:N364 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen uppmärksammar glasindustrins problem och utvecklingsmöjligheter.

2003/04:N366 av Göran Persson i Simrishamn och Christer Adelsbo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en inriktning inom turistpolitiken.

2003/04:N371 av Lars Lindblad (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillskapandet av ESS-projektet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens engagemang om ESS-anläggningen i Lund.

2003/04:N372 av Eva Arvidsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en näringspolitik för bildkonsten.

2003/04:N373 av Joe Frans och Ola Rask (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om turistnäringen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att som ett led i tillväxtpolitiken utveckla förutsättningarna för den tjänsteintensiva turistsektorn.

2003/04:N376 av Gunnar Sandberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av träindustrin.

2003/04:N382 av Peter Jonsson och Claes-Göran Brandin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klusterutveckling och innovationssystem för film- och medieutveckling.

2003/04:N391 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av fisketurism.

2003/04:N392 av Christin Nilsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om det värde och den utvecklingspotential som livsmedelsbranschen har för ökad svensk tillväxt.

2003/04:N397 av Lennart Axelsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av lokalt riskkapital och förenklade regler.

2003/04:N398 av Marianne Carlström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att se över möjligheterna för sociala innovationer.

2003/04:N403 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en fungerande och förstärkt riskkapitalmarknad.

2003/04:N406 av Kristina Zakrisson och Anders Sundström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att verka för att utveckla klusterbildning och innovationssystem inom film- och medieproduktion.

2003/04:N408 av Per Erik Granström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av mer kunskap om den sociala ekonomin.

2003/04:N412 av Alf Svensson m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om lokala kooperativa utvecklingscentrum.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en parlamentarisk utredning om riskkapitalförsörjningen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnligt företagande.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om industriella utvecklingscentrum.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning, utveckling och innovationer.

2003/04:N414 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om social ekonomi.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka småföretagens möjligheter att ta del av FoU-satsningarna.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om industriforskningsinstitutens forskningsinriktning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om industriforskningsinstitutens lokalisering.

2003/04:A302 av Margareta Andersson m.fl. (c):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avsätta hälften av Almis småföretagarlån till kvinnliga företagare.

2003/04:A307 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnligt företagande.

2003/04:A371 av Alf Svensson m.fl. (kd):

24. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om att den bör ta initiativ till ett kvinnligt företagarnätverk i Östersjöområdet.

Motion med anledning av skrivelse 2002/03:140

2003/04:A3 av Anne Ludvigsson m.fl. (s):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till kvinnors företagande och innovationer.